

Бонкдорӣ Тараққиёт Чаҳонишавӣ

МАҶАЛЛАИ БОНКИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН
АПРЕЛ-ИЮНИ 2016

ЧЕҲРАҶО / ЛИЦА / FACES

Алексей Кудрин, иқтисодчӣ
Annete Dixon, World Bank
Салмон Ҷамолов, собиқадор
Манучеҳр Асоев, иқтисодчӣ
Динара Юнусова, “МигКредит”
Давлатбек Ҳалимов, менеҷер

9 570 ТАШКИЛОТИ
МОЛИАВӢ
БАРҲАМ ХӢРД

ОӢ ДОЛЛАРИ ИМА ЧУН АСЪОРИ
ЗАХИРАВӢ БОҚӢ МЕМОНАД? 26

ОКОЛО 20% НАШИХ КЛИЕНТОВ ВПОЛНЕ
МОГЛИ БЫ ПОЛУЧИТЬ КРЕДИТ В БАНКЕ 29

ОСОРХОНАИ БОНКИ МИЛЛӢ ИФТИХОРИ
ТОҶИКИСТОНИӢН ХОҶАД ШУД 47

ПОРТУГАЛИЯ ВА РОНАЛДУ -
ЧЕМПИОНИ АВРУПО 69

Кортҳои бонкӣ қойи пули нақдро мегиранд?

мавзӯи асосӣ дар саҳ. 22

A vibrant landscape featuring a bright sun in a blue sky with scattered white clouds. Below the sky is a lush green field with a line of dark green bushes in the middle ground.

**Субҳи умед
ҳамеша бо мост!**

ДАР ИН ШУМОРА

3 | ЭМОМАЛИ РАҲМОН: ВАҲДАТ – САРЧАШМАИ БАХТУ ИҚБОЛИ ТОЧИКОН

18 | ҲАМКОРИҶОИ БОНКӢ ВУСЪАТ МЕӢБАНД

Бонки миллии Тоҷикистон 7 декабри соли 2011 ба ҳайси узви комилхуқуқи Иттиҳоди дастрасии молиявӣ (Alliance for Financial Inclusion-AFI) қабул гардид.

29 | ДИНАРА ЮНУСОВА: ОКОЛО 20% НАШИХ КЛИЕНТОВ ВПОЛНЕ МОГЛИ БЫ ПОЛУЧИТЬ КРЕДИТ В БАНКЕ

МФО «МигКредит» реализует новую гибридную модель бизнеса, одновременно с офлайном наращивая онлайн-кредитование.

22 | КОРТҶОИ БОНКӢ ҚОӢИ ПУЛИ НАҚДРО МЕГИРАНД?

Дар Тоҷикистон бо мақсади рушди бозори ғайринақдӣ ва шаффофтар намудани низоми андозситонӣ насби терминалҳои электронӣ дар муассисаҳои савдо ва нуқтаҳои хизматрасонӣ ҷатмӣ шуд.

26 | ОӢ ДОЛЛАРИ ИМА ЧУН АСЪОРИ ЗАХИРАВӢ БОҚӢ МЕМОНАД?

47 | САЛМОН ҚАМОЛОВ: ОСОРХОНАИ БОНКИ МИЛЛӢ ИФТИХОРИ ТОҶИКИСТОНӢЕН ХОҶАД ШУД

Осорхона аз 24 витрина иборат аст, ки дар онҳо намунаи тамоми тангаву пулҳо аз давраи Сомониёну давлати Юнону Бохтар сар карда, . .

9 | 570 ТАШКИЛОТИ МОЛИЯВӢ БАРҶАМ ХӢРД

Паст шудани суръати бозхонди иҷозатномаҳоро аз ҷониби Бонки марказӣ интизор шудан нашояд, зеро ин танҳо аз хоҳиши бонки . . .

В ЭТОМ НОМЕРЕ

9

34 | СИЁСАТИ ПУЛИЮ ҚАРЗӢ: ҲАДАФ ВА ФИШАНГҲОИ ДАР АМАЛ ТАТБИҚ НАМУДАНИ ОН

Тибқи талаботи мавҷуда ва қабулшуда, мақсади аввалиндараҷаи сиёсати пулию қарзӣ бо назардошти қобилияти таъсирбахш будани он ба сатҳи нархҳо дар давраи дарозмуддат, бояд комёб гардидан ба сатҳи муътадили нархҳо бошад.

54 | ПОЛИТИКА УПРАВЛЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫМИ РЕЗЕРВАМИ НБТ СООТВЕТСТВУЕТ ДЕНЕЖНО- КРЕДИТНОЙ ПОЛИТИКИ ГОСУ- ДАРСТВА

Несмотря на трудную ситуацию, складывающуюся на валютном рынке, Национальный банк Таджикистана воздержался от . . .

62 | ШВЕТСИЯ КИШВАРИ ҒАЙРИНАҚДИИ ДУНӢ

Маълумотҳои оморӣ аз он шаҳодат медиҳанд, ки танҳо 2 фоизи пардохтҳо бо пули нақд анҷом дода мешаванд.

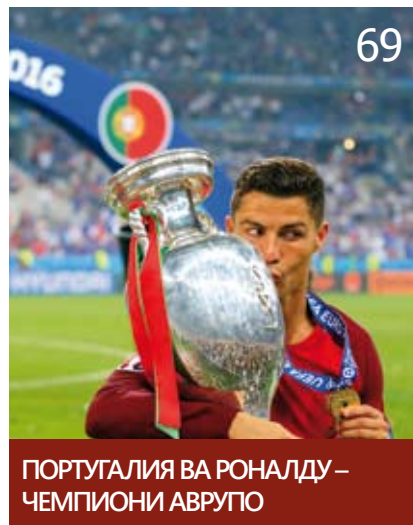
41

МУРОБАҲА

ХИЗМАТРАСОНИҲОИ БОНКДОРӢИ ИСЛОМӢ

69

ПОРТУГАЛИЯ ВА РОНАЛДУ –
ЧЕМПИОНИ АВРУПО

Бонкдорӣ Тараққиёт Ҷаҳонишавӣ

МАҶАЛЛАИ ТАҲЛИЛИИ БОНКӢ
2 (73) АПРЕЛ-ИЮН, 2016

ТЕЛ: +992 (44) 600-31-24

ФАКС: +992 (44) 600-32-49

НИШОНИИ МАҶАЛЛА:

734025, ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ 107А

E-mail: majalla@nbt.tj

РАИСИ ШҶРОИ МАШВАРАТӢ:

Ҷ. Нурмаҳмадзода

АЪЗОИ ШҶРОИ МАШВАРАТӢ:

Ф. Ҳамрализода, Ҷ. Нуралиев,

С. Икромӣ, Л. Салимова,

А. Миралиев, Н. Абибуллоев,

А. Қурбонов

ҲАЙАТИ МАҶАЛЛА:

Сармуҳаррир: А. Қурбонов

Муҳаррири масъул: А. Мӯминов

Ороишгар: З. Ҷамолов

Маҷаллаи "Бонкдорӣ Тараққиёт Ҷаҳонишавӣ" дар Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайд гирифта шудааст. Шаҳодатномаи қайд: №02031/мҷ, аз 15 июли соли 2015.

Маҷалла ба хотири гуногунандешӣ маводҳои муаллифонеро низ ба таъби мерасонад, ки фикри шахсии онҳоро инъикос мекунад. Ҳангоми истифодаи маводи маҷалла истинод ба асл ҳатмист.

Теъдоди нашр: 380 нусха. Дар матбааи ҶДММ "POLYGRAPHGROUP" чоп шудааст. ш. Душанбе, кӯчаи Ҳувайдуллоев, 113.

Ҳамватанони азиз!

Рӯзи Ваҳдати миллий барои миллати сулҳпарвари мо падидаи нодиру пурарзиши таърихи даврони соҳибистиқлолии кишвар ва самараи ҷаҳду талошҳои созандаи фарзандони бонангу ному си тоҷик буда, ҳар сол дар фазои оромӣ осуда, иттиҳоди ҳамдигарфаҳмӣ ва вуъати бесобиқаи иқдому амалҳои созанда таҷлил мегардад.

Ба ифтихори ин ҷашн тамоми мардуми шарифи кишвар ва ҳамаи ҳамватанони бурунмарзиамонро шодбош гуфта, ба хонадони ҳар кадоми онҳо осоишу хушбахтӣ, амну субот ва ба Тоҷикистони азизамон рушди босубот орзу менамоем.

Бояд гуфт, ки истиқлолият ва ваҳдат дар таърихи навини халқамон ҳамчун омилҳои созанда дар самти бунёди давлати демократӣ ва ҳуқуқбунёду дунявӣ, ташаққули ҷомеаи шаҳрвандӣ ва чун ҷузъи ҷудоинопазири фарҳанги таҳаммулгарой барои пешрафти соҳаҳои мухталифи ҳаёти давлатамон заминаи асосӣ гузошанд.

Халқи азизи Тоҷикистон хуб дар хотир дорад, ки дар оғози солҳои 90-уми асри гузашта давлати тозаистиқлоли мо ба гирдоби ҷанги таҳмилии шаҳрвандӣ кашида шуд, ки бар асари он тамоми соҳаҳои ҳаёти кишвар ба бӯҳрони амиқ рӯбарӯ гардид. Чунин вазъи фалокатбор аз ҳар фарди ватандӯсту солимфикр тақозо мекард,

Эмомалӣ Раҳмон:

ВАҲДАТ – САРЧАШМАИ БАХТУ ИҚБОЛИ ТОҶИКОН

Паёми телевизионӣ ба ифтихори Рӯзи ваҳдати миллий

Ман бо халқи сарбаланд ва созандамон ҳамеша ифтихор мекунам ва эътимоди комил дорам, ки мо ҳама гуна мушкилоти рӯзгорамонро бо иттиҳоди сарҷамъӣ бартараф сохта, ба нияти некамон – таъмини зиндагии шоиста ба ҳар як сокини кишвар ноил мегардем.

ки бо така ба суннатҳои деридаи давлатдорӣ ва хиради мардуми фарҳангсолори тоҷик ҳарчи зудтар оташи ҷангро хомӯш карда, тамоми имкониятҳоро барои сарҷамъ намудани миллати дар ҳоли парешонӣ қарордошта, таъмини суботу оромӣ ва барқарор кардани фаролияти сохтору мақомоти фалаҷгардидаи давлатӣ сафарбар созанд.

Азми қатъӣ ва роҳи пешгирифтаи Ҳукумати кишвар аз ҷониби мардум самимона дастгирӣ ёфт ва дар натиҷаи саъю талоши шабонарӯзӣ ва музокироти тӯлонӣ 27 июни соли 1997, яъне нуздаҳ сол қабл, Созишномаи умумии истиқрори сулҳ ва ризоияти миллий ба имзо расид.

Бо имзои санади ниҳии сулҳ хатари пароканда шудани миллат ва аз байн рафтани давлати тоҷикон рафъ гардид. Аслан, барқарор сохтани сулҳу оромӣ ва фароҳам овардани шароит барои зиндагии осоишта натиҷаи майлу иродаи мардуми шарифи Тоҷикистон мебошад, ки дар масири нуздаҳ соли сипарӣшуда барои ҳифзу тақвим ва пойдору ҷовидон мондани ин неъматӣ арзишманд азму талош ба ҳарч меҳиҳанд.

Бинобар ин, бори дигар бо итминони комил ва бо ифтихор изҳор мебарам, ки ваҳдати миллий самараи талошҳои ватандӯстонаи хурду бузурги давлати тозабунёдамон ва хизмати таърихии халқи Тоҷикистон

мебошад ва маҳз ба ҳамин хотир, мо вазифадорем, ки ин неъмат ба бебахоро ба мисли гавҳараки чашм азизу гиромӣ дорем ва ҳифзу нигоҳдорӣ намоем.

Дар баробари ин, зикр бояд кард, ки ғояи ваҳдати миллий ва сулҳу субот дар як марҳалаи муҳимму тақдирсози таърихи кишварамон ҳамчун омили муттаҳидкунандаи ҷомеа нақши муассиру арзандаи худро ба анҷом расонид. Ва акнун замони он фаро расидааст, ки ин падидаи муттаҳидсози миллат дар байни сокинони мамлакат, аз ҷумла наврасону ҷавонон ба сифати воситаи муҳимми таҳкими худшиносӣ ва тафаккури миллий ҳарчи бештар тарғибу ташвиқ карда шавад.

Мо ҳама шоҳиди он ҳастем, ки солҳои охир дар як қатор минтақаву кишварҳои олам бо сабаби муноқишаҳои дохилӣ ва даҳолати доираҳои манфиатдор одамон ба мушкilotи сангин ва ихтилофҳои мазҳабиву мафкуравӣ гирифторм шуда, ин раванди ҳалокатбор боиси фавти садҳо ҳазор нафар аҳолии осоишта, тарки ватан кардани миллионҳо нафар, аз рушду инкишоф бозмондани давлатҳо ва ҳатто аз байн рафтани аркони давлатдорӣ гардидааст.

Дар чунин вазъи давлати мо, ки оқибатҳои фоҷиабори чунин зухуротро аз сар гузаронидааст, ҳамеша ҷонибдори сулҳ дар тамоми сайёра буда, аз ҷомеаи ҷаҳон низ даъват менамоем, ки барои бартарафсозии низоъҳои харобиовар ва таъмини суботу

амният дастаҷамъона талош варзанд ва музокираву мусолиҳаро ҳамчун воситаи муҳимтарини ҳалли ҳар гуна мухолифату низоъ ва ҷангу хунрезӣ васеъ истифода намоянд.

Имрӯз кишвари мо аз файзу баракати истиқлолияти давлатӣ ва ваҳдати миллий дар шоҳроҳи рушди устувор қарор дошта, сатҳу сифати зиндагӣ, маърифату ҷаҳонбинӣ ва эҳсоси худ-

Халқи азизи Тоҷикистон хуб дар хотир дорад, ки дар оғози солҳои 90-уми асри гузашта давлати тозаистиклоли мо ба гирдоби ҷанги таҳмилии шаҳрвандӣ кашида шуд, ки бар асари он тамоми соҳаҳои ҳаёти кишвар ба бухрони амиқ рӯбарӯ гардид.

шиносиву ифтихори миллии ҳамватанони мо торафт таҳкиму густариш меёбад.

Бори дигар ибронд мебарам, ки пешрафту пирӯзиҳои то имрӯз ноилшудаамон ба туфайли соҳибистиклоли ва ваҳдати миллий ба даст омадаанд.

Аз ин лиҳоз, ҳифзи дастовардҳои истиқлолият, таҳкими пояҳои давлатдорӣ миллий ва кӯшиш ба хотири густариши ваҳдату ҳамдигарфаҳмӣ дар ҷомеа вазифаи ҳар як фарди ҳудодоҳу ватандӯсти мамлакат мебошад.

Мо истиқлолияти давлатӣ ва ваҳдати миллиамонро танҳо дар сурате пайдору устувор нигоҳ дошта, ҷомеаи худро ба як ҷомеаи мутамаллиҷ табдил дода метавонем, ки агар нақшаву ниятҳои оғозкардаамонро бо заҳмати аҳлонаву содиқона вусъати дучанд бахшем, сарзамини биҳиштосоямонро сидқан дӯст дорем ва пайваста саъй кунем, ки ватани маҳбубамонро ба як гӯшаи ободу пешрафтаи сайёра мубаддал гардонем.

Ман бо халқи сарбаланд ва созандаамон ҳамеша ифтихор мекунам ва эътимоди комил дорам, ки мо ҳама гуна мушкilotи рӯзгорамонро бо иттиҳоду сарҷамъӣ бартараф сохта, ба нияти некамон – таъмини зиндагии шоиста ба ҳар як сокини кишвар ноил мегардем.

Итминон дорам, ки ваҳдату ҳамдигарфаҳмии мардуми мо ҳамчун сарҷамъии бахту иқболи тоҷикон ва пешрафту ташаккули давлатдорӣ миллиамон ҳамеша бегазанду ҷовидон боқӣ мемонад ва роҳи моро ба сӯи амалисозии нақшаву ҳадафҳои олиамон равшан нигоҳ медорад.

Бори дигар Рӯзи ваҳдати миллиро ба қулли сокинони кишвар ва ҳамватанони бурунмарзиамон табрик гуфта, ба ҳар хонадони мардуми шарифи Тоҷикистон суботу осоиш, хушбахтиву хушрӯзӣ ва файзу баракат орзу менамоем.

Ваҳдати ҷовидонаи миллий муборак бошад, ҳамватанони азиз!

☐ БМТ ДАР ҶСК “ТОҶИКСОДИРОТБОНК” МАЪМУРИЯТИ МУВАҚ- ҚАТӢ ТАЪЙИН НАМУД

Раёсати Бонки миллии Тоҷикистон мутобиқи моддаҳои 48, 49 ва 50-и Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Бонки миллии Тоҷикистон» ва бо мақсади беҳтар кардани вазъи молиявии ҶСК “Тоҷиксодиротбанк” ва ҳимояи манфиатҳои пасандоздорон ва қарздохони он бо қарори навбати худ аз 18 майи соли равон дар бонки зикршуда маъмурияти муваққатӣ ба муҳлати то се моҳ таъйин намуд.

Мутобиқи қарори қабулшуда ҳайати маъмурияти муваққатӣ аз ҳисоби кормандони ботачрибаи сохторҳои дахлдори Бонки миллии Тоҷикистон ташкил карда шудааст.

Ба маъмурияти муваққатӣ дастур дода шудааст, ки фаъолияти худро дар асоси қонунгузориҳои ҷумҳурӣ ба роҳ монда, барои беҳтар кардани вазъи молиявии ҶСК “Тоҷиксодиротбанк” чораҳои зарурӣ андешад.

☐ СЕМИНАРИ ТАЪЛИМӢ ДАР МАВЗӢИ “ПАРДОХТ- ҲОИ ЭЛЕКТРОНӢ”

12 майи соли равон дар Бонки миллии Тоҷикистон барои кормандони Бонки миллӣ, Вазорати молия ва дигар сохторҳои давлатие, ки дар ҷумҳурӣ ба танзими бахши молиявӣ саруқордоранд, таҳти унвони “Пардохтҳои электронӣ” семинари таълимӣ гузаронида шуд.

Семинари мазкур дар доираи созишномаи ҳамкорӣ оид ба

иштирок дар низоми миллии ҳисоббаробаркуниҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар якҷоягӣ бо Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотӣ ва бозомӯзии кормандони БМТ ва иштироки намояндагони ширкати байналмиллалии низоми пардохт Visa International баргузор гардид.

Қайд кардан бамаврид аст, ки тавассути ташкили семинари зикршуда, иштирокчиёни семинар дар бораи аҳамияти иқтисодиву иҷтимоии низоми пардохтҳои электронӣ, ҷанбаҳои стратегии ин низоми ва мақсадҳои мусоидат ба афзоиши пардохтҳои электронӣ, рушди ҳисоббаробаркуниҳои ғайринақдӣ ва манфиатҳои пардохтҳои электронӣ маълумоти бештар пайдо намуданд.

Хотиррасон мекунем, ки шурӯъ аз моҳи сентябри соли 2015 амалиётҳои ҳисоббаробаркунӣ бо истифодаи кортҳои пардохтии низоми пардохтии Visa International дар ҷумҳурӣ танҳо бо пули миллӣ – сомонӣ, яъне бе гузаронидани амалиёти иловагии мубодилаи асъор иҷро мегарданд. Барои дар амал татбиқ намудани ин нақша Бонки мил-

лии Тоҷикистон лоиҳаи ташкил намудани Низоми миллии ҳисоббаробаркуниҳои Тоҷикистонро бо низоми пардохтии Visa International - TJNNS (Tajikistan National Net Settlement Service) шурӯъ намуд. Амалӣ намудани лоиҳаи мазкур барои зиёд гардидани ҳиссаи ҳисоббаробаркуниҳои ғайринақдӣ, татбиқи воситаҳои муосири электронии пардохт, аз қабили кортҳои пардохтии бонкӣ, оммавӣ гаштани ин воситаи муосири пардохт дар байни аҳолии кишвар ва барои устувории низоми пардохти миллӣ мусоидат хоҳад намуд.

Қайд кардан зарур аст, ки Бонки миллии Тоҷикистон ҳангоми анҷом додани хариду фурӯши мол ва хизматрасонӣ бо истифодаи кортҳои Visa International дар қаламрави ҷумҳурӣ нақши бонки ҳисоббаробаркуниро иҷро менамояд.

☐ РОҶБАРИЯТИ БМТ ДАР ҶАЛАСАҲОИ СОЗМОНҲОИ БАЙНАЛМИЛАЛИИ МОЛИЯВӢ

Дар семоҳаи дуҷуми соли ҷорӣ роҳбарияти Бонки миллии Тоҷикистон барои ҷоннок намудани муносибатҳои байналхалқӣ ба як қатор кишварҳои хориҷӣ сафар намуда, дар ҷаласаҳои созмонҳои байналмиллалии молиявӣ иштирок ва бо намояндагони ин ташкилотҳо мулоқоту вохӯриҳо доир намуданд.

Аз ҷумла, Раиси Бонки миллии Тоҷикистон Ҷ. Нурмаҳмадзода ҳамчун Мудири Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Ҳазинаи байналмиллалии асъор (ХБА) ва Аб-

РҶЙДОДҶОИ МУҲИМТАРИНИ НИЗОМИ БОНКӢ

дусалом Курбониён - Вазири молияи Тоҷикистон ҳамчун Мудири Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Бонки ҷаҳонӣ (БҶ) 12-17 апрели соли ҷорӣ дар ҷаласаи солонаи ХБА/БҶ дар ш. Вашингтон ИМА ширкат варзиданд.

Дар ҷаласаи солонаи ХБА/БҶ раисони бонкҳои марказӣ, вазирони молия ва рушди иқтисод, намоёндагони бахши хусусӣ ва академикҳо барномаҳои нави ХБА ва БҶ-ро дар давраи бухрони молиявӣ баррасӣ намуданд.

Дар ин сафар роҳбарияти Бонки миллии Тоҷикистон бо роҳбарони ХБА ва БҶ мулоқот намуда, масъалаҳои рушд ва тақвияти ҳамкориҳо дар самти таҳияи барномаи нав бо ХБА, ҷалби сармояи имтиёзнок, расонида ни кӯмакҳои грантию техникаӣ ба иқтисодиёти Тоҷикистонро ҳаллу фасл карданд.

Ҳамчунин, Раиси Бонки миллии Тоҷикистон Ҷамшед Нурмаҳмадзода 16-18 июни соли равон дар

ҷаласаи XXXV-и Клуби мудирони бонкҳои марказии кишварҳои Осиёи Марказӣ, минтақаи Баҳри Сиёҳ ва Балкан, ки дар ш. Алма-тои Қазоқистон баргузор гардид, иштирок намуд. Дар он мудирони бонкҳои марказии 17 кишвари аъзои Клуб мавзӯҳои марбут ба густариши ҳамкориҳои минтақавӣ оид ба масъалаҳои монетарӣ, бонкӣ, молиявӣ ва инчунин роҳҳои мусоидат ба рушди устувори низоми молиявӣ бонкиро муҳокима намуданд.

Рӯзҳои 24-25 июн Муовини Раиси Бонки миллии Тоҷикистон Сирочиддин Иқромӣ дар ҷаласаи 34-уми Шӯрои роҳбарони бонкҳои марказии давлатҳои аъзои Иттиҳоди иқтисодии АврОсиё, ки дар Бонки миллии Ҷумҳурии Беларус баргузор гардид, ширкат варзид.

Дар ин ҷаласа, масъалаҳои тасдиқи котиби масъули Шӯро, фаъолият ва дурнамои низоми бонкӣ, натиҷаҳои тафтиши суботи молиявӣ низоми бонкӣ

дар соли 2015, таҳлили ҳолат ва мақсади рушди бозори асъор, ҳолати тавозуни пардохт ва ҷараёни захираҳои байналмилалӣ, мубодилаи маълумот ва таҷриба оид ба рушди инфрасохтори бозори қортҳои пардохтӣ баррасӣ шуданд.

Дар замони муосир ҳамкориҳои байнибонкӣ дар самти ҳимояи ҳуқуқҳои истеъмолкунандагони хизматрасониҳои молиявӣ, ки яке аз самтҳои нави фаъолияти бонкҳои марказии кишварҳои минтақаи АврОсиё мебошад, аҳамияти муҳим дорад.

Бо назардошти ин ва бо мақсади ба роҳ мондани фаъолияти самараноки Шӯрои машваратӣ оид ба ҳимояи ҳуқуқҳои истифодабарандагони хизматрасониҳои молиявӣ, ки дар доираи Шӯрои роҳбарони бонкҳои марказии давлатҳои аъзои Иттиҳоди иқтисодии Евразия ташкил карда шудааст, Дастурамал дар бораи Шӯрои машваратии номбаршуда тасдиқ гардид.

Ҳамчунин роҳбарияти Бонки миллии Тоҷикистон дар ҷаласаи Ассотсиатсияи байналмилалии рушд (МАР-18), ки дар Мянма баргузор гардид, иштирок намуда, имкониятҳои таъмини рушди иқтисодӣ, барнома, самтҳои стратегии Ассотсиатсияи байналмилалии рушд ва афзоиши маблағгузорӣ барои татбиқи лоиҳаҳои афзалиятнокро баррасӣ карданд.

ТАДБИРҶОИ НАВБАТИИ БМТ ДАР ҶСП "БСТ ТИСТ ТОҶПРОМБОНК"

Раёсати Бонки миллии Тоҷикистон мутобиқи моддаҳои 48, 49

ва 50-и Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Бонки миллии Тоҷикистон» ва бо мақсади беҳтар кардани вазъи молиявии ҶСП «БСТ ТИСТ Тоҷпромбонк» ва ҳимояи манфиатҳои пасандоздорон ва қарздорон он бо қарори навбатии худ аз 3 майи соли равон дар бонки зикршуда маъмурияти муваққатӣ ба муҳлати се моҳ таъин намуд.

Мутобиқи қарори қабулшуда ҳайати маъмурияти муваққатӣ аз ҳисоби кормандони ботаҷрибаи идораҳои марбутатаи Бонки миллии Тоҷикистон ташкил карда шудааст.

Ба маъмурияти муваққатӣ дастур дода шудааст, ки фаъолияти худро дар асоси қонунгузориҳои ҷумҳурӣ ба роҳ монда, барои беҳтар кардани вазъи молиявии ҶСП «БСТ ТИСТ Тоҷпромбонк» чораҳои зарурӣ андешад.

■ ГОСДУМА ПОВЫСИЛА СУММУ ВАЛЮТЫ, КОТОРУЮ МОЖНО ОБМЕНЯТЬ БЕЗ ПАСПОРТА

Лимит увеличен до 40 тыс. рублей. Госдума приняла поправки в закон «О противодействии легализации доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма», упрощающие покупку и продажу небольших сумм иностранной валюты. Согласно изменениям законодательства, разрешено обменивать на валюту без паспорта до 40 тыс. руб.

Напомним, по действующим сейчас правилам банк должен потребовать от клиента, желающего обменять на иностранную валюту

более 15 тыс. руб. или, наоборот, продать валюту на ту же сумму, предъявить паспорт. А кроме того, имеет право потребовать указать дополнительную информацию — ИНН, номер телефона, место работы и т.д.

По новым правилам без паспорта можно будет покупать и продавать валюту общей стоимостью до 40 тыс. руб. Тем же, кто хочет купить или продать валюты более чем на 40 тыс. руб. и менее чем на 100 тыс. руб., достаточно будет просто предъявить паспорт. Как уточняет РБК, закон вступит в силу после официальной публикации. Ожидается, что его принятие снизит операционную нагрузку на банки и их затраты на оформление операций по обмену валюты физическими лицами.

■ КАЗАНСКИЙ ЦЕНТР ПАРТНЕРСКОГО БАНКИНГА ВЫПУСКАЕТ КАРТЫ ДЛЯ МУСУЛЬМАН

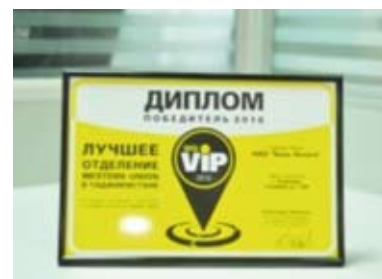
До конца года планируется выпустить более 1000 таких банковских карт.

За первые два месяца работы первый российский Центр партнерского банкинга в Казани выпустил больше сотни карт для мусульман. Как сообщил управляющий центром Альберт Шагивалеев, более тысячи таких карт будет выдано до конца года.

Как сообщает ТАСС, карты приобретают жители Татарстана и из других регионов. Банковские карты для мусульман предоставляют все сервисы платежной системы Visa но не предполагают

выдачу процентов. «На этих картах не начисляются проценты на остаток, также у нас есть отдельный корреспондентский счет и деньги не смешиваются с другими финансовыми средствами, а в остальном уровень сервиса обычный», — пояснил Шагивалеев.

■ «БАНК ЭСХАТА» ПОЛУЧИЛ НАГРАДУ ОТ WESTERN UNION

Платежная система Western Union наградила «Банк Эсхата» и присвоила звание «Лучшего в Таджикистане» по части обслуживания денежных переводов. Соответствующие диплом и трофей VIP 2016 «Банку Эсхата» передал Александр Бадулеск — региональный вице-президент по странам Восточной Европы, СНГ, Пакистану и Афганистану.

Здесь следует отметить усердный и в то же время нелегкий трудовой вклад сотрудников сферы денежных переводов, так как благодаря их качественному и своевременному обслуживанию клиентов, «Банк Эсхата» заслужил такую почетную награду от системы Western Union.

Платежная система Western Union является одним из лидеров на рынке международных денежных переводов. Эта очень популярная

лярная система действует в более чем 200 странах мира, помогая клиентам получать и отправлять их переводы доступно, быстро и надежно. Банк Эсхата и компания Western Union плодотворно сотрудничают с 2003 года.

■ «ИМОН ИНТЕРНЕТШНЛ» И «ТСЕЛЛ» ОБЪЯВЛЯЮТ НЕБЫВАЛУЮ «АКЦИЮ +1%»

15 июня 2016 МДО «ИМОН ИНТЕРНЕТШНЛ» совместно с сотовой компанией «Тселл» запускает «Акцию +1%». Теперь абоненты сотовой компании «Тселл», которые пользуются интернет банкингом «ИМОН ИНТЕРНЕТШНЛ», при пополнении своего мобильного счета могут в виде бонуса получить дополнительный +1% от суммы зачисления на свой баланс. Акция продлится до 31 августа текущего года. Цель этой акции заключается в развитии системы обслуживания дистанционного банка, ознакомлении с возможностями и преимуществами интернет-банкинга, а также повышении финансовой грамотности населения.

На сегодняшний день во всех городах и регионах Таджикистана функционируют терминалы

различных платежных компаний, которые в среднем взимают комиссию в 3 процента. К примеру, обычно если через терминал вы переводите на свой счет 10 сомони, то на счет поступает 9,7 сомони. Теперь, с помощью интернет банкинга от «ИМОН ИНТЕРНЕТШНЛ», будучи абонентом «Тселл», клиент может перевести на свой мобильный счет 10 сомони и получить на баланс - 10,1 сомони, перевести 100 сомони и получить 101 сомони.

«Подключиться к нашему интернет банкингу клиенты могут бесплатно, для этого нужно обратиться в любое представительство МДО «ИМОН ИНТЕРНЕТШНЛ», предъявить паспорт и ИНН», - отмечают в компании.

На сегодняшний день уже 8,5 тысяч клиентов «ИМОН ИНТЕРНЕТШНЛ» используют интернет-банкинг. Большую долю пользователей составляет молодежь. С помощью этого приложения пользователи могут проводить финансовые операции удаленно посредством ноутбука, планшета или смартфона.

■ БАНК АНГЛИИ ПРЕДСТАВИЛ ПЛАСТИКОВУЮ БАНКНОТУ С ПОРТРЕТОМ ЧЕРЧИЛЛЯ

Банк Англии 2 июня представил дизайн новой банкноты достоинством £5, которая будет печататься на полимерном материале. На купюре будет размещено изображение бывшего премьер-министра Великобритании Уинстона Черчилля. Новые купюры

поступят в обращение 13 сентября. После указанной даты бумажные пятифунтовые банкноты будут постепенно изыматься из обращения, но до мая 2017 года будут использоваться наравне с пластиковыми. Это первая пластиковая банкнота, которую выпускает британский ЦБ, указывает Bloomberg. В марте 2013 года в Шотландии уже начали печатать полимерные купюры £5 – первые пластиковые деньги в Великобритании.

Летом 2017 года Банк Англии также собирается выпустить новые полимерные десятифунтовые банкноты, на которых вместо естествоиспытателя Чарльза Дарвина будет изображена писательница Джейн Остин. К 2020 году в обращение должны поступить пластиковые купюры £20 с портретом художника Уильяма Тернера.

Первые банкноты из полимерных материалов были выпущены в Австралии в конце 1980-х годов. Сейчас такие деньги используют более чем в 20 странах, включая Израиль, Новую Зеландию, Канаду и Китай. Пластиковые купюры сложнее подделать, кроме того, они примерно в 2,5 раза долговечнее обычных бумажных денег.

570

ТАШКИЛОТИ
МОЛИЯВӢ
БАРҲАМ ХУРД

Паст шудани суръати бозхонди иҷозатномаҳоро аз ҷониби Бонки марказӣ интизор шудан нашоёд, зеро ин танҳо аз хоҳиши бонки танзимгар вобаста нест ва дар ин раванд бисёр ташкилотҳо ба чорҷӯбаи меъёрҳои нав шомил шуда наметавонанд, аз ҷумла дар самти пешбурди идораи хавфҳо. Ба ибораи дигар, поккорино худпоксозии низоми молиявӣ ҳамроҳӣ хоҳад кард.

Герман Греф, Раиси Бонки амонатгузори Русия

Таҷриба нишон медиҳад, ки паст будани маърифати молиявӣ ва ё умуман огоҳ набудан аз оддитарин дониши молиявӣ мушкилоти мардумро дар зиндагӣ бахусус дар лаҳзаҳои душвор боз ҳам сангинтар месозад. Ин ҳолат дар ҷумҳурии мо солҳои охир баръало мушоҳида мешавад. Имрӯз ба касе пӯшида нест ва метавон гуфт, ки қариб тамоми ҷаҳонро бухрони молиявӣ ва иқтисодӣ фаро гирифтааст ва соҳаеро наметавон пайдо кард, ки ба мушкилоти истехсолӣ, идорӣ ё молиявӣ рӯ ба рӯ нашуда бошад.

Барои мисол, агар дар Тоҷикистон ягон бонк ё ташкилоти қарзии хурд бо сабабҳои гуногун барои як муддати кӯтоҳ каме ба мушкилот мувоҷеҳ шавад, ё ягон фонд ва ташкилоти қарзии хурд ба рақобати бозор тоб оварда натавониста фаъолияти худро қатъ намояд, атрофи ин масъала сару садоҳои зиёд баланд мекунанд, ҳамарӯза кормандони воситаҳои ахбори омма дар нашрияҳо, сомонаҳои интернетии худ ахбору гузориш, мақолаҳои таҳлилий бо сарлавҳаҳои воҳиманок ба нашр мерасонанд.

Бисёре аз онҳо шояд фикр намеkunанд ё имкони дарки ин фикрро надоранд, ки кӯшишҳои

пайдо кардани сенсатсия ё давидан аз паси шуҳрату мақсадҳои дигари ғаразнок чӣ оқибатҳои зарароварро ба мардум хоҳанд овард. Оддитарин чиз ин аст, ки дар паси ҳар як ташкилоти қарзӣ ҳазор ва ҳатто даҳҳо ҳазор шаҳрванд меистад, зеро онҳо бо бонкҳо ҳамарӯза ҳамкорӣ мекунанд, бо мақсади ҳифз намудан ва зам кардани доройҳои худ амонатҳои худро нигоҳ медоранд. Фақат як тасаввур кардан кофист дарк кунем, ки баъд аз воқиф шудан аз ин гуна ахбори носоҳеҳ ва овозаҳои носанҷида онҳо ба чӣ кор даст мезананд. Яқин ҳама ба бонкҳо меоянд ва маблағҳои худро бозпас талаб мекунанд.

Бо ин кори худ, ба ибораи дигар “хизмати хирсона”-и хеш мо вазъи молиявии бе ин ҳам ба асари бӯҳрони молиявӣ заифшудаи баъзе ташкилотҳои қарзиро боз ҳам бадтар мекунем ё ба барҳамхӯри водорашон месозем. Ва моро зарур аст, ақалан лаҳзае сари ин мавзӯ андеша кунем ва аз худ бипурсем, ки мардуми кишвари мо ба чунин “хизматҳои хирсона” зарурат дорад? Ман яқин медонам, ки на. Зеро ин маънои теша бар решаи худ заданро дорад.

Акнун дар робита ба ин ва бо мақсади дарки бештари мавзӯ

таваҷҷуҳ мекунем ба низоми молиявӣ ва бонкии Русия, ки бинобар бузург буданаш таҷрибаи бештар дорад.

Тавре таҳлилҳои Оҷонсии миллии рейтингии Русия нишон медиҳанд, танҳо дар се соли охир (аз 25 юни с. 2013 то 25 юни с. 2016) дар маҷмӯъ 568 ташкилотҳои молиявӣ, аз ҷумла 289 бонк ва ташкилотҳои қарзии ғайрибонкӣ, 159 ширкатҳои суғуртавӣ, 28 ширкатҳои ғайридавлатии суғурта ва 92 ширкатҳои идоравӣ барҳам дода шудаанд. Дар баробари ин, омори додани иҷозатнома дар назди омори бозхонди иҷозатномаҳо тамоман ночиз аст. Дар се соли гузашта ҳамагӣ 5 иҷозатномаи бонкӣ, 6 иҷозатномаи ташкилотҳои қарзии ғайрибонкӣ ва 37 иҷозатнома ба ширкатҳои идоравӣ дода шудааст.

Тибқи маълумоти бадастомада, аз моҳи юни соли 2013 сармояи маҷмӯъии манфии бонкҳои, ки иҷозатномаҳояшон бозхонд шудаанд, бештар аз 1,1 трлн. рубро ташкил дод. Танҳо дар шаш моҳи соли равон сармояи манфии 31 бонки аз иҷозатнома маҳрумшуда ба 359 млрд. рубл баробар шуд, иттилоъ медиҳад рӯзномаи “Известия”.

Директори департаменти рейтингҳои молиявии Оҷонсии

ОҶОҶӢ АЗ ИМҚОН ДОШТАНИ БАРҶАМХӢРИИ ТО 90% БОНКҶОИ БОҚИМОНДАИ РУСИЯ

Юрий Исаев бар ин назар аст, ки ба бонқдорон бо хубӣ тарки вазифа қардан ғайриимқон аст.

Директори генералии Оҷонсии суғуртаи амонатҳои Русия (ОСА) Юрий Исаев ҳангоми суҳанронии худ дар Форуми байналмилалӣ иқтисодии Петербург-2016 ба ҳукуматдорон пешниҳод намуд, то ба раванди муттаҳидшавии бахши бонкӣ мудохила наоянд. Ба андешаи ӯ, ин амал барои пешгирии намудани барҳамхӯрии то 90 фоизи бонкҳои дар бозор боқимонда, зарур аст.

“Муттаҳидшавӣ ва хориҷ шудани бонкҳо аз бозор ногузир аст. Муҳим он аст, ки оё мо ба бонқдорон имқонияти бо хубӣ рафтано медиҳем ё ҳамаи онҳо аз ғалбери барҳамхӯрии маҷбурӣ ва муфлисшавӣ мегузаранд, таъкид намуд Юрий Исаев. - Ба бонқдорон дар айни замон бо роҳи хубӣ тарки шӯғ қардан ғайриимқон аст, зеро онҳо наметавонанд ташкилоти худро дар бозор фурушанд”.

“Агар мо роҳи василае пайдо қарда ба онҳо то он лаҳзае, ки вазъият бад мешавад, имқонияти аз шӯғли худ берун рафтано диҳем, дар ин маврид фурсати гузаронидани раванди муттаҳидшавии нисбатан оромӣ сулҳомез вучуд хоҳад дошт”, - қамъбаст намуд роҳбари ОСА.

миллии рейтингии Русия Карина Артемова иброд медрод, ки низоми бонкии Русия дар айни замон аз рӯи коэффитсиенти монополизатсия аз гурӯҳи бозорҳои якҷояшавии паст ба гурӯҳи бозорҳои якҷояшавии муътадил шомил шуд. Дорониҳои муштаракӣ 25 бузургтарин бонкҳои русӣ аз 60 трлн. рубл зиёд мебошанд, ки ин 81 фоизи дорониҳои тамоми низоми бонкиро ташкил медиҳад. Ба ҳамин монанд равандҳои муттаҳидшавӣ ва зиёдшавии якҷояшавӣ дар тамоми бахшҳои калидии бозори молиявӣ идома доранд.

Назар ба пешгӯиҳои оҷонсӣ то анҷом ёфтани поккорӣ дар бахши бонкдорӣ паст шудани рақобат ва шумораи иштирокчиён дар он идома меёбад, ҳол он ки зарарҳои бузург дар назар нест ва таъсири Бонки марказӣ ба бозор то охири соли 2017, то он замоне, ки бонки танзимгар нақша дошт поккорӣ бахшро анҷом диҳад, маҳдуд мегардад.

Вале раиси Бонки амонатгузори Русия Герман Греф бар ин андеша аст, ки паст шудани суръати бозхонди иҷозатномаҳоро аз ҷониби Бонки марказӣ интизор шудан нашоёд, зеро ин танҳо аз

хоҳиши бонки танзимгар вобаста нест ва дар ин раванд бисёр ташкилотҳо ба чорҷӯбаи меёрҳои нав шомил шуда наметавонанд, аз ҷумла дар самти пешбурди идораи хавфҳо. Ба ибораи дигар, поккорӣ худпоксоии низоми молиявӣ ҳамроҳӣ хоҳад кард.

Агар мо роҳи василае пайдо карда ба онҳо то он лаҳзае, ки вазъият бад мешавад, имконияти аз шуғли худ берун рафтаниро диҳем, дар ин маврид фурсати гузаронида ни раванди муттаҳидшавии нисбатан оромӣ сулҳомез вучуд хоҳад дошт.

Юрий Исаев, *Директори генералии Оҷонсии суғуртаи амонатҳои Русия (ОСА)*

БОНКИ МАРКАЗӢ АЗ ЭҶТИМОЛИЯТИ ДЕФОЛТИ ОММАВӢ ОГОҶӢ ДОД

Ба пиндори директори департаменти тадқиқотӣ ва пешгӯӣи Бонки

Русия Александр Морозов, суръати баланди фаъолнокии қарзӣ на ба рушди иқтисодиёти Русия, балки метавонад ба дефолти оммавӣ оварда расонад.

Дар изҳороти А. Морозов, ки аз ҷониби оҷонсии ТАСС пешниҳод гардидааст, чунин омадааст: “Мутаассифона, дар иқтисодиёти мо сатҳи қарздорӣ аллакай хеле баланд аст. Ҳам ширкатҳо ва ҳам аҳоли қарзҳои ниҳоят зиёд гирифтанд. Бинобар ин, дар ин шароит суръати ниҳоят баланди фаъолнокии қарзӣ на ба рушди иқтисодиёт, балки ба дефолтҳои оммавӣ оварда мерасонад”.

Зимни суҳанронии худ дар шабакаи Бонки марказии Русия дар YouTube сардори департаменти зикршуда иброд дошт, ки Бонки марказӣ барои рушди иқтисодиёт кӯмак мерасонад. Ба гуфтаи ӯ, бо паст кардани сатҳи таваррум, Бонки марказӣ дар болоравии иқтисодиёт саҳм мегузорад. Ӯ илова намуд, ки вақте таваррум паст аст, вай пешгӯишаванда мебошад ва ин ба паст шудани меёрҳои фоизӣ оварда мерасонад.

**Шарҳи
А.Ардашер,
БТЧ**

Номгӯи бонкҳо	ҲИСОБОТИ БОНКҲО БАРОИ НИСОЛАИ ЯКУМИ СОЛИ 2016 ДОРОИҲО			
	Соли 2016	Соли 2015	Тағйирот (ҳаз. сомонӣ)	Тағйирот (бо фоиз)
БДА ҶТ «АМОНАТБОНК»	2 715 589 281	2 091 257 638	624 331 643	130
ҶСП «АВВАЛИН БОНКИ МОЛИЯВИИ ХУРД»	530 661 977	450 097 180	80 564 797	17,90
ҶСП «АКСЕСБОНК ТОҶИКИСТОН»	242 068 712	328 973 545	-86 904 833	-26,42
ҶСП «БОНКИ БАЙНАЛМИЛАЛИИ ТОҶИКИСТОН»	143 831 077	88 991 565	54 839 512	61,62
ҶСП «БОНКИ ФАРӢИИ БМП ПОКИСТОН ДАР ТОҶИКИСТОН»	110 199 214	74 234 787	35 964 427	48,45
ҶСК «БОНКИ ЭСХАТА»	1 595 902 931	1 498 221 995	97 680 936	6,52
ҶСП «КАЗКОММЕРТСБОНК ТОҶИКИСТОН»	281 061 450	209 398 782	-71 662 668	134,22
ҶСП БС «КОНТ»	107 325 996	113 496 191	-6 170 195	-5
ҶСП «ОРИЁНБОНК»	2 694 722 183	2 143 566 570	551 155 613	25,71
ҶСК «СОҲИБКОРБОНК»	136 149 646	168 233 475	-32 083 829	-19,07
ҶСП «СПИТАМЕН БОНК»	738 487 376	589 080 285	149 407 091	125,36
ФИЛИАЛИ БОНКИ «ТИҶОРАТ» ҶИЭ ДАР Ш. ДУШАНБЕ	298 109 069	160 549 054	137 560 015	85,7

Номгӯи бонкҳо	ҲИСОБОТИ БОНКҲО БАРОИ НИСОЛАИ ЯКУМИ СОЛИ 2016 ☐ ҚАРЗҲО			
	Соли 2016	Соли 2015	Тағйирот (ҳаз. сомонӣ)	Тағйирот (бо фоиз)
БДА ҚТ «АМОНАТБОНК»	1 222 472	990 474	231 998	123
ҶСП «АВВАЛИН БОНКИ МОЛИЯВИИ ХУРД»	249 968 354	285 867 817	-35 899 463	-12,56
ҶСП «АКСЕСБОНК ТОҶИКИСТОН»	151 376 363	245 126 592	-93 750 229	-38,25
ҶСП «БОНКИ БАЙНАЛМИЛАЛИИ ТОҶИКИСТОН»	39 968 946	25 377 661	14 591 285	57,50
ҶСП «БОНКИ ФАРӢИИ БМП ПОКИСТОН ДАР ТОҶИКИСТОН»	2 204 844	6 124 104	18 716 451	305,62
ҶСК «БОНКИ ЭСХАТА»	1 037 447 676	968 359 623	69 088 053	7,13
ҶСП «КАЗКОММЕРТСБОНК ТОҶИКИСТОН»	20 435 555	13 518 801	-6 916 754	151,16
ҶСП БС «КОНТ»	36 771 071	35 959 242	811 829	2
ҶСП «ОРИЁНБОНК»	2 127 673 473	1 523 235 661	604 437 812	39,68
ҶСК «СОҲИБКОРБОНК»	46 256 741	68 534 143	-22 277 402	-32,51
ҶСП «СПИТАМЕН БОНК»	203 082 439	161 877 749	41 204 690	125,45
ФИЛИАЛИ БОНКИ «ТИҶОРАТ» ҶИЭ ДАР Ш. ДУШАНБЕ	18 454 901	12 925 667	5 529 234	42,8

Номгӯи бонкҳо	ҲИСОБОТИ БОНКҲО БАРОИ НИСОЛАИ ЯКУМИ СОЛИ 2016 УҲДАДОРИҲО			
	Соли 2016	Соли 2015	Тағйирот (ҳаз. сомонӣ)	Тағйирот (бо фоиз)
БДА ҚТ «АМОНАТБОНК»	2 473 155 520	1 851 216 263	621 939 257	134
ҚСП «АВВАЛИН БОНКИ МОЛИЯВИИ ХУРД»	464 138 148	374 036 998	90 101 150	24,09
ҚСП «АКСЕСБОНК ТОҶИКИСТОН»	209 041 624	278 701 020	-69 659 396	-24,99
ҚСП «БОНКИ БАЙНАЛМИЛАЛИИ ТОҶИКИСТОН»	59 261 494	53 044 546	6 216 948	11,72
ҚСП «БОНКИ ФАРӢИИ БМП ПОКИСТОН ДАР ТОҶИКИСТОН»	60 966 243	24 888 467	36 077 776	144,96
ҚСК «БОНКИ ЭСХАТА»	1 303 434 358	1 196 106 896	107 327 462	8,97
ҚСП «КАЗКОММЕРТСБОНК ТОҶИКИСТОН»	207 623 677	140 841 240	-66 782 437	147,42
ҚСП БС «КОНТ»	4 327 541	6 939 600	-2 612 059	-38
ҚСП «ОРИЁНБОНК»	2 145 190 943	1 643 346 482	501 844 461	30,54
ҚСК «СОҲИБКОРБОНК»	63 639 589	115 007 971	-51 368 382	-44,67
ҚСП «СПИТАМЕН БОНК»	674 314 223	501 157 908	173 156 315	134,55
ФИЛИАЛИ БОНКИ «ТИҶОРАТ» ЧИЭ ДАР Ш. ДУШАНБЕ	234 768 905	105 534 331	129 234 574	122,5

Номгӯи бонкҳо	ҲИСОБОТИ БОНКҲО БАРОИ НИСОЛАИ ЯКУМИ СОЛИ 2016 ПАСАНДОЗҲО			
	Соли 2016	Соли 2015	Тағйирот (ҳаз. сомонӣ)	Тағйирот (бо фоиз)
БДА ҚТ «АМОНАТБОНК»	2 044 561 589	1 460 194 013	584 367 576	140
ҶСП «АВВАЛИН БОНКИ МОЛИЯВИИ ХУРД»	350 268 295	223 718 641	126 549 654	56,57
ҶСП «АКСЕСБОНК ТОҶИКИСТОН»	35 267 326	30 595 608	4 671 718	15,27
ҶСП «БОНКИ БАЙНАЛМИЛАЛИИ ТОҶИКИСТОН»	55 103 179	52 118 394	2 984 785	5,73
ҶСП «БОНКИ ФАРӢИИ БМП ПОКИСТОН ДАР ТОҶИКИСТОН»	34 691 536	22 716 998	11 974 538	52,71
ҶСК «БОНКИ ЭСХАТА»	663 030 647	477 673 682	185 356 965	38,80
ҶСП «КАЗКОММЕРТСБОНК ТОҶИКИСТОН»	117 320 651	71 464 455	-45 856 196	164,17
ҶСП БС «КОНТ»	1 057 679	1 051 489	-919 680	-47
ҶСП «ОРИЁНБОНК»	1 183 312 119	1 288 273 206	-104 961 087	-8,15
ҶСК «СОҲИБКОРБОНК»	43 292 715	93 018 063	-49 725 348	-53,46
ҶСП «СПИТАМЕН БОНК»	381 985 080	86 484 803	295 500 277	441,68
ФИЛИАЛИ БОНКИ «ТИҶОРАТ» ҶИЭ ДАР Ш. ДУШАНБЕ	2 982 655	4 828 727	-1 846 072	-38,2

Номгӯи бонкҳо	ҲИСОБОТИ БОНКҲО БАРОИ НИСОЛАИ ЯКУМИ СОЛИ 2016 SARMOY			
	Соли 2016	Соли 2015	Тағйирот (ҳаз. сомонӣ)	Тағйирот (бо фоиз)
БДА ҚТ «АМОНАТБОНК»	242 433 761	240 041 375	2 392 386	101
ҚСП «АВВАЛИН БОНКИ МОЛИЯВИИ ХУРД»	66 523 829	76 060 182	-9 536 353	-12,54
ҚСП «АКСЕСБОНК ТОҶИКИСТОН»	33 027 088	50 272 525	-17 245 437	-34,30
ҚСП «БОНКИ БАЙНАЛМИЛАЛИИ ТОҶИКИСТОН»	84 569 583	35 947 019	48 622 564	135,26
ҚСП «БОНКИ ФАРӢИИ БМП ПОКИСТОН ДАР ТОҶИКИСТОН»	49 232 971	49 346 320	-113 349	0,23
ҚСК «БОНКИ ЭСХАТА»	292 468 573	302 115 099	-9 646 526	-3,19
ҚСП «КАЗКОММЕРТСБОНК ТОҶИКИСТОН»	73 437 773	68 557 542	-4 880 231	107,12
ҚСП БС «КОНТ»	102 998 455	106 556 591	-3 558 136	-3
ҚСП «ОРИЁНБОНК»	549 531 240	500 220 088	49 311 152	9,86
ҚСК «СОҲИБКОРБОНК»	72 510 057	53 225 504	19 284 553	36,23
ҚСП «СПИТАМЕН БОНК»	64 173 153	87 922 377	-23 749 224	72,99
ФИЛИАЛИ БОНКИ «ТИҶОРАТ» ЧИЭ ДАР Ш. ДУШАНБЕ	63 340 164	55 014 723	8 325 441	15,1

Номгӯи бонкҳо	ҲИСОБОТИ БОНКҲО БАРОИ НИСОЛАИ ЯКУМИ СОЛИ 2016 Фоида			
	Соли 2016	Соли 2015	Тағйирот (ҳаз. сомонӣ)	Тағйирот (бо фоиз)
БДА ҚТ «АМОНАТБОНК»	-6 829 436	20 714 269	-27 543 705	-
ҶСП «АВВАЛИН БОНКИ МОЛИЯВИИ ХУРД»	-12 561 828	2 138 260	-14 700 088	-687,48
ҶСП «АКСЕСБОНК ТОҶИКИСТОН»	-18 518 688	-9 707 744	-8 810 944	90,76
ҶСП «БОНКИ БАЙНАЛМИЛАЛИИ ТОҶИКИСТОН»	2 518 530	10 982 541	-8 464 011	-77,07
ҶСП «БОНКИ ФАРӢИИ БМП ПОКИСТОН ДАР ТОҶИКИСТОН»	-602 656	-363 473	-239 183	65,80
ҶСК «БОНКИ ЭСХАТА»	9 776 863	43 551 029	-33 774 166	-77,55
ҶСП «КАЗКОММЕРТСБОНК ТОҶИКИСТОН»	10 148 477	12 341 372	2 192 895	82,23
ҶСП БС «КОНТ»	260 713	3 854 681	-3 593 968	-93
ҶСП «ОРИЁНБОНК»	80 575 938	81 492 892	-916 954	-1,13
ҶСК «СОҲИБКОРБОНК»	4 240 776	3 374 818	865 958	25,66
ҶСП «СПИТАМЕН БОНК»	-4 630 052	13 772 895	-18 402 947	-33,62
ФИЛИАЛИ БОНКИ «ТИҶОРАТ» ҶИЭ ДАР Ш. ДУШАНБЕ	5 353 491	4 296 866	1 056 625	24,6

ҲАМКОРИҶОИ БОНКӢ ВУСЪАТ МЕӢБАНД

Баъди ба даст овардани Истиқлолияти давлатӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон узви комилҳуқуқи Бонки Аврупоии таҷдид ва рушд (с. 1992), Хазиначи байналмилалӣ асҷор, Гурӯҳи Бонки ҷаҳонӣ (с.1993), Бонки исломии рушд (с.1996) ва Бонки осиеии рушд (1998) гардида, барои истифода бурдани маблағгузори ин ташкилотҳои бонуфузи молиявӣ байналхалқӣ ҳуқуқ пайдо намуд.

Ҳамкориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо фондҳои байналхалқӣ, аз қабилӣ Фонди саъудӣ рушд (ФСР), Фонди қувайтӣ рушди иқтисодии араб (ФКРИА) ва Фонди созмони кишварҳои содиркунандаи нафт (ОПЕК), бонкҳои марказии кишварҳои хориҷаи дуру наздик, мақомоти ҳамоҳангсозии Иттиҳоди иқтисодии АвруОсиё, Шӯрои роҳбарони кишварҳои аъзои Иттиҳоди иқтисодии АвруОсиё, Бонки рушди Иттиҳоди иқтисодии АвруОсиё дар доираи ИДМ, Созмони ҳамкории Шанхай, бонкҳои Ҷумҳурии Мардумии Хитой дар сатҳи зарурӣ идома ёфта, дар айни замон вусъати тозае пайдо кардаанд.

Дар тӯли бештар аз ду даҳсолаи гузашта байни Хазиначи байналмила-

ли асър ва Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамкориҳои судманд ба роҳ монда шуданд ва натиҷаи ҳамин буд, ки пешниҳоди қарзҳои имтиёзноки ХБА барои дастгирии татбиқи барномаи иқтисодии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оғоз гардиданд. Қаблан ин ташкилот ба ҷумҳурии мо дар

99

Бонки миллии Тоҷикистон 7 декабри соли 2011 ба ҳайси узви комилҳуқуқи Иттиҳоди дастрасии молиявӣ (Alliance for Financial Inclusion-AFI) қабул гардид. Зиеда аз 120 ташкилот аз 90 кишвари сайёра ба узвияти ин созмон пазируфта шудаанд.

доираи Созишномаи “Стенд-бай” барои дастгирии барориши асҳори миллий, барномаи фавқулодаи баъдинизоъ ва созишномаи сесола аз рӯи механизми паст кардани сатҳи камбизоатӣ қарзҳои имтиёзноки ҷудо намуда буд.

Қобили қайд аст, ки ба роҳ мондани ҳамкориҳои дуҷониба бо чунин ташкилотҳои молиявии байналмилалӣ, ба мисли Бонки ҷаҳонӣ, Корпоратсияи молиявии байналми-

лалӣ, Ассотсиатсияи байналмилалӣ рушд, Бонки осиеии рушд, Бонки исломии рушд барои ҷалби маблағҳои қарзӣю грантӣ ҷиҳати дастгирии рушди соҳаҳои мухталифи иқтисодии кишвар имкониятҳои васеъ фароҳам овард.

Маблағгузори ташкилотҳои молиявии байналмилалӣ дар намуди қарзҳои имтиёзноки бо меъёрҳои фоизӣ (0,5%-3% солана) ва муҳлати пардохт (зиёда аз 10 сол) амалӣ гардида, барои татбиқи лоиҳаҳои гуногуни кишвари мо дар соҳаҳои нақлиёт, тандурустӣ, маориф, кишоварзӣ, энергетика, обёрии заминҳо, инфрасохтор ва ғайра мусоидат намуда истодаанд.

Татбиқи лоиҳаҳои инвестиционии созмонҳои байналмилалӣ мазкур мутобиқи риояи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон, Созишномаҳои қарзӣ, шартномаҳои байналмилалӣ ва байнидавлатӣ дар мувофиқа бо Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешаванд.

Аз соли 1998 сар карда, дар доираи созишномаҳои байниҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Япония лоиҳаҳои грантӣ барои сохтмони роҳҳо, нақбҳо, асосноккунии иқтисодию техникаӣ ҷиҳати таҷдиди инфрасохтор,

бозомӯзии кадрҳо, обтаъминкунии минтақаҳои кишвар, таҷҳизонидани консерватория ва ТВ "Сафина" тариқи Бонки миллии Тоҷикистон хизматрасонӣ карда шуданд.

Ҳамзамон, аз ҷониби ин ташкилотҳо баҳри беҳсозии фазои сармоягузориву соҳибкории хурду миёна дар Тоҷикистон, аз ҷумла татбиқи як қатор лоиҳаҳо дар бахшҳои хусусиву давлатӣ, ҳамчунин маблағгузориҳои хурду миёна, иштирок дар сармояи оиномавии бонкҳои тиҷоратӣ ва маблағгузориҳои тиҷорат саҳмгузорӣ шудааст.

Ҷумҳурии Тоҷикистон айни замон барои татбиқи лоиҳаҳо дар соҳаҳои гуногуни иқтисодӣ аз маблағҳои Бонки исломии рушд (БИР) ва дигар фондҳои кишварҳои Араб самаранок истифода мебаранд. Бояд қайд намуд, ки яке аз дастовардҳои назарраси ҳамкориҳо дар доираи татбиқи лоиҳаҳои грантии БИР дар санаи 26 июли соли 2014 ба имзо расонидани Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи фаъолияти бонкии исломӣ" аз ҷониби Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон мебошад. Дар амал ҷорӣ намудани тарзу услуби корбарии бонкдорӣ исломӣ ба таъмини фазои ягонаи рақобатпазирӣ миёни ташкилотҳои қарзии анъанавӣ ва ташкилотҳои қарзии исломӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон за-

мина гузошта, барои ҷалби бештари сармояи хориҷӣ ва амонатҳои дохилӣ мусоидат хоҳад кард.

Айни замон сохторҳои марбутаи Бонки миллии Тоҷикистон барои тезонидани раванди ҷорӣ намудани низоми бонкдорӣ исломӣ таҳияи санадҳои меърию ҳуқуқӣ дар самти назорат ва танзими фаъолияти ташкилотҳои қарзии исломиро

Муайян намудани рейтинги кредитии соҳибхотиёри Тоҷикистон бо мақсади ҷалби бештари сармояи хориҷӣ муҳим мебошад, чунки сармоягузориҳои хориҷӣ қалб аз ворид шудан ба ин ё он кишвар аз рейтинги мазкур васеъ истифода мебаранд.

идома дода истодааст.

Бонки миллии Тоҷикистон 7 декабри соли 2011 ба ҳайси узви комилҳуқуқи Иттиҳоди дастрасии молиявӣ (Alliance for Financial Inclusion-AFI) қабул гардид. Зиёда аз 120 ташкилот аз 90 кишвари сайёра ба узвияти ин созмон пазируфта шуданд ва тавре аз маълумотҳои омӯри бармеояд, дар ин кишварҳо қисми зиёди мардумони аз хизматрасонии бонкӣ берунмонда, ба сар мебаранд.

AFI ташкилоте мебошад, ки дар рушди дастрасии молиявӣ миёни ташкилотҳои аъзо (кишварҳои аъзо) нақши назаррас дорад. Дар доираи ин ташкилоти байналмилалӣ кишварҳои аъзо метавонанд аз донишу малакаҳои маҳорати ҳамдигар баҳравар гарданд, дар фаъолияти гурӯҳҳои гуногуни кории AFI иштирок намоёнд, тариқи истифодаи моҳиронаи донишу таҷриба ва малакаи андӯхтаи хеш дар баланд шудани иқтидори ташкилотҳояшон дар бахши дастрасии молиявӣ ва ҳимояи ҳуқуқҳои истеъмолкунандагон саҳмгузор бошанд. Ҳамчунин метавонанд барои гирифтани грантҳо ҷиҳати иштирок дар ҳафтаҳои дастрасии молиявӣ, семинарҳо, барномаҳои омӯзишӣ муроҷиат намоёнд ва дар Ҷаласаҳои солони AFI иштирок намоёнд.

Дар натиҷаи ба роҳ мондани муносибатҳои самаранок то ин давра кормандони зиёди Бонки миллии Тоҷикистон аз ҳисоби маблағҳои ин ташкилот дар семинару конфернсҳо, ки дар кишварҳои аъзои ин ташкилот дар мавзӯҳои ҳимояи ҳуқуқҳои истеъмолкунандагон, маърифатнокии молиявӣ, бонкдорӣ мобилӣ, маблағгузориҳои хурд ва ғайраҳо баргузор гардидаанд, иштирок намуда, савияи дониши тахассусиашонро такмил доданд.

Ҳадафи калидии AFI кӯмак намудан ба кишварҳои аъзо дар амали гардидани сиёса-

ти рушди дастрасии молиявӣ мебошад, ки қисматҳои (компонентҳои) асосии он – ин ҳимояи ҳуқуқҳои истеъмолку-нандагон, баланд бардоштани маърифатнокии молиявӣ, дастрасии соҳибқорони хурду миёна ба маблағгузорӣ, бонқдорони мобилӣ ва ғайра мебошанд.

Ҳамчунин, Бонки миллии Тоҷикистон узви Клуби Мудирони бонқҳои марказии кишварҳои Осиёи Марказӣ, минтақаи Баҳри Сиёҳ ва Балкан мебошад.

Аъзои ин Клуб бонқҳои марказии кишварҳои пешрафтае мебошанд, ки дар бонқдорони муосир таҷрибаи ғани доранд. Дар ҷаласаю вохӯриҳои Клуби мазкур дар мавриди масъалаҳои марбут ба густариши ҳамкориҳои минтақавӣ оид ба масоили монетарӣ, бонкӣ, молиявӣ, инчунин роҳҳои мусоидат ба рушди устувори низоми молиявӣ бонкӣ дар кишварҳои аъзо андешарониҳо анҷом дода мешаванд.

Бояд қайд намуд, ки барои беҳтар намудани мавқеи кишвар мутобиқи “Пешбурди соҳибқорӣ” дар баробари ворид намудани тағйироту иловаҳо ба қонунҳои амалкунандаи дахлдор, инчунин гузаронидани рейтингҳои кредитии давлатии Тоҷикистон хеле муҳим аст. Муайян намудани рейтингҳои кредитии

соҳибқорони Тоҷикистон бо мақсади ҷалби бештари сармояи хориҷӣ муҳим мебошад, чунки сармоягузориҳои хориҷӣ қалб аз ворид шудан ба ин ё он кишвар аз рейтингҳои мазкур васеъ истифода мебаранд.

Айни замон Бонки миллии Тоҷикистон бо ширкатҳои рейтингии Standard & Poor’s ва Moody’s Investors Service, ки агентҳои машҳуртарин ва эътирофшудаи ҷаҳонӣ буда, ба як қатор кишварҳои Иттиҳоди давлатҳои мустақил амсоли Украина, Россия, Қазоқистон ва Озарбойҷон баҳои мустақил гузоштаанду ба ин васила ин давлатҳо фаъолон ба бозори фондии байналмилалӣ ҷалб карда мешаванд, ҳамкориҳои судмандро идома дода истодааст.

Гузашта аз ин, тӯли солҳои охир Бонки миллии Тоҷикистон бо бонқҳои Ҷумҳурии Халқии Хитой (аз ҷумла, Бонки мардумии Хитой ва Бонки давлатии рушди Хитой) ҳамкориро дар самти СВОП-и асбӯрӣ ба роҳ мондааст.

Ин иқдом барои рушди муносибатҳои тиҷоратӣ, истифодаи пули миллии ду кишвар дар ҳисоббаробаркунӣ, ки бевосита ба дастгирии тавозуни пардохт, устувориҳои қурби пули миллии, коҳиши сатҳи долларизатсия ва пардохтпазирии бонқҳои мусоидат менамояд, нақши назаррас мебошад.

Бонки миллии Тоҷикистон кӯшиш ба харҷ медиҳад, ки дар оянда низ ҳамкориро бо ин ташкилотҳо идома дода, дар рушди иқтисодии кишвар саҳми арзандаи худро гузорад.

Ҳамасола ҳаҷми сармоягузориҳои ташкилотҳои молиявӣ байналмилалӣ, фондҳои байналхалқӣ, ширкатҳои бонуфузи байналмилалӣ ва донорон дар маблағгузориҳои лоиҳаҳои калонҳаҷми соҳаҳои энергетика, инфрасохтор, нақлиёт, истихроҷи маъданҳои кӯҳӣ ва ғайра ба маротиб зиёд гардида истодааст, ки ин бевосита ба рушди иқтисодии кишвар, ташкили ҷойҳои нави корӣ ва боло рафтани сатҳи зиндагии мардуми ҷумҳурӣ мусоидат менамояд. Татбиқи лоиҳаҳои CASA-1000, хати интиқоли барқи Шимол-Ҷануб, Лолазор – Хатлон, роҳҳои автомобилгарди Душанбе-Чанак, Душанбе – сарҳади Ўзбекистон, Айни – Панҷакент, қисмати тоҷикистонии роҳи оҳани Туркманистон-Афғонистон-Тоҷикистон мисоли равшани гуфтаҳои боло шуда метавонанд.

Раҳмон Қосимӣ,

Сардори Шуъбаи ҳамкорӣ бо кишварҳои хориҷаи дури Идораи муносибатҳои байналмилалии Бонки миллии Тоҷикистон

Дар Тоҷикистон бо мақсади рушди бозори ғайринақдӣ ва шаффофтар намудани низоми андозситонӣ насби терминалҳои электронӣ дар муассисаҳои савдо ва нуқтаҳои хизматрасонӣ ҳатмӣ шуд. Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ин хотир ба Кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмурии кишвар ислоҳот ворид намуд, ки тибқи он соҳибкорон ва тоҷирон бояд ҳатман дар мағозаву фурӯшгоҳҳо ва нуқтаҳои хизматрасонии худ барои қабули кортҳои пардохтии бонкии шаҳрвандон терминалҳои электронӣ насб кунанд. Дар акси ҳол, соҳибкорон ва тоҷироне, ки аз насб намудани терминалҳои электронӣ барои қабули кортҳои пардохтии бонкии шаҳрвандон саркашӣ мекунанд, ба андозаи аз 4 то 8 ҳазор сомонӣ ҷарима хоҳанд шуд.

🔴 КОРТҲОИ БОНКӢ БОЯД БА ТАВРИ ВАСЕЪ ИСТИФОДА ШАВАНД

Бо гузоштани терминалҳои электронӣ дар фурӯшгоҳҳо ва дигар марказҳои хизматрасонӣ харидуфурӯши нақд дар ҷумҳурӣ камтар хоҳад шуд ва истифодаи кортҳои пардохтии бонкӣ ҳангоми харид ва пардохти арзиши хизматрасониҳои гуногун ба рушди бозори ғайринақдӣ ва таҳкими устувории қурби пули милли мусоидат хоҳад кард. Аз ҷониби дигар мизони хариду фурӯши молу

КОРТҲОИ БОНКӢ ҚОЙИ ПУЛИ НАҚДРО МЕГИРАНД?

Кортҳои пардохтии бонкӣ кори мизочонро осон ва амнияти маблағҳояшонро таъмин менамояд

маҳсулот тавассути терминалҳои электронӣ барои мақомоти андозситонӣ шаффоф хоҳад шуд.

Қобили қайд аст, ки зарура-ти зиёд намудани истифодаи кортҳои бонкӣ дар фурӯшгоҳҳо ва нуқтаҳои хизматрасонӣ ва бо ин васила кам кардани харидуфурӯши нақд аз қабл дар маркази диққати роҳбарияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Бонки миллии Тоҷикистон қарор дошт. Маҳз ба ин хотир ҳанӯз яқуним сол пеш Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон “Оид ба тадбирҳои вусъат додани ҳисоббаробаркунии ғайринақдӣ тавассути кортҳои пардохтии бонкӣ” (31 декабри соли 2014, таҳти № 815) қабул шуда буд, ки тибқи он як қатор чорабиниҳо бояд иҷро мешуданд.

Шӯҳрат Салоҳиддинов, сардори Идораи низоми пардохти БМТ меғӯяд, ки яке аз он чорабиниҳо ворид намудани тағйирот ба Кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмурии кишвар буд, ки қабули он насби терминалҳои электрониро дар марказҳои савдо ва нуқтаҳои хизматрасонӣ ҳатмӣ мекард. Зеро бе ҳатмӣ намудани ин амал табиист, ки соҳибкорон аз насби терминалҳои электронӣ барои истифодаи кортҳои пардохтии бонкӣ худдорӣ менамоянд.

Ба гуфтаи ӯ, маҳз бо ин сабаб, ҳарчанд шумораи кортҳои пардохтии бонкӣ афзоиши назаррас доранд, мутаассифона, истифодаи онҳо барои пардохти арзиши молҳо ва хизматрасониҳо ночиз

НОМҶӢИ СОХТОРҲОЕ, КИ ТИБҚИ ҚА- РОРИ ҲУКУМАТИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИ- КИСТОН БОЯД БО ТЕРМИНАЛҲОИ ЭЛЕКТРОНӢ БАРОИ ҚАБУЛИ КОРТҲОИ ПАРДОХТИИ БОНКӢ МУҶАХҲАЗ ГАРДОНИДА ШАВАНД:

1. Нуқтаҳои фурӯши билетҳои нақлиёти ҳавой, роҳи оҳан ва автомобилӣ.
2. Нуқтаҳои қабули маблағҳо аз аҳоли барои пардохти хизматрасонии манзилию коммуналӣ, қувваи барқ ва алоқаи телефонӣ.
3. Марказҳои хизматрасонии бонки пардохти андоз ва дигар пардохтҳои ҳатмӣ ба он баробаркардашуда.
4. Терминалҳои гумрукӣ ва дидбонгоҳҳои гумрукӣ барои қабули пардохтҳои гумрукӣ ва дигар пардохтҳои ҳатмӣ.
5. Марказҳои савдои чакана ва яклухт, ки толори фурӯши онҳо зиёда аз 40 метри мураббаъ мебошад.
6. Нуқтаҳои фурӯши сӯзишворӣ.
7. Тарабхонаҳо.
8. Беморхонаҳои хусусӣ.
9. Дорухонаҳо.
10. Муассисаҳои фарҳангию дилхушкунанда (кинотеатрҳо, театрҳо, осорхонаҳо ва ғ.).
11. Истироҳатгоҳҳо ва осоишгоҳҳо.
12. Меҳмонхонаҳо.
13. Нуқтаҳои хизматрасонии ташҳиси техникаи воситаҳои нақлиёт.
14. Автодромҳо барои супорида-ни имтиҳон ҳангоми гирифтани шаҳодатномаи ронандагӣ.
15. Ташкилотҳои суғурта.

боқӣ мемонад. Ҷойи таассуф аст, ки аксарияти дорандагони кортҳои пардохтӣ онҳоро дар навбати аввал ҳамчун воситаи гирифтани пули нақд истифода мебаранд. Номбурда афзуд, ки ин ҳолат зерин таъсири омилҳои гуногуни иқтисодию иҷтимоӣ, инфрасохторию меъёрӣ ва психология ба ҷумҳурии мо хос ба вуқӯъ омадааст. Барои рафъи ҳар яке аз онҳо андешидани тадбирҳои мақсадноку мушаххас ва мунтазами тамоми тарафҳои муносибатҳои пардохтнамой зарур аст.

Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо назардошти мушкилоти зикршуда, таҷрибаи байналхалқӣ, зарурияти зиёд намудани ҳиссаи муомилоти пулии ғайринақдӣ ва ташкили муомилоти пулии муосир имзо шудааст ва самара хоҳад дод.

❶ ТАҒЙИРУ ИЛОВАҲО ДАР МОДДАИ 615 ҲИСОББАРОБАРКУНИҲОИ ҒАЙРИНАҚДИРО ВУСЪАТ МЕБАХШАНД

Нусратулло Давлатзода, раиси Кумитаи андози Тоҷикистон, зимни муаррифии лоиҳаи қонун дар парламент иброз дошт, ки ворид намудани тағйирот ба Кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмурии кишвар ба рушди бозори ғайринақдӣ нигаронида шуда, барои таъмини талаботи Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон “Оид ба тадбирҳои вусъат додани ҳисоббаробаркунии ғайринақдӣ тавассути кортҳои пардохтии бонкӣ” барои насбу истифодаи

терминалҳои электронӣ ва ба роҳ мондани ҳисоббаробаркуниҳои ғайринақдӣ пешбинӣ гардидааст:

— Дар меъёрҳои амалкунандаи Кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмури ҷавобгарӣ барои саркашӣ намудан аз насби терминалҳои электронӣ ё рад кардани истифодабарии кортҳои пардохтии бонкӣ дар ҳисоббаробаркуниҳои ҷавобгарии маъмури пешбинӣ нагардидааст. Бинобар ин, иловаи пешбинигардида минбаъд барои саркашӣ намудан аз насби терминалҳои электронӣ ё рад кардани истифодабарии кортҳои пардохтии бонкӣ дар ҳисоббаробаркуниҳои ҷавобгарии маъмуриро дар шакли ҷарима муқаррар менамояд.

Раиси Кумитаи андозии Тоҷикистон барои нишон додани зарурати ворид намудани тағйиру иловаҳо ба Кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмури кишвар чунин мисол овард, ки дар гузашта ҳатто ҳуди вакилони парламент ҳам шикоят доштанд, ки дар вақти харидории молу маҳсулот дар марказҳои хизматрасонӣ, кортҳои бонкӣ қабул карда намешаванд. Бинобар ин, тағйиру иловаи мазкур маҳз бо мақсади вусъат додани ҳисоббаробаркунии ғайринақдӣ тавассути кортҳои пардохтии бонкӣ пеш гирифта шудааст.

Бо раъйи вакилони Маҷлиси намояндагон ба моддаи 615-и Кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмури кишвар, ки “Риоя накардани тартиби истифодаи машинаҳои назоратӣ хазии

навии дорои хотираи фискалӣ ва баҳисобгирии хазина” ном дорад, калимаҳои “терминалҳои электронӣ” дохил шуданд. Илова бар ин, қисми нав бо таҳрири зерин ба ин модда илова карда шуд:

“Барои саркашӣ намудан аз насби терминалҳои электронӣ ё рад кардани истифодабарии кортҳои пардохтии бонкӣ дар ҳисоббаробаркуниҳои, — ба шахсони мансабдор ба андозаи аз 100 то 160, ба соҳибкорони инфиродие, ки дар асоси шаҳодатнома фаъолият менамоянд, аз 160 то 180 ва ба шахсони ҳуқуқӣ аз 180 то 200 нишондиҳанда барои ҳисобҳои ҷарима таъин карда мешавад.”

Тибқи тағйиру иловаҳо муассисаҳои савдою хизматрасонӣ уҳдадор мешаванд, ки барои пардохти арзиши молу хизматрасониҳои, хизматрасониҳои коммуналӣ, андоз ва дигар пардохтҳои ҳатмии ба он баробар қабули кортҳои пардохтии бонкии шаҳрвандонро таъмин намоянд. Барои амалӣ гаштани ин мақсад, муассисаҳо зикршуда бояд ба таври ҳатмӣ бо терминалҳои электроники қабули кортҳои пардохтӣ таъмин шаванд. Терминалҳои электронӣ аз ҷониби ташкилотҳои қарзӣ насб карда мешаванд.

■ ПАРДОХТ БО КОРТҲОИ ПАРДОХТИИ БОНКӢ МАНФИАТОВАР АСТ

Қарздорон дар муассисаҳои савдо ва марказҳои хизматрасонӣ ба воситаи кортҳои пардохтии

бонкӣ анҷом додани пардохтҳои ғайринақдиро ба манфиати мардум ва давлат медонанд. Умар Воҳидов, иқтисодшиноси тоҷик мегӯяд, чунин иқдом мизони иқтисоди соягиро поин бурда, имкони гурез аз пардохти андозро коҳиш медиҳад.

— Манфиат дар он зоҳир мегардад, ки амалиёти хариду фурӯш зери назорат гирифта шуда, маблағи бештар ҳамчун андоз ба буҷети кишвар ворид мешавад. Аз тарафи дигар, ин амал истифодаи пули нақдро дар кишвар кам карда, ба устувории қурби пули миллӣ мусоидат менамояд. Ҳамчунин ин кор муҳлати фарсуда шудани пулҳои қоғазиро дароз мекунад ва зарурати сарфи маблағи зиёдро барои чопи пулҳои қоғазӣ коҳиш медиҳад. Ба ғайр аз ин, истифодаи кортҳои пардохтӣ ҳангоми муомилот амнияти шаҳрвандонро таъмин карда, хавфи бо худ гирифта гаштани пули нақд ва аз даст додани онро аз байн мебарад.

■ ТАЛАБОТ БА КОРТҲОИ БОНКӢ ЗИЁД МЕШАВАД

Бино ба маълумоти омории истифодаи кортҳои пардохтӣ дар кишвар бо суръати тамом меафзояд. Бино ба маълумоти омории БМТ ташкилотҳои қарзӣ то 1 апрели соли равон зиёда аз 1 531 000 адад кортҳои пардохтиро ба муомилот бароварданд, ки нисбат ба ҳамин давраи соли гузашта 32 фоиз зиёд мебошад. Дар ҳамин давра дорандагони кортҳои пардохтӣ беш аз 1 490

000 нафарро ташкил доданд, ки назар ба ҳамин давраи соли гузашта 31 фоиз зиёд мебошад.

Тавре аз маълумотҳои оморӣ бармеояд, насби банкоматҳо ва терминалҳои электронӣ низ дар кишвар бо суръат афзоиш ёфта истодааст. Ташкилотҳои қарзӣ барои хизматрасонии дорандагони кортҳои пардохтӣ то 1 апрели соли қорӣ 779 банкомат ва 2315 терминалҳои электронӣ насб намудаанд, ки ин рақамҳо дар муқоиса ба ҳамин давраи соли гузашта мутаносибан 8,6% ва 42% афзоиш ёфтаанд.

Омори пешниҳодшуда аз он шаҳодат медиҳад, ки дар кишвар бо афзоиши шумораи дорандагони кортҳои пардохтӣ ниёз ба истифодаи онҳо дар вақти хариду фурӯши молу маҳсулот низ меафзояд.

❶ БОНКҲО ТЕЪДОДИ ПОС-ТЕРМИНАЛҲОИ ЗАРУИРО ДАР ИХТИЁР ДОРАНД

Тавре мебинем, имрӯз дар кишвар тамоми заминаҳо барои гузариш ба муомилоти ғайринақдӣ фароҳам оварда шудаанд. Бонкҳо ва ташкилотҳои қарзии дигар барои истифодаи кортҳои пардохтии бонкӣ пурра омода мебошанд. Дар айни замон тибқи маълумоти дақиқи оморӣ 16 ташкилоти қарзӣ барориш ва хизматрасонии кортҳои пардохтии бонкиро ба роҳ монда, бо Низоми пардохти миллии "Корти милли" ва низомҳои пардохтии байналмилалӣ VISA, MasterCard, UnionPay ва ғайра ҳамкорӣ менамоянд.

Шухрат Салоҳиддинов изҳор дошт, ки БМТ барои таъмин намудани ташкилотҳои қарзӣ бо ПОС-терминалҳо чораҳои зарурӣ андешидааст. Ташкилотҳои қарзӣ то кунун миқдори муайяни ПОС-терминалҳоро харидорӣ намуданд, вале дар айни замон зиёда аз 1000-тои онҳо бо сабаби набудани дархост аз тарафи нуқтаҳои савдою хизматрасонӣ мавриди истифодабарӣ қарор надоранд. Бинобар ин, интизор меравад, ҳамакун пас аз ҳатмӣ шудани насби терминалҳои пардохтӣ дар фурӯшгоҳҳову нуқтаҳои хизматрасонӣ тамоми ин терминалҳо мавриди истифода қарор хоҳанд гирифт.

❷ ҚСП "КАЗКОММЕРТСБОНК ТОЧИКИСТОН" БАРОИ ХАРИДРОНИ "МИЛАНО МОДА" 10% ТАХФИФ ПЕШНИҲОД НАМУДААСТ

Бо боварии том метавон гуфт, ки қадами муҳим ва муассир барои гузаштан ба ҳисоббаробаркунии ғайринақдӣ ин ташвиқу тарғиби мардум ба истифодаи кортҳои пардохтии бонкӣ ҳангоми хариду фурӯши молу маҳсулот мебошад. Тавре медонем, имрӯз маоши аксарияти кормандони муассисаю идораҳо ва нафақагирон дар рӯзҳои муайян ба кортҳои пардохтии онҳо гузаронида мешавад ва бештари вақт шаҳрвандон дарҳол онро нақд мекунанд.

Бинобар сабаби он, ки шаҳрвандон ба муомилот бо пули нақд одат кардаанд, зарурати пеш бурдани корҳои ташвиқотию фаҳмондадиҳӣ ва ҳавас-

манд намудани онҳо барои истифодаи кортҳои пардохтӣ дар фурӯшгоҳҳо ва нуқтаҳои хизматрасонӣ ба миён омадааст.

Имрӯз чунин таҷриба аллакай дар амал татбиқ гашта истодааст. Масалан, ҚСП "Казкоммертсбанк Тоҷикистон" бо мақсади ҳавасманд намудани мизоҷон ҳангоми истифодаи кортҳои пардохтии бонкаш дар баъзе фурӯшгоҳҳо то 10% тахфиф муқаррар кардааст. Агар шаҳрванд бо истифода аз корти бонкии ҚСП "Казкоммертсбанк Тоҷикистон" дар мағозаи "Милано Модда" либос харидорӣ кунад, ин мағоза ба ӯ 10% молҳояшро арзон мекунад.

❸ ТАҒЙИРУ ИЛОВАҲО АЗ 01.01.с.2017 ТАТБИҚ МЕШАВАНД

Тағйиру иловаҳое, ки ба Кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмурии кишвар дохил карда шудаанд, тибқи қонун аз 1 январи соли 2017 мавриди амал қарор мегирад. Умед аст, ки ҳатмӣ шудани насби терминалҳои электронӣ дар муассисаҳои савдо ва нуқтаҳои хизматрасонӣ дар оғози соли оянда, фаъолияти бозори ғайринақдиро дар кишвар вусъат бахшида, мушкилоти истифодаи пули нақд ҳангоми муомилотро коҳиш медиҳад ва ба рушди низоми бонқдорӣ чумхурӣ ва таҳкими устуворӣ қурби пули милли мусоидат хоҳад кард.

Аслам Мӯминов,
БТҚ

АЛЕКСЕЙ КУДРИН
ДОЛЛАРРО ПЕШСАФ МЕДОНАД

Оё доллари ИМА чун асъори захиравӣ боқӣ мемонад?

”

ДИГАРГУНИҲО ҚОМЕАИ МОРО САРФИ
НАЗАР КАРДАНД

Тайи чанд соли охир баҳсу мунозираҳо дар мавриди пулҳои асосии захиравӣ дар ҷаҳон, пешсафии пули миллии ин ё он давлати дунё баробари тараққиёти иқтисодии ин ё он кишвар, тағйирёбии мавқеи асъори хориҷӣ зимни рақобатҳо дар бозори асъор идома доранд. Борҳо дар

нашрияҳои бонуфузи минтақавӣ ва ҷаҳонӣ, сомонаҳои интернетӣ хонда будем, ки коршиносони соҳа аз даст додани мавқеи доллари ИМА-ро ҳамчун пули захиравӣ пешгӯӣ карда буданд ва ба ҷойи он асъорҳои дигарро ном мебарданд. Ва ҳатто дар ин байн мақолаҳои зиёде дар бораи тамоман аз муомилот бардошта шудани доллари ИМА нашр шуда бу-

<p>данд. Аммо тавре мебинем, вазъ алҳол ба таври куллі тағйир наёфтааст ва доллар чун пештара устувори худро нигоҳ медорад.</p> <p>Алексей Кудрин, собиқ муовини сарвазир ва вазири молияи Русия бар ин назар аст, ки барои 10-15 соли оянда доллар ҳамчун асъори калидӣ ё асосии захиравӣ боқӣ мемонад. Дар айни замон ҳиссаи асъори амрикоӣ дар иқтисодиёти ҷаҳон 45-47 фоизро ташкил медиҳад ва ҳатто агар Хитой тақвияти худро идома диҳаду ҳиссаи юан қисмати зиёдро дар ҳисоббаробаркуниҳо ташкил намояд ҳам, доллари амрикоӣ пешсафии худро нигоҳ хоҳад дошт.</p>	<p>ояндаи дур мавқеи доллар метавонад аз ҷониби блокчейн танг карда шавад, илова намуд А.Кудрин.</p> <p>Вале бояд дар назар дошт, ки ин кори оянда аст. Дар айни замон бошад, ҳиссаи долларҳо дар ҳисоббаробаркуниҳо дар иқтисодиёти ҷаҳон тақрибан 60 фоизро ташкил медиҳад. Илова бар ин, дар бисёр мамлакатҳо, аз ҷумла дар Русия доллар яке аз асъорҳои ҳисоббаробаркунӣ боқӣ мемонад ва ҳатто дар амалиётҳо</p>	
<p>Собиқ вазири молия ва альон муовини раиси Шӯрои иқтисодии назди президенти Русия Алексей Кудрин аз пешгуй барои ояндаи дур худдорӣ намуд, вале ҳамзамон қайд кард, ки агар ИМА барои ҳамчун пули захиравӣ боқӣ мондани асъорашон ҳавасманд бошанд, онҳоро зарур аст, ки касри буҷети худро коҳиш диҳанд. “Хусусан дар ҳоле, ки ин айни замон амалӣ шуда истодааст”, иброз дошт ӯ дар ҷараёни суханронии худ дар Форуми байналмилалӣ иқтисодӣ дар шаҳри Петербург. Ба ғайр аз ин, дар</p>	<p></p> <p>АСЪОРИ ЗАХИРАВИ НАМЕТАВОНАД ТО ИН АНДОЗА БА МИСЛИ РУБЛ ЗУД-ЗУД ТАҒЙИРЁБАНДА БОШАД</p>	
	<p>доҳили кишвар. Ва ин дар ҳолест, ки саҳми ИМА дар савдои ҷаҳонӣ дар даҳсолаҳои охир кам шудааст. Ҳатто ба андозаи аз 50% то 30%, аниқ намуд муовини якуми раиси Бонки марказии Русия Ксения Юдаева.</p> <p>Ба суол дар бораи дурнамои асъори захиравӣ шудани рубл Алексей Кудрин ҷавоб дод, ки чунин имконият дар сурате ба даст хоҳад омад, агар Русия</p>	<p>вобастагии худро аз нефт паси сар намояд. Асъори захиравӣ наметавонад то ин андоза ба мисли рубл зуд-зуд тағйирёбанда бошад, шарҳ дод ӯ. Рубл бошад, дар ҷараёни бӯҳрони охир ба андозаи ду маротиба арзиши худро аз даст дод.</p> <p>“Ин шармандагист барои мақомоти иқтисодӣ”, чунин унвон дод Алексей Кудрин ин беқурбшавии пули миллиро. Вале худӣ ҳамон лаҳза худро ислоҳ карда гуфт, ки таҳти мафҳуми мақомоти иқтисодӣ вай Бонки марказиро дар назар надорад. Вай тамоми корро баъди дар моҳи ноябри соли 2014 раҳо кардани рубл ба шинокунии озод, дуруст анҷом дод. Собиқ вазири молия бар ин бовар аст, ки қурб бояд шинокунанда бошад. Дар воқеият асъори мо, мегӯяд ӯ, сохтори иқтисодиёти Русияро инъикос менамояд ва акнун вазифаи асосии мақомот ин зиёд кардани мустақилияти иқтисодиёт аз нефт ба шумор меравад.</p> <p>Алексей Кудрин: “Дигаргуниҳо ҷомеаи моро сарфи назар карданд.” Дар бораи он ки набояд ба воқуниши ҷомеа ва гурӯҳҳои алоҳидаи аҳоли дар рафти дигаргунсозиҳо, ки бе амалӣ кардани онҳо Русия наме-</p>

тавонад аз ин мушкилот раҳо ёбад, аҳамият дод, Алексей Кудрин дар Форуми иқтисодии Петербург-2016 муфассал суҳбат намуд.

Ба андешаи ӯ, Русия ба чунин ташкилотҳое ниёз дорад, ки ба дигаргуниҳо дар ҷомеа ва иқтисодиёт мусоидат намоянд. Яқин он аст, ки ҷама гуна ҷомеа дар назди дигаргуниҳо хатар эҳсос мекунад. Вале кореро анҷом дода, осуда ништастан нашоёд. “Мо бояд ҳамеша

дил ёфтааст ва дар ин масъала кӯшиш кардан бо мақсади аз тамоми олам пеш гузаштан аллакай дер шудааст. Русия имрӯз ба истеҳсоли нефт машғул аст, вале дар айни замон ба Русия зарур аст, ки 80 фоизи содироташро молҳои ғайрихоташкил диҳанд.

Ба пиндори Алексей Кудрин таваррум раванди идорашаванда аст ва аллакай тамоми ҳукуматҳо дар сатҳи 1-2 фоиз нигоҳ доштани онро ёд гирифтанд. Ба Хитой ин муяссар мегардад, зеро дар ин кишвар ворид шудани сармояҳо мушоҳида мешавад. Аммо Русияро зарур аст ёд гирад, ки ҳар як ҷойи нави кории ташкилшаванда аз пештарааш дида бояд самараноктар бошад.

Ва ниҳоят, рубли русӣ ба нишондиҳандаи фундаменталии худ наздик шуд. Вай ҳамон арзишро дорад, ки аз ҷониби сармоягузoron нархгузорӣ шудааст. Дар воқеъ, ин бартариҳои рубро дар назди юани дорои қурби муқарраршуда нишон медиҳад. Акнун вазифаи Русия истодааст, гузаронидани ислоҳоти сохторӣ ба шумор меравад. Зимни суханронии хеш дар форуми номбурда Алексей Кудрин иброз дошт, ки ояндаи Русия бояд дар асоси фанноварӣ сохта шавад.

Таҳияи
Абдуғаффор Курбонов,
БТҶ

Дар айни замон ҳиссаи асҳори амрикоӣ дар иқтисодиёти ҷаҳон 45-47 фоизро ташкил медиҳад ва ҳатто агар Хитой тақвияти худро идома диҳаду ҳиссаи юан қисмати зиёдро дар ҳисоббаробаркуниҳо ташкил намояд ҳам, доллари амрикоӣ пешсафии худро нигоҳ хоҳад дошт.

дигар шуда, тағйир ёбем. Дар раванди дигаргуниҳо набояд аз даст додани обрӯй ва ё ҷангӣ шудан бо ягон гурӯҳи иҷтимоӣ тарс дошта бошем”, мегӯяд Алексей Кудрин.

Дар идомаи суханронии худ номбурда иброз дошт, ки моро зарур аст чунин технологияҳоеро кашф ва дар амал татбиқ намоем, то ҷойи даромад аз фурӯши нефтро иваз кунанд. Имрӯз тамоми олам ба озмоишгоҳи фанноварӣ таб-

Динара Юнусова, заместитель генерального директора
по развитию бизнеса компании «МигКредит»

Динара Юнусова:
**ОКОЛО 20% НАШИХ
КЛИЕНТОВ ВПОЛНЕ МОГЛИ БЫ
ПОЛУЧИТЬ КРЕДИТ В БАНКЕ**

МФО «МигКредит» реализует новую гибридную модель бизнеса, одновременно с офлайном наращивая онлайн-кредитование. Заместитель генерального директора компании по развитию бизнеса Динара Юнусова в интервью рассказала о том, зачем понадобилось создавать такой «гибрид», как приходится минимизировать риски при выдаче интернет-ссуд и насколько усложняет работу МФО ежеквартальный пересчет полной стоимости займа.

— В конце прошлого года вы запустили пилот гибридной модели бизнеса. Насколько я понимаю, результаты вас удовлетворили и теперь вы ее масштабируете. Можно поподробнее о самом «гибриде»?

— «МигКредит» в России был организован в 2011 году, его аналогом была микрофинансовая компания Provident, активно работающая на европейском рынке. Вскоре после начала работы мы поняли, что экономически нецелесообразно в точности копировать все бизнес-процессы. Согласитесь, в Европе есть своя специфика — страны там небольшие. Возьмем ту же Чехию: от Брно до Праги можно доехать буквально за полтора часа. И посмотрим на нашу Россию с ее расстояниями... Мы пришли к выводу, что избранная нами

бизнес-модель требует адаптации. В первую очередь — с точки зрения снижения операционных расходов. Во вторую — с точки зрения управляемости.

Скорректировав бизнес-модель с учетом российских реалий, мы создали пробанковскую ритейловую сеть с небольшими офисами продаж и масштабируемым бизнесом.

Но любой офлайновый бизнес, как бы ты его ни оптимизировал, как бы ты его умно ни выстраивал, требует как финансовых, так и временных инвестиций. Процесс построения эффективной сети трудоемкий и продолжительный: нужно найти офисы, нанять людей, обучить их, выстроить бизнес-процессы. И надо понимать, что во всем должен быть разумный смысл: где рентабельно открывать точку, а где нет.

И тогда возник вопрос: как быть с теми потенциальными клиентами, которые живут в сельской местности или в маленьких городах, где, например, всего 30 тыс. населения? Очевидно, что в небольших населенных пунктах открывать офисы продаж нерентабельно. Так и возникла идея гибридной модели ведения бизнеса, которая включает в себя сервис по выдаче займов в онлайн-режиме и обслуживание клиентов в офисах.

— Как вы предполагаете разделить клиентские потоки?

— Мы тщательно изучили предпочтения наших клиентов и пришли к выводу, что их можно

разделить на две части. Первая — это те, кому нужно немного денег, так сказать, дотянуть до зарплаты и сразу вернуть долг. Вторая — люди, которым нужно больше денег, например на покупку бытовой техники, на лечение и т. д. Небольшие займы вполне возможно выдавать дистанционно, за более крупной суммой заемщик готов сам приехать в офис.

— Очевидно, что вам пришлось перенастраивать IT-платформу, — вряд ли вы выдаете кредиты вручную.

— Да, мы ежедневно получаем до 10 тыс. обращений клиентов.

У нас реализован кредитный конвейер, работа с заемщиками автоматизирована, и, конечно, мы ничего не делаем руками. Наше фронт-офисное решение сопоставимо с платформами крупных банков.

У нас функционирует мощная IT-архитектура, но с появлением онлайн ее, конечно же, пришлось доработать.

тику, сделать «тюнинг» скоринга. Мы умеем привлекать клиентов, но теперь наша задача — выдать займы максимальному количеству обратившихся к нам людей, которые захотят, а главное, смогут оплачивать их.

— **То есть не упустить никого?**

— Конечно. Мы подключаем но-

будет принятое нами решение. Соответственно, мы сократим свои потери, а значит, сможем сделать продукт более дешевым для других клиентов.

С июля 2016 года мы будем выдавать займы до 100 тыс. руб. не только в наших офисах, но и по всей России в режиме онлайн. Наши продукты становятся схожи с аналогичными банковскими предложениями по суммам и срокам. Мы рассчитываем, что это усилит наши конкурентные позиции, потому что пока так никто на рынке не делает.

— **Усиление направления онлайн-займов обязательно**

99

Небольшие займы вполне возможно выдавать дистанционно, за более крупной суммой заемщик готов сам приехать в офис

вызовет вопросы в качестве удаленной идентификации заемщика...

— В онлайн-кредитовании есть два важных момента. Первый — это идентификация, то есть оценка клиента в плане «он — не он». Второй — это «выдавать — не выдавать, а если выдавать, то сколько».

Банки не всегда готовы выдавать кредиты. Ну, к примеру, по-

Несмотря на то, что гибридная модель протестирована и сейчас масштабируется, доработку IT-системы мы будем продолжать, наверное, до конца текущего года. Нам нужно накопить прак-

вых провайдеров, которые обогащают нашу базу с точки зрения знаний о клиенте и помогают минимизировать ошибочные отказы. Ведь чем больше мы знаем о клиенте, тем четче и правильнее

тому что у конкретного клиента может быть испорчена кредитная история. Другое дело, насколько она испорчена. С клиентом, у которого она испорчена, так сказать, в меру, мы готовы работать.

Для присвоения «проходного» скоринг-балла мы оцениваем клиента по целому ряду параметров. Нам очень важно знать, работает ли потенциальный заемщик и где он проживает... В общем, ничего революционного я не скажу, это базовые вещи при оценке заемщика.

— Но ведь традиционно в он-лайне уровень фрода выше.

— Да, в интернет-пространстве мошенников больше в два-три раза. Как это можно минимизировать? При первом обращении в компанию мы выдаем клиенту заем на меньшую сумму. Минимизировав сумму первого займа, мы снижаем и возможные потери. Кроме того, и мы об этом постоянно говорим заемщикам, у нас есть собственная программа лояльности, и если человек хорошо платит, он сможет потом получить более крупную сумму со сниженными процентами.

Что интересно, у многих клиентов возникают трудности с исполнением финансовых обязательств в силу их собственной невысокой финансовой дисциплины. Когда мы изучили причины, по которым люди попада-

ют в просрочку, выяснилось, что большая часть из них не поняла, когда платить, где платить... Что мы сделали? В первую очередь настроили новые коммуникационные цепочки. Например, для дистанционных продаж мы добавили дополнительную СМС-рассылку: «Уважаемый клиент, вы получили сегодня заем. Дата платежа такая-то, оплатить можно так-то и там-то». Включив дополнительные сообщения, мы смогли минимизировать число

Вскоре мы поняли, что экономически нецелесообразно в точности копировать все бизнес-процессы

людей, которые попадают в списки должников по причине собственной невнимательности.

— На протяжении нескольких последних лет ряд банков утверждает, что качество заемщиков, привлеченных через интернет, «не очень»...

— Нет, я не согласна. Они не хуже. Доля проникновения интернета сегодня достаточно высока. И люди, которые привыкли к работе в интернет-пространстве, как

правило, более подготовлены: они внимательно изучают продукты, условия, более осознанно подходят к выбору той или иной организации. Все это помогает нам привлекать более качественного клиента. По нашей статистике, порядка 15–20% нашего входящего потока вполне могли бы получить кредит в банке, но в банк они не обращаются. Почему? Причины бывают разные: кто-то не хочет собирать справки, кому-то деньги нужны срочно. Мотивация разная, но все это — качественные клиенты. Если же говорить о рискованных категориях, то могу сказать, что мы ожидали, честно говоря, что качество входящего потока будет намного хуже.

— Когда формировалась идея гибридной бизнес-модели, вряд ли вы могли учитывать некоторые регуляторные требования, появившиеся в последнее время. В частности, МФО сейчас жалуются на то, что им приходится раз в квартал, в соответствии с регулярной публикацией ЦБ предельной стоимости займа, ежеквартально пересчитывать параметры продуктов, менять рекламу, оповещение и т. д.

— Часть инициатив регулятора вполне обоснованна — к примеру, требования к уровню резервирования и величине уставного капитала. Это очищает рынок от недобросовестных кредиторов.

Деятельность ЦБ во многом направлена на улучшение репутации рынка МФО.

— А с точки зрения бизнеса?

— Конечно, всякий успешный бизнес требует более «длинного» горизонта планирования. Ведь даже когда планируется семейный бюджет, это делается с горизонтом на год: в июле мы едем в отпуск, в сентябре — приобретаем новый телевизор, в конце декабря мы хотим съездить к родственникам на новогодние каникулы и т. д.

Если же говорить в масштабах большого бизнеса, то мы понимаем, сколько стоит наше фондирование, ведение бизнеса, сколько клиентов мы должны привлечь, сколько денег потратить на рекламу и т. д. Из всего этого формируются наши доходная и расходная части бюджета. Теперь представьте себе, в каком горизонте эффективнее работать — целого года или квартала?

Нам не столь сложно пересчитать процентные ставки. Вопрос в том, что в модели бизнеса заложены ожидания — сколько мы получим, сколько потеряем. Но когда у тебя много неизвестных, непонятно, что делать. Ну вот появляются требования снизить цену по основному продукту на 20% — и сразу возникает вопрос: «Что же делать?» То есть если мы теряем в доходности, то должны эти потери как-то компенсировать. Каким образом? Мы вынуж-

дены искать более качественного клиента либо повысить стоимость займа для повторного клиента (хотя я могла бы сделать для него более выгодное предложение).

Также все это влечет за собой операционные издержки, ведь надо и обновить продуктовый каталог, и изменить все настройки в IT: в различных системах, в графиках платежей. Это изменение всех рекламных материалов, обучение сотрудников. Поверьте, это дополнительная работа, которая, кстати, тоже стоит денег.

Наши продукты становятся схожи с аналогичными банковскими предложениями по суммам и срокам.

— Какой горизонт пересчета ПСК вам кажется более разумным?

— Годовой. Поймите, ведь все эти вещи сказываются в том числе и на конечном клиенте, ни один бизнес не будет работать себе в ущерб. То есть, если раньше я могла клиенту, который обратился к нам в третий или четвертый раз, выдать заем фактически вдвое дешевле, то сейчас я позволить себе этого уже не могу. Мне придется дисконтировать процентную ставку только на 10%...

— Если вернуться к гибридной модели бизнеса — какие планы стоят перед вами?

— До конца 2016 года мы должны выдать более 80 тыс. займов.

— Через оба канала?

— Нет, только через интернет, в дистанционном режиме.

— А сколько было выдано в прошлом году офлайн?

— Примерно 100 тыс. займов на сумму 2,6 млрд руб. По выдачам мы должны вырасти в два с лишним раза по отношению к прошлому году.

— Если говорить о рынке МФО в целом, то есть компании, которые работают только в офлайне, есть те, кто выдает займы только через интернет. Тем не менее доля интернет-займов пока невелика. Вы можете дать прогноз, как она изменится, скажем, в течение трех ближайших лет?

— Однозначно оценить трудно, поскольку нет единого центра, куда бы собиралась такая информация от МФО. По оценке СРО «МиР», доля онлайн уже выросла с 3,5% до 7%. В наших планах на ближайшие два года — занять долю рынка не менее 10%.

Bankir.ru

СИЁСАТИ ПУЛИЮ ҚАРЗӢ:

ҲАДАФ ВА
ФИШАНГҲОИ ДАР
АМАЛ ТАТБИҚ
НАМУДАНИ ОН

МАНУЧЕҲР АСОЕВ,

и.в. Директори департаменти
сиёсати монетарӣ, тадқиқотӣ
ва рушди Бонки миллии
Тоҷикистон

Имрӯз ба ҳамагон маълум аст, ки сиёсати пулию қарзӣ ҳамчун ҷузъи ҷудонопазири сиёсати иқтисодии давлат барои ба даст овардани устувории макроиқтисодӣ, аз ҷумла муътадили сатҳи нархҳо ва вазъи

молиявию бонкӣ, ки ба рушди иқтисодиёт мусоидат менамояд, аҳамияти зиёд дорад. Мақсад ва нақши он дар сиёсати иқтисодӣ аз ҷониби бисёр олимони соҳа, ки дар давраҳои хоси тафаккури иқтисодӣ ба мактабҳои бонуфузтарини назариявӣ мансуб буданд,

таҷдиди назар гардидаанд. Нигоҳҳои гуногун дар ин хусус ба намояндагони назарияи классикии иқтисодӣ - кейнсианӣ, монетаристҳо, мактабҳои ҷадиди классикии макроиқтисодӣ ва кейнсианӣ тааллуқ доранд, ки дар мавриди онҳо асосгузори назарияи монета-

ризм - Милтон Фридмэн (1968, с.1) чунин изҳори ақида намудааст:
“Умуман, доир ба ҳадафҳои асосии сиёсати иқтисодии давлат, яъне таъмини муътадили сатҳи нархҳо, шуғли баланди аҳоли ва рушди устувори иқтисодӣ миёни мактабҳои назариявӣ муттаҳидии фикрҳо мавҷуд аст.

Аммо, оиди мутобиқати ҳар яке аз ин ҳадафҳо ё шартҳои онҳо якдигарро метавонанд иваз намоянд, ҳамдигарфаҳмӣ кам ба назар мерасад. Гузашта аз ин, ҳамдигарфаҳмӣ дар мавриди он, ки бо кадом равишу усул метавон ба ин ё он мақсад комёб гардид, боз ҳам камтар аст”.

Тибқи талаботи мавҷуда ва қабулшуда, мақсади аввалиндараҷаи сиёсати пулию қарзӣ бо назардошти қобилияти таъсирбахш будани он ба сатҳи нархҳо дар давраи дарозмуддат, бояд комёб гардидан ба сатҳи муътадили нархҳо бошад.

Бо вучуди ин, аз нигоҳи назарияҳои маъмул мақсади аввалиндараҷаи сиёсати пулию қарзӣ танзим ва идоракунии ҳаҷми пул дар муомилот баҳри расидан ба сатҳи муътадили нархҳо ё худ таваррум дар давраи дарозмуддат ба шумор меравад. Аз ҷумла, мувофиқи ақидаи Гудфренд ва Кинг (1997) нақши сиёсати пулию қарзӣ ва бонки марказӣ ҳамчун мақоми ҳуқуқи истисноии барориши пулдошта, ин тавассути танзими ҳаҷми пул дар иқтисодиёт

нигоҳ доштани мувозинати макроиқтисодӣ ва талаботи маҷмӯи дар сатҳи потенциалӣ мебошад, ки он барои комёб гардидан ба муътадили сатҳи нархҳо ё худ таваррум равона мегардад.

Таваррум ҳамчун таҷассумгари сатҳи нархҳо, яке аз нишондиҳандаҳои асосии макроиқтисодӣ буда, мувофиқи далелҳо (ниг. ба С. Фишер, 1993; Ч. Тейлор, 1996, 1998) сатҳи паст ва муътадили он дар маҷмӯ ба суботи иқтисодиёт ва самаранокии сармоягузориҳо, ки дар рушди воқеӣ ва давомнокии Маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ (ММД), сатҳи некуаҳволии мардум ва фаъолияти низоми молиявӣ инъикос мегардад, вобаста мебошад. Илова ба ин, тавре Б. Бернанке (2003) қайд менамояд, сатҳи паст ва муътадили нархҳо бо мурури замон ҳассоснокии иқтисодиётро ба таконҳои гуногун коҳиш медиҳад.

Сиёсати пулию қарзӣ бо фосилаҳои гуногуни вақт (бо истилоҳи англисӣ-иқтисодӣ “лаг”) ба маҷмӯи талабот ва ба ин васила ба рушди истеҳсолот ва сатҳи нархҳо таъсири ҳудро мерасонад. Мувофиқи ақидаи мактаби классикии иқтисодӣ ва наза-

рияи миқдории пул (ниг. ба Д. Ҳюм, Ч. Милл, А. Маршал, А. Пигу ва И. Фишер) сиёсати пулию қарзӣ дар давраи дарозмуддат танҳо ба сатҳи умумии нархҳо таъсир расонида метавонад, зеро дар давраи дарозмуддат қобилияти бевосита таъсир расонидани он ба рушди нишондиҳандаҳои воқеии иқтисодӣ (ба монанди ММД-и воқеӣ, сатҳи бекорӣ) маҳдуд аст. Яъне, он наметавонад ба афзоиши давомнок ва ниҳоят зиёди ҳаҷми пул, ки аз талаботи аслии иқтисодиёт зиёдтар аст, роҳ диҳад, зеро ин ба болоравии сатҳи нархҳо (таваррум) ё дар сурати баръакси он ба пастравию нархҳо (дефлятсия) оварда мерасонад. Кӯшишҳо ҷиҳати ба таври доимӣ роҳандозӣ намудани чунин сиёсати пулию қарзӣ барои тезонидани рушди иқтисодиёт, тавре аз мисолҳои таърихӣ бармеояд, дар ниҳояти кор ба сатҳи баланди таваррум оварда расонидаанд.

Сабабаш дар он аст, ки дар давраи дарозмуддат нишондиҳандаҳои воқеии иқтисодӣ ва рушди онҳо бештар аз дигар омилҳо, аз қабилӣ пешрафти илму технология, муҳити сармоягузорӣ, сатҳи андозбандӣ ва мавҷудияти қувваи корӣ, ки хусусияти сохторӣ доранд,

Сиёсати пулию қарзӣ тавассути фишангҳои гуногуни мустақим ва ғайримустақим ба сатҳи пардохтпазирӣ, ҳаҷми пул ва меъёрҳои фоизи кӯтоҳмуддат таъсир мерасонад.

вобаста аст. Бинобар ин, бо назардошти қобилияти таъсирбахшии сиёсати пулию қарзӣ ба сатҳи нархҳо дар давраи дарозмуддат, бонки марказӣ тавассути нигоҳдоштани сатҳи муътадили нархҳо барои рушди устувори иқтисодиёт шароити муносиб фароҳам меорад.

Новобаста аз ин, дар давраи кӯтоҳмуддат сиёсати пулию қарзӣ ба туфайли

падидаи устувори нархҳо (price rigidity), яъне бо сабаби аксуламали (реаксия)-и ботадричи (на яку якбораи) сатҳи нархҳо ба афзоиши ҳаҷми пул ва маҷмуи талабот, барои таъмини муътадили макроиқтисодӣ ва бартарафнамоии тағйирёбиҳои аз эътидол берунӣ давраҳои (сиклҳо)-и иқтисодӣ ё унсури талабот, метавонад босамар амалӣ гардад. Масалан, дар давраи таназзул, вақте ки дар иқтисодиёт равандҳои дефлятсионӣ, яъне сатҳи пасти маҷмуи талабот мавҷуд буда, нишондиҳандаҳои муҳими иқтисодӣ, аз қабилӣ истеъмолот, сармоягузорӣ, ҳосилнокии истеҳсолот ва шуғлнокии коҳиш меёбанд. Аммо, дар мавриде ки иқтисодиёт ба сатҳи пурраи шуғл ва истеҳсолот, яъне сатҳи потенциалии худ мерасад, сиёсати пулию қарзӣ ҷиҳати нигоҳдорӣ мувозинатӣ ва таъсири талаботи афзоианда ба болоравии сатҳи нархҳо, бояд ба таври зарурӣ татбиқ гардад. Бинобар ин, ки дар амалия татбиқи сиёсати зиддидаврӣ (countercyclical) на танҳо дар баҳши монетарӣ, балки дар фискалӣ низ самаранок ҳисобида мешавад.

Сиёсати пулию қарзӣ тавассути фишангҳои гуногуни

муствақим ва ғайримуствақим ба сатҳи пардохтпазирӣ, ҳаҷми пул ва меъёрҳои фоизи кӯтоҳмуддат таъсир мерасонад. Ба ин гуна фишанғо одатан амалиёт дар бозори озод, меъёрҳои фоизӣ ва захираҳои ҳатмӣ дохил мешаванд. Инчунин, фишанғо дигар, ба монанди даҳлати асҷорӣ, маҳдудкунонии бевоситаи миқдорӣ низ истифода бурда мешаванд.

Амалиёт дар бозори озод, ки харид ё ин ки фурӯши қоғазҳои қиматнокро дар бозори озод, инчунин барпо намудани музоядаҳои қарзиро аз ҷониби бонки марказӣ дар бар мегирад, аз фишанғо фаъл ва самараноки сиёсати пулӣ ба шумор меравад. Ҳамчун предмет ва гарави хариду фурӯш намудҳои мухталифи қоғазҳои қиматнок, ба монанди вом, вексел, вомбарг ва дигар воситаҳои молиявии бахшҳои давлатӣ, бонкӣ ва корпоративӣ баромад мекунад. Хусусияти муҳими фишанги мазкур ин аст, ки он ба бонки марказӣ имконият медиҳад, то дар раванди таъсиррасонӣ ба ҳаҷми пул ва фоизҳои бозорӣ ташаббус дошта бошад.

Масалан, бонки марказӣ дар мавриди пешгирии равандҳои дефлятсионӣ ва ё барқарор намудани фаълнокии иқтисодӣ, тавассути

ин фишанг аз муомилот қоғазҳои қиматнок харидорӣ менамояд ва ё музоядаҳои қарзии худро фаълнона ба роҳ менамояд. Дар натиҷаи чунин амалиётҳо пешниҳоди пул (пулҳои захиравӣ) ва ҳаҷми пул зиёд мегардад, ки ин маъмулан барои паст шудани меъёри фоизи бозорӣ ва афзоиши сатҳи талабот замина мегузорад. Ва баръакс, бо мақсади суст намудани фаълнокии аз ҳад зиёди иқтисодӣ ҷиҳати пешгирии равандҳои инфлятсионӣ, бонки марказӣ фурӯши қоғазҳои қиматнокро ба роҳ

мемонад, ки ин дар навбати худ пулҳои захиравӣ ва ҳаҷми пулро кам намуда, дар ниҳояти кор меъёрҳои фоизиро боло мебарад ва ба сатҳи талабот таъсири манфӣ мерасонад.

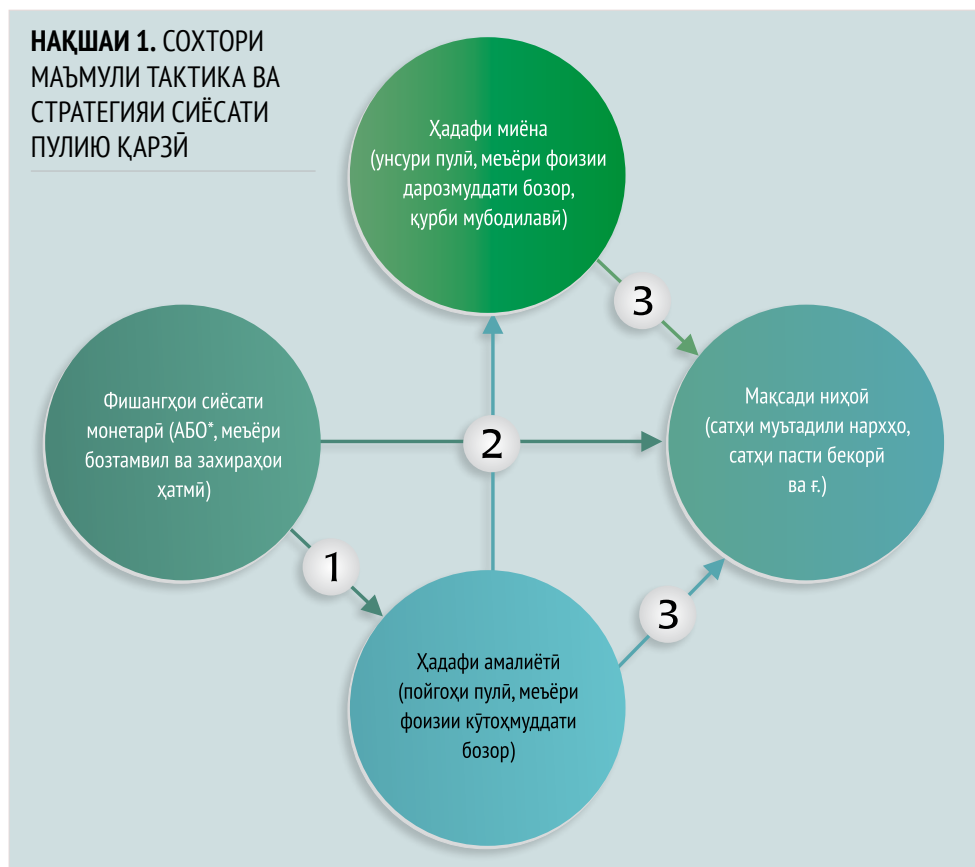
Ташкилотҳои қарзие, ки ба мушкилоти молиявӣ ва норасоии муваққати пардохтпазирӣ рӯ ба рӯ шудаанд, метавонанд бо истифода аз сиёсати фоизӣ (дисконтӣ, бозтамвил) аз бонки марказӣ бо шарту шароит ва бо фоизи муайян қарз гиранд. Маҳз ба ҳамин хотир бонки мар-

захираҳои ҳатмӣ ҳанӯз ҳам ба ҳайси фишанги босамар истифода мешавад, вақтҳои охир нуфузу эътибори худро гум карда истодааст. Баъзе бонкҳои марказии кишварҳои ҷаҳон (ба монанди, Швейтсария, Канада, Австралия, Зеландияи Нав, Англия ва ғ.) аллакай ин фишангро барҳам додаанд ё ин ки меъёри онро дар сатҳи ночиз муқаррар карда, асосан фишанги амалиёт дар бозори озодро истифода мебаранд (ниг. ба Селлон ва Вейнер, 1997; Вудфорд, 2001).

Мишкин (2007) овардааст, ки 1) меъёри захирасозии ҳатмӣ фаъолияти низоми бонкиро таҳриф менамояд, зеро он бар дӯши ташкилотҳои қарзӣ ҳамчун андоз вогузор шудааст; 2) айнаи замон зиёд намудани меъёри захираҳои ҳатмӣ ҷои нест, зеро бонкҳо аллакай манфиатдоранд маблағи аз ин зиёдтарро ҳамчун бақияи маблағҳои пулӣ дар хазина нигоҳдоранд, аз ҷумла, барои таъмини талаботи рӯзафзуни банкоматҳо ва барои суратҳисобҳои клиринг¹ (дар таҷрибаи ИМА); 3) навоариҳои технологияи махсуси молиявӣ (мисол, ҳисобҳои муосири "sweep"²) дар баъзе кишварҳо (аз қабиле ИМА, Канада) имконият медиҳанд, ки бонкҳо аз талаботи ба онҳо гарони захиравӣ халосӣ ёбанд.

НАҚШАИ 1. СОҲТОРИ МАЪМУЛИ ТАКТИКА ВА СТРАТЕГИЯИ СИЁСАТИ ПУЛИЮ ҚАРЗӢ

Барои ноил гаштан ба мақсади ниҳони худ бонки марказӣ дар мадди аввал бояд тавассути ҳадафҳои амалиётӣ (operating targets) ба ҳадафҳои миёна (intermediate targets) таъсир расонад (Хан, 2003; Мишкин, 2007). Сабаби риоя намудани чунин пайдарпай дар он аст, ки алоқамандии сиёсати пулию қарзӣ бо сатҳи нархҳо мустақим нест, яъне импулсҳои монетарӣ ба нархҳо бо фосилаҳои муайян ва гуногуни вақт таъсир мерасонанд (ниг. М. Фридман, 1968).

Тавре дар диаграммаи поёни дида мешавад, мақомоти танзимгари бахши пулию қарзӣ бо мақсади расидан ба ҳадафҳои миёна ва билохира ниҳони худ, бо роҳи истифодаи фишангҳои худ назорати иҷрои ҳадафи амалиётиро ҷиҳати танзим намудани ҳаҷми пул дар иқтисодиёт ба роҳ мемонад (Нақшаи 1).

Ҳадафҳои миёна, аз қабиле унсурҳои пулӣ ва ё меъёрҳои фоизи дарозмуддат бештар ба мақсадҳои стратегии сиёсати пулию қарзӣ мувофиқ буда, бонк-

ҳои марказӣ мустақиман ба онҳо таъсир расонида наметавонанд. Ҳадафҳои амалиётӣ бошанд, аз қабилҳои пулҳои захиравӣ ва ё меъёрҳои кӯтоҳмуддати фоизӣ, тавассути фишангҳои мустақим бевосита барои амалӣ намудани сиёсати пулию қарзӣ истифода бурда мешаванд. Дар ин маврид олимони соҳа Самуэлсон ва Нордхаус (2010) чунин назар доранд, ки тактикаи дилхоҳ бонки марказӣ дар раванди татбиқи сиёсати пулӣ дар асоси фишангҳои мустақим ва ҳадафҳои амалиётӣ, ки онҳоро воқеан “чархаку печак” (nuts and bolts), яъне ҷавҳари сиёсати пулию қарзӣ номидаанд, бунёд ёфтааст.

Қобили тазаккур аст, ки бештари бонкҳои марказии кишварҳои пешрафта вобаста ба мавқеи сиёсати монетарии худ барои таъсир расонидан ба ҳадафҳои амалиётӣ дар бозори байнибонкии пул фаъолона иштирок менамоянд. Аз ҷумла, бонки марказии ИМА - Низоми захиравии федералӣ (FRS) меъёри фоизи байнибонкиро, ки меъёри фондҳои федералӣ (federal funds rate) ном дорад, ҳамчун ҳадафи амалӣ мавриди истифода қарор додааст. Бонки миллии Швейтсария бошад, меъёри семоҳаи Либор аз рӯи франки Швейтсария ва Бонки Ҷопон меъёри таъминнашудаи дархостии шабонарӯзаро (uncollateralized overnight call rate) назорат мекунанд. Ин қабил бонкҳои марказӣ ҷиҳати нигоҳдории ҳадафҳои фоизӣ ва ҳаҷми пул бештар аз амалиётҳои Репо (Созишномаи

бозхаридаи коғазҳои қиматнок) истифода мебаранд. Илова бар ин, бинобар сабаби он ки кишварҳои мазкур аз речаи ҳадафгирии пулӣ (истифодаи пойгоҳи пулӣ ҳамчун ҳадафи амалиётӣ худ) ба речаи сифатан нави татбиқи сиёсати пулӣ - ҳадафгирии таваррум гузаштаанд, аҳамияти меъёри захираҳои ҳатмӣ ҳамчун фишанг коста гардидааст.

Хулоса, метавон гуфт, ки устувории макроиқтисодии ҳама гуна давлат аз самаранокии татбиқи сиёсати пулию қарзӣ вобастагии зиёд дорад. Тибқи талаботи мавҷуда ва қабулшуда, мақсади аввалиндараҷаи сиёсати пулию қарзӣ бо назардошти қобилияти таъсирбахш будани он ба сатҳи нархҳо дар давраи дарозмуддат, бояд комёб гардидан ба сатҳи муътадили нархҳо бошад. Бинобар ин, нигоҳдории муътадили сатҳи нархҳо дар давраи дарозмуддат барои бонкҳои марказӣ (миллӣ) вазифаи ҷонӣ мебошад ва бо нигоҳ доштани сатҳи муътадили нархҳо, сиёсати пулию қарзӣ барои рушди устувори иқтисодиёт шароити муносибу мусоид фароҳам меорад.

¹ Суратҳисобҳои клирингӣ (contractual clearing balances) аз ҷониби бонкҳо бо мақсади таъмини маблағи қарзҳои овердрафт кушода мешаванд.

² Суратҳисобҳои фоизии чеқӣ (sweep accounts), ки ба ташкилотҳои қарзӣ барои як шабонарӯз гирифтани маблағҳои пулии зиёдатиро аз суратҳисобҳои пасандозии марбут ба захирасозии ҳатмӣ ба дигар суратҳисобҳои имконият медиҳад.

* Амалиёт дар бозори озод

РӢҲАТИ АДАБИЁТ

Friedman, M. (1968). The Role of Monetary Policy. *American Economic Review*, 58(1), 1-17.

Goodfriend, M., & King, R. (1997). The new neoclassical synthesis and the role of monetary policy. In *NBER Macroeconomics Annual 1997, Volume 12* (pp. 231-296). MIT Press.

Fischer, S. (1993). The role of macroeconomic factors in growth. *Journal of monetary economics*, 32(3), 485-512.

Taylor, J. B. (1989). The Evolution of Ideas in Macroeconomics. *Economic Record*, 65(2), 185-189.

Bernanke, B. S. (2003). Friedman's monetary framework: some lessons. *Proceedings, Federal Reserve Bank of Dallas*, October, pages 207-214.

Sellon, G. H., & Weiner, S. E. (1997). Monetary policy without reserve requirements: case studies and options for the United States. *Economic Review - Federal Reserve Bank of Kansas City*, 82, 5-30.

Woodford, M. (2001). *Monetary Policy in the Information Economy*. In *Economic Policy for the Information Economy*, Kansas City: Federal Reserve Bank of Kansas City, 2001.

Khan, M. S. (2003). *Current Issues in the Design and Conduct of Monetary Policy* (EPub). International Monetary Fund.

Mishkin, F. S. (2007). *Monetary Policy Strategy*. Cambridge, MA: The MIT Press.

Samuelson, P. A., & Nordhaus, W. D. (2010). *Economics*. New York.

Давлатбек Ҳалимов
Менеҷери минтақавии департаменти рушди
филиалҳои ҶСП ТАҚХ "ИМОН ИНТЕРНЕТНЛ"
дар вилояти Хатлон

МУРОБАҶА

ХИЗМАТРАСОНИҶОИ БОНҚДОРИИ ИСЛОМӢ

■ ТАЪРИФИ МУРОБАҶА ВА ҚОНУНМАНДИИ ОН

Муробаҳа аз калимаи арабии “ар-Рибҳ” гирифта шудааст. Калимаи “ар-Рибҳ” ба маънои фоида аст ва муробаҳа амалия ба даст овардани фоида аз ҷониби ду нафар дар як вақтро гӯянд. Дар мавриди истилоҳ бошад, донишмандони исломӣ таърифҳои зиёде барои муробаҳа ироа намудаанд, ки бо вучуди ихтилоф дар лафзҳои ҳама, маъно ва далолати он ҳама яқсон аст ва он маънои фурӯштани мол бо маблағи харидашуда ва зам намудани фоида бар онро ифода менамояд.

Раъйи таъйидшуда дар назди уламо ин аст, ки хариду фурӯш бо услуби муробаҳа аз нигоҳи шарият ҷоиз (дуруст) аст. Қасоне низ ҳастанд, ки ин амалиётро макрӯҳ мекӯнанд, мисли Ибни Умар ва ибни Аббос (р) ва ҳатто манъи онро низ таъйид кардаанд, мисли ибни Ҳазм.

Бонқҳои исломӣ ин намууди маҳсулотро барои қонунгардонидани талаботи хариди амволи ғайриманқул истифода мебаранд, на ҳамчун абзори таъмини суюлати молӣ (пардохтпазирӣ).

■ ШАКЛҲОИ МУРОБАҶА

● Шакли аввал ё асли: вақте ки як нафар молеро бихарад ва онро бо иловаи фоида бифурӯшад.

● Шакли дуввум: дар истилоҳи муосир онро муробаҳа бо амри харидор меноманд ва иборат аз ин аст, ки шахсе ба дигаре мегӯяд, ки фалон молро, бо чунин сифатҳо ва хусусиятҳои барои ман харидорӣ кунед ва ман онро бо иловаи фалон миқдор фоида аз шумо мехарам. Ин гуна хариду фурӯш дар китобҳои

Барои машруъияти (қонунмандии) муробаҳа донишмандони исломӣ далелҳои умумӣ пеш овардаанд, на мустақим, мисли фармудаи Илоҳӣ (*сураи Бақара: 275*).

фиқҳи қадима, мисли китоби “Умм”-и Имом Шофиъӣ зикр гардидааст.

■ ТАВАРРУҚ (COMMODITY MUROBANA)

● Баъзан мизоҷ барои ба даст овардани моли муайян ба бонки исломӣ муроҷиат менамояд, то онро бо услуби муробаҳа харидорӣ кунад. Бо ин мақсад аз бонқ расидро гирифта ба бортаъминкунанда месупорад, сипас он молро бо нархи арзонтар ва ба таври нақдӣ бозпас ба ҳамаи бортаъминкунанда мефурӯшад. Ҳадафи асосии ӯ ба даст овардани маблағи нақд аст,

на моли муайян. Дар робита ба ин, раъйи фиқҳӣ нисбати ба ин шакл анҷом додани амалиёти мазкур дигар аст, онро аксарияти донишмандон шарҳан ҷоиз намедеҳанд, зеро мақсади бонқҳои исломӣ амалан сармоягузорӣ намудани зиёдшавии молу маҳсулот аст, на маблағи нақд.

● Таварруқи фиқҳӣ ё таварруқи аз қабл тарҳрезӣшуда низ ҳамагӣ аз ҷумлаи чунин амалиёт ба ҳисоб меравад.

● Дар ин амалиёт (яъне дар амалиёте, ки мизоҷ расидро гирифта ба бортаъминкунанда месупорад, сипас он молро бо нархи арзонтар ва ба таври нақдӣ бозпас ба ҳамаи бортаъминкунанда мефурӯшад.) агар бонки исломӣ моликияти молро ба даст оварад, онро таварруқ мегӯянд ва аз нигоҳи шарҳӣ ҷоиз нест, магар дар ҳоли вучуд доштани зарурати аз нигоҳи шарҳӣ муътабар. (Ин гуна заруратро шӯрои шарият мушаххас менамояд.)

● Агар бонки исломӣ моликияти молро (дар амалиёте ки қаблан зикр гардид) ба даст наоварда бошад, ин байъи “ъайина” (яъне хариду фурӯше, ки ҳамчун ҳила ба кор меравад, то қарз додан ба риборо амалӣ кунанд. Ин тарзи хариду фурӯш чунин аст: шахс моли худро ба таври насия мефурӯшад, сипас дарҳол он молро ба таври нақд меҳа-

рад. Масалан А либосеро ба маблағи 12 сомони ба таври насия ба Б мефурӯшад, то ки дар муддати як моҳ баъд пули либосро пардохт кунад. Сипас, дарҳол А онро ба маблағи нақди 10 сомони аз Б мехарад. Б баъд аз гузаштани як моҳ маблағи 12 сомониро пурра ба А мепардозад. Фарқ байни ҳар ду нарх, ки ду сомониро ташкил медиҳад, ба фоидаи А дохил мешавад.) ба ҳисоб меравад, ки шаръан ҳаром аст.

■ ШАРТҲОИ МУРОБАҲА

- Донистани нархи аввал. Харидори дуввум бояд маблағи нархи аввалро донад, вагарна қарордод беътибор мегардад. Дар ҳама хариду фурӯшҳои амонатӣ ин шарт вучуд дорад.
- Донистани фоида, зеро он қисме аз маблағи қарордод мебошад ва донистани он дар дурустии ҳама қарордодҳои хариду фурӯш шарт аст.
- Ин ки раъсулмол (маблағе, ки бо он объекти муробаҳа харида мешавад, яъне дар хариди аввал) аз ҷумлаи чизҳои баркашидашаванда, шуморидашаванда бошад.
- Дар амалиёти муробаҳа бо амволи рибо бояд рибо вучуд нашошта бошад.
- Қарордоди аввал бояд дуруст бошад. Агар беътибор бошад, муробаҳа дуруст намешавад.
- Объекти муробаҳа бояд ҳангоми бастании шартнома

☐ Харитаи маҳсулотҳо ва хизматрасониҳои бонкҳои исломӣ

☐ Таърифи муробаҳа

☐ Шаклҳои муробаҳа

☐ Таварруқ (commodity murobaha or organizid tawarruq)

☐ Шартҳои муробаҳа

☐ Татбиқи амалиёти хариду фурӯш бо услуби муробаҳа бар асоси амри харид, тавре ки бонкҳои исломӣ бояд анҷом диҳанд

☐ Талабномаи харид

☐ Омӯхтани талаби мизоҷ

☐ Имзои қарордоди ваъдаи харид ва пардохти замони ҷиддий

☐ Робита бо бортаъминкунанда, бастании шартномаи хариду фурӯш ва ба даст овардани моликияти мол

☐ Бастании қарордоди хариду фурӯш бо мизоҷ

☐ Супоридан ва қабули мол

☐ Ҳолати даст кашидани мизоҷ аз харидани моли муробаҳа аз бонки исломӣ

☐ Дер кардани мизоҷ дар пардохти ўҳдадорихояш

☐ харитаи иҷрои амалиёти хариду фурӯш бо услуби муробаҳа тибқи ҳукмҳои шарияти исломӣ

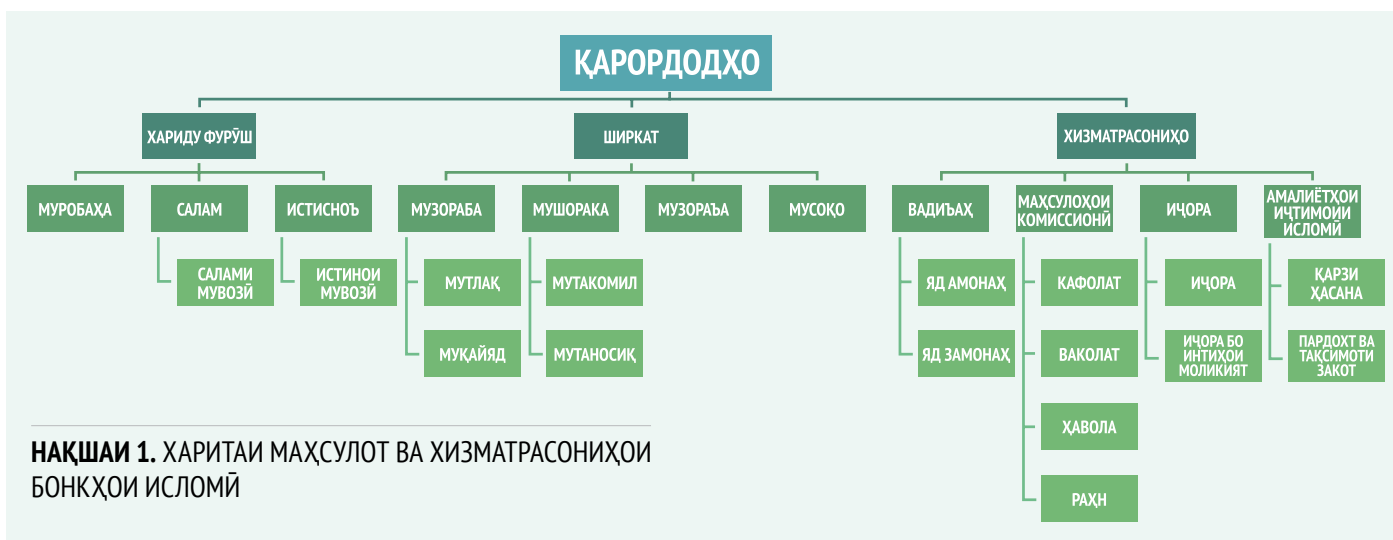
вучуд дошта бошад. Масалан, метавон мошинеро, ки вучуд дорад бо услуби муробаҳа хариду фурӯш намуд на мошинеро, ки акнун сохта мешавад.

- Бонк бояд объекти муробаҳаро соҳиб бошад.
- Объекти муробаҳа моле бояд бошад, ки аз нигоҳи шаръӣ соҳибқиммат ва мақбул бошад.
- Объекти муробаҳа бояд ба таври возеҳ дидашаванда, малмус, шинохта ва шуморида шавад. Барои мисол агар фурӯшанда меҳодад, ки биринҷ харидорӣ намояд, пас бояд сифат ва миқдори он дар шартномаи муробаҳа муайян бошад, то нофаҳмӣ байни тарафҳо пайдо нашавад.

Татбиқи амалиёти хариду фурӯш бо услуби муробаҳа бар асоси амри харид, тавре ки бонкҳои исломӣ бояд анҷом диҳанд.

■ 1. ТАЛАБИ ХАРИД

Бонки исломӣ аз мизоҷ барои харид дархост дарёфт мекунад, ки дар он мизоҷ рағбати худро барои мол ё хизматрасонии муайян ва бо сифатҳои мушаххас баён менамояд, ба мақсади ин ки бонки исломӣ онро барояш бо услуби муробаҳа дар муҳлати муайян ва бо иловаи фоидае, ки ба он зам мегардад, харида диҳад. Ба ҳамин хотир мизоҷ дархостномаеро пур мекунад, ки он "талаби хариди мол бо услуби

НАҚШАИ 1. ХАРИТАИ МАҲСУЛОТ ВА ХИЗМАТРАСОНИҲОИ БОНКҲОИ ИСЛОМӢ

муробаҳа” ном дорад ва аз бандҳои зерин иборат аст:

1. Сифати матоъи харидшаванда ва ҷое, ки аз он ҷо харида мешавад.
2. Нархи аслии он бар асоси маълумоти дастрас.
3. Баъзе маълумотҳои вобаста ба мизоҷ.
4. Шартҳои супоридани мол ва макони он.
5. Дигар баёнот ва маълумоте, ки бонки исломӣ талаб менамояд.

■ 2. ОМУҲТАНИ ТАЛАБИ МИЗОҶ
Бонки исломӣ талаби мизоҷро ҳаматарафа меомӯзад ва ба масоили зерин таъкид менамояд:

1. Таҳқиқ намудани дурустии баёнот ва маълумоте, ки дар талабнома омадааст.
2. Омӯхтани мол ва бозори он аз лиҳози хатарҳо ва имконияти бозоргузарию он.
3. Омӯхтани ҳукми шаръии

тиҷорати моли мавриди талаб.

4. Омӯхтани хароҷоти харид ва нисбати фоида бар асоси маълумоти аввалияи аз бортаъминкунандаҳо дастрасшуда.
5. Омӯхтани кафолату замонатҳое ки аз тарафи мизоҷ пешниҳод шудаанд.
6. Омӯхтани миқдори маблағи “замони ҷиддият” ва миқдору замони пардохти онҳо.

■ 3. ИМЗОИ ҚАРОРДОДИ ВАЪДАИ ХАРИД ВА ПАРДОХТИ ЗАМОНИ ҶИДДИЯТ

Баъд аз омӯхтани талаби мизоҷ дар сурати мувофиқати бонки исломӣ барои гузаронидани амалиёти муробаҳа баъзе бонкҳои исломӣ қарордоде бо мизоҷ имзо менамоянд, ки онро “ваъдаи харид” меноманд, ки мақсад аз он гузоштани масъулияти қонунӣ ба дӯши мизоҷ аст, то ки баъд аз ворид шудани мол ба бонк аз хариди минбаъдаи он даст

накашад. Аксари донишмандони муосири исломӣ ин масъулиятро илзомӣ хондаанд. Дар баъзе ҳолатҳо мизоҷ як миқдори маблағро қаблан пардохт менамояд, ки онро “замонулҷиддия” меноманд. МУҲИМТАРИН БАНДҲОЕРО КИ ИН ҚАРОРДОД ДАР БАР МЕГИРАД, ИНҲОЯНД:

1. Маълумот оид ба амалиёти муробаҳа, ки аз талабномаи харид гирифта мешавад.
2. Маълумот оид ба фоида
3. Маълумот дар бораи “замонулҷиддият” ва ҳаҷми он.
4. Маълумот оид ба дигар кафолатҳо.
5. Дигар маълумотҳое, ки дар як бонк аз бонки дигар фарқ мекунанд.

■ 4. РОБИТА БО БОРТАЪМИНКУНАНДА, БАСТАНИ ШАРТНОМАИ ХАРИДУ ФУРӢШ ВА БА ДАСТ ОВАРДАНИ МОЛИКИЯТИ МОЛ
Бонки исломӣ бо бортаъ-

минкунанда қарордод баста, молро бо ном ва зери масъулияти худ харидорӣ мекунад. Услубҳои зиёди қарордодбандӣ вучуд дорад, ки аз мол то мол ва аз давлат то давлат фарқ мекунад, ба монанди он ки вобаста ба макони харид, бозори дохилӣ ё хориҷӣ фарқ мекунад. **НУКТАҲОИ МУҲИМЕ, КИ ДАР ҚАРОРДОДИ ХАРИД БО БОРТАЪМИНКУНАНДАГОН БОЯД НИШОН ДОДА ШАВАНД:**

- 1.** Маблағи аслии харид аз масдари аввал.
- 2.** Хароҷоти иловагӣ, ки барои интиқоли бор ва дигар хароҷот то ба анборхонаи банк ва ё дигар ҷое, ки маслиҳат шудааст, бирасад.
- 3.** Макон ва санаи супоридани бор.

Хатарҳои марҳилаи харид ва интиқоли бор ва суғуртаи он, зеро ҳамаи он бар дӯши бонки исломӣ гузошта шудааст.

■ 5. БАСТАНИ ҚАРОРДОДИ ХАРИДУ ФУРҶШ БО МИЗОҶ

Баъди он ки бонки исломӣ молро бо номи худ харида, молики он гардид ва бар вучуди он итминон пайдо кард, мизоҷро барои бастани қарордоди хариду фурӯш даъват менамояд. Ин қарордод маълумоти зеринро дарбар мегирад:

- 1.** Тарафҳои қарордод
- 2.** Маблағи нархи асли, хароҷот ва фоида
- 3.** Миқдори маблағи замони

Давлатбек Ҳалимов, менечери минтақавии департаменти рушди филиалҳои ҶСП ТАҚХ "ИМОН ИНТЕРНЕТШНЛ" дар вилояти Хатлон

қиддият, қисмҳои маблағи пардохтшаванда ва замони пардохт.

- 4.** Кафолатҳое, ки мизоҷ пешниҳод мекунад.

Дар ин қадам бонки исломӣ бояд пурра соҳиби мол бошад ва намояндаи он молро ба

мизоҷ таслим менамояд ва мизоҷ тибқи қадвали пардохт уҳдадорихояшро дар назди бонки исломӣ иҷро менамояд.

■ 6. СУПОРИДАН ВА ҚАБУЛИ МОЛ

Баъд аз ин ки бонки исломӣ молики пурраи мол мешавад ва қарордоди хариду фурӯш бо услуби муробаҷа бо мизоҷ мебандаду кафолат мегирад, он молро дар маконе, ки маслиҳат кардаанд, ба мизоҷ месупорад.

Аз маҷмааҳои фикҳӣ фатвое содир шудааст, ки бар асоси он бонки исломӣ наметавонад мизоҷро вақил интиҳоб намояд, то ки амрномаи пардохтиро ба бортаъминкунанда бипардозад ва аз он ҳамчун намояндаи бонки исломӣ молро қабул намояд, ба истиснои ҳолатҳои зарурӣ ва баъд аз мувофиқаи қаблӣ бо ҳайати назорати шаръӣ ва мавҷуд будани ваколоти хаттӣ ин амал имконпазир мегар-

НАҚШАИ 2. ХАРИТАИ ИҶРОИ АМАЛИЁТИ ХАРИДУ ФУРҶШ БО (ТАРЗИ) УСЛУБИ МУРОБАҶА ТИБҚИ ҲУҚМҲОИ ШАРИАТИ ИСЛОМӢ

дад. Ин кор танҳо ба хотири он анҷом дода мешавад, ки дар сурати аз байн рафтани мол масъулияти он бар дӯши бонки исломӣ бошад, на бар дӯши мизоҷ.

■ 7. ҲОЛАТИ ДАСТ КАШИДАНИ МИЗОҶ АЗ ХАРИДАНИ МОЛИ МУРОБАҶА АЗ БОНКИ ИСЛОМӢ

Дар таҷриба гоҳо мешавад, ки мизоҷ баъд аз ворид шудани матоъ ё маҳсулоти дигар ба бонки исломӣ аз харидани он даст мекашад. Дар ин ҳолат чунин корҳо анҷом дода мешаванд:

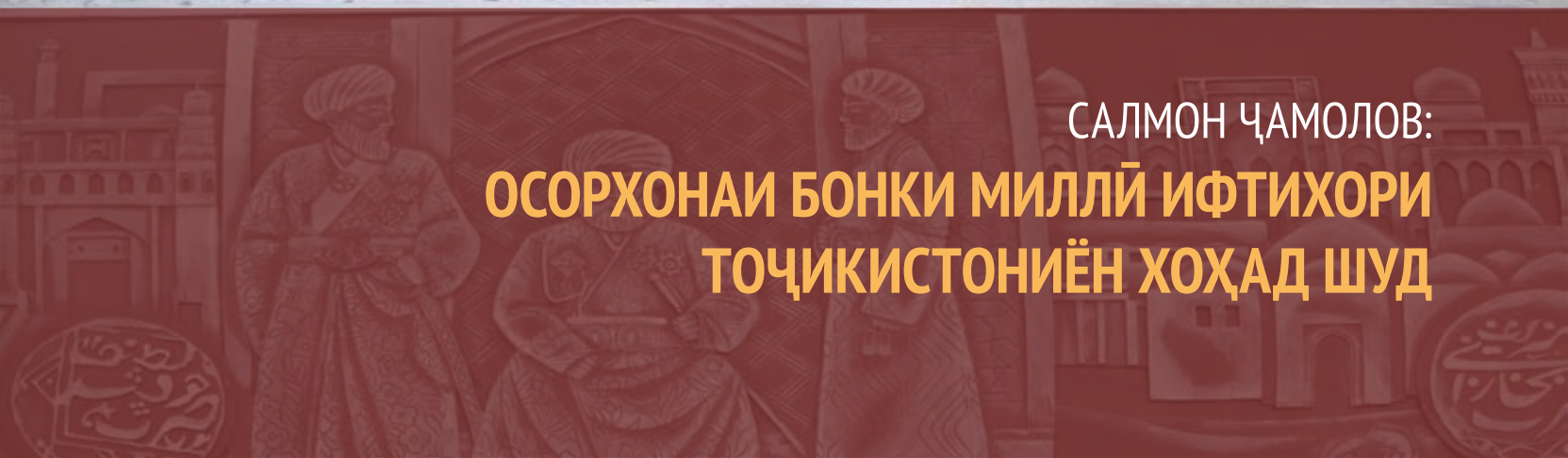
1. Бонки исломӣ матоъ ё маҳсулоти дигарро мефурӯшад ва агар аз фурӯши он зарар бинад, ин зиёнро аз ҳисоби маблағи замони қиддияте, ки мизоҷ гузоштааст, мепӯшонад. Агар маблағ зиёдатӣ монад, онро ба мизоҷ бармегардонад, аммо агар хисорот аз маблағи замонат зиёд бошад, бонки исломӣ метавонад аз мизоҷ фарқи онро талаб намояд. Аммо агар бо фоида он молро фурӯшад, маблағи замонатро пурра ба мизоҷ баргардонида, тамоми фоида ба хазина бонк ворид мегардад.
2. Агар фурӯхтани мол номумкин гардад, маблағи замони қиддият ва дигар замонатҳо дар ихтиёри бонки исломӣ боқӣ мемонад, то он вақте ки масъала тибқи шариати исломӣ ҳалли худро ёбад.

РӮӢХАТИ АДАБИЁТ

1. “Фикҳул исломӣ ва адиллатуху” доктор Ваҳба Зухайли, чузъи чорум, қисми дуюм, назарияҳои фикҳӣ.
2. “Маблағгузорӣ бо услуби муробаҷа, тавре ки бонкҳои исломӣ анҷом медиҳанд, муқоиса байни амалия ва назария”, доктор Ҳусейн Ҳусейн Шаҳата, устоди муҳосибот дар донишгоҳи ал Азҳар, коршинос ва мушовири амалиётҳои молии исломӣ.
3. Мавод аз семинар оид ба “Нақшаи стратегияи сармоягузорӣ дар бонкҳои исломӣ: ҷонибҳои татбиқӣ, масъалаҳо ва мушкилот” бо ҳамкории институти исломӣ оид ба тадқиқот ва тадриб/ Бонки Исломии Рушд/Қидда. Тадқиқоти доктор Муҳаммад Абдулҳалим Умар оиди “шарҳи амалиёти муробаҷа дар низоми бонқдорӣ исломӣ”
4. CIFE™ STUDY NOTES A User’s Guide to Ethica’s Certified Islamic Finance Executive™ Program, www.EthicalInstitute.com.

САЛМОН ЧАМОЛОВ:
**ОСОРХОНАИ БОНКИ МИЛЛӢ ИФТИХОРИ
ТОҶИКИСТОНИЁН ХОҶАД ШУД**

ба

наздики аз ташкил шудани Осорхонаи Бонки миллии Тоҷикистон як сол сипарӣ мешавад. Ин осорхона бо мақсади намоиш додани таърихи куҳану навини муносибатҳои пулию молӣ дар сарзамини тоҷикон аз замони бостон то имрӯз ташкил ёфтааст. Дар арафаи яксолагии он бо созмондиҳанда ва масъули ин осорхона Салмон Ҷамолов суҳбат ороестем ва аз ӯ ва пурсидем:

— АСЛАН, ИДЕЯИ СОЗМОН ДОДАНИ ОСОРХОНАИ БОНКИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН ЧӢ ГУНА ПАЙДО ШУД ВА ЧӢ БОИС ШУД, КИ ОН ТАШКИЛ ШАВАД?

— Кормандони Бонки милли аз он ҷумла, банда бо зарурияти хидмати ба бисёр кишварҳои дуру наздик сафар кардем ва дидем, ки аслан бонке вучуд надорад, ки осорхонаи худро нашошта бошад. Масалан, Бонки марказии Русия ҳатто дар намояндагиҳои минтақавиаш чунин осорхонаҳо дорад. Осорхона аз бисёр ҷиҳат

барои шаҳрвандон, хусусан кормандони Бонки миллӣ аҳамияти бузург дорад, зеро онҳо бояд аз гузаштаи муомилоти пулӣ дар ватани худ огоҳии пурра ва ҳифрай дошта бошанд. Дар ин ҷо муомилоти пулӣ дар гуфтор не, балки дар шакли аёнӣ зинда намоён аст. Аз он қишрҳои гуногуни ҷомеа масалан, донишомӯзон метавонанд, истифода баранд. Албатта, Шумо гуфта метавонед, ки

ро бошанд, чун дар ҷануби Тоҷикистон он вақтҳо пулҳои Аморати Бухоро ҳамчун воситаи асосии пардохт роиҷ буданд. Барои ҳамин вақте мо ба меҳмонони Бонки миллӣ мегуфтем, ки осорхона надорем, бовар намекарданд ва бисёр бо тааҷҷуб мегуфтанд, ки навод бонки марказӣ осорхона нашошта бошад. Бинобар ин ташкили чунин осорхона дар Бонки миллӣ як амри зарурӣ буд. Бо вучуди он ки осорхонаи мо имрӯз ба бисёр талаботу меъёрҳои муосири осорхонасозӣ ҷавобгӯ нест ва дар атрофи толори бузург нигораҳои он ҷой дода шудаанд, боз ҳам зебо ва ҷолиб ба назар мерасад. Ин ибтидои кор аст ва ман умед дорам, ки дар оянда осорхонае бо бинои алоҳида ба вучуд хоҳад омад, то хоҳишмандон имконият пайдо намоянд аз он бозбинӣ намоянду аз таърихи муомилоти пулӣ дар ватани худашон огоҳ шаванд.

”

Осорхона аз 24 витрина иборат аст, ки дар онҳо намунаи тамоми тангаву пулҳо аз давраи Сомониёну давлати Юнону Бохтар сар карда, то пулҳои давраи аморати Бухоро, Русияи подшоҳию замони шӯравӣ ва давраи истиқлолияти ҷумҳурии мо ҷой дода шудаанд.

пул дар Осорхонаи миллӣ ҳам намоиш дода мешавад. Бале дуруст аст, вале дар он ҷо бештар ба намоиши пулҳои бостонӣ аҳамият додаанд ва бо ҳамин тақрибан иктифо мекунанд.

Дар Осорхонаи миллӣ пулҳои минбаъда, яъне пулҳои шӯравӣ камтар ба назар мерасанд. Пулҳои қабл аз даврони шӯравӣ, вақте ки сарзамини мо дар ҳайати Русия буд ва пули Русия ҳамчун пули мо ҳисоб мешуд, комилан вучуд надоранд. Ман надидам, ки дар Осорхонаи миллӣ пулҳои Аморати Бухоро

— ОСОРХОНА БО ИСТИФОДА АЗ КАДОМ УСУЛҲО СОХТА ШУДААСТ?

— Оид ба ин масъала дар як китобчае, ки мо бо номи “Роҳнамои осорхонаи Бонки миллии Тоҷикистон” чанде пеш ба нашр расонидем, маълумоти зиёде мавҷуд аст. Мо дар ҷараёни кор аз чанд усул ва ё омилҳо истифода бурдем. Яқум, мо вақте ки

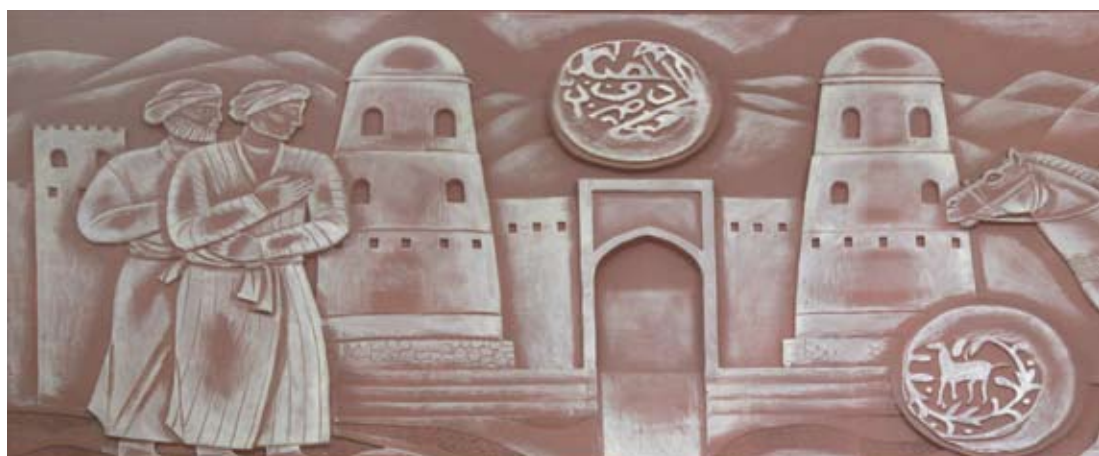
дар бораи муомилоти пулӣ - молӣ дар Тоҷикистон гап мезанем, танҳо Тоҷикистони имрӯзаро дар назар надо-рем. Зеро Тоҷикистони феълӣ як қисмати Тоҷикистони таърихӣ аст ва мо бояд таърихи пули миллиро дар тамоми Тоҷикистони таърихӣ то замони ташкил шудани Ҷумҳурии Тоҷикистон инъикос кунем. Бо ибораи дигар гӯем, нигораҳои осорхонаи мо бо қаламрави Тоҷикистон маҳдуд намешаванд ва берун аз он тамоми маҳдудаи Осиёи Миёна ва Афғонистони шимолро фаро мегиранд. Гузашта аз ин, дар осорхонаи мо, ки ба шакли намоишгоҳ созмон дода шудааст, дар мавзӯҳои марказӣ давраҳои калидии тақдирсози миллати мо инъикос ёфтаанд. Аз ҷумла, даромади осорхона аз таърихи муомилоти пулию молӣ дар давлати Сомониён, ки аввалин давлати мутамаркази тоҷикон дар асрҳои миёна буд, шурӯъ мешавад. Ҳамчунин пулҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон низ дар мавзӯҳои марказӣ ҷой дода шудаанд ва дар ин раванд инъикоси пайдарҳамии таърихӣ сарфи назар шудааст.

— **ЛУТФАН БИГӮЕД, КИ ДАР ХАЗИНАИ ОСОРХОНА ТАНҶОИ НОДИР ҲАМ ҲАСТАНД?**

— Бисёр не, аммо чанд пулу тангаи нодир ҳастанд. Яке аз

онҳо тангаи подшоҳи Юнону Бохтар - Евтидем ҳаст, ки аз асрҳои 3 ва 2-и пеш аз милод боқӣ мондааст. Ин танга дар Тоҷикистон танҳо дар осорхонаи мо намоиш дода мешавад, дар ҷои дигар нест, аз он ҷумла, ҳатто дар Осорхонаи миллии ҳам нест. Дар китоби сиккашиносии тоҷик Д. Довудӣ низ омадааст, ки ҳамин тангаи нодир дар осорхонаи Бонки

Бухороро забт карданд ва авлоди шоҳони сомонӣ - Абдумалик ва бародараш Исмоилро ба Узгент бадарға карда бурданд, Исмоил аз он ҷо гурехт ва ба муддати панҷ сол бар зиди Қарахониён мубориза бурд ва як замоне ҳатто ба ӯ гирифтани Бухоро ва барқарор кардани давлати Сомониён муяссар шуд ва ӯ дар ин давра тангаҳои худро ҳам баровард. Як дона

миллии Тоҷикистон маҳфуз аст. Аз ҷумлаи тангаҳои дигар тангаҳои давраи Шайбониён ҳастанд. Як тангаи давраи Искандари Шайбонӣ ҳаст, ки мансуби асри 16 мебошад. Ин танга ҳам дар осорхонаҳои дигар вучуд надорад. Ҳамчунин тангаи охири подшоҳи сомонӣ Исмоили бинни Нӯҳ мавҷуд ҳаст, ки баъд аз сарнагун шудани Давлати Сомониён дар соли 999 вақте Қарахониён

аз он тангаҳо дар осорхонаи мо мавҷуд аст, ки фикр мекунам, дар дигар осорхонаҳо вучуд надорад.

— **ДАР РОБИТА БА ИН ОЁ ДАР ОСОРХОНА СИККАҶО БО НОМҶОИ ШОҶОИ ДИГАРИ СОМОНИӢ ВУҶУД ДОРАНД?**

— Аслан ифтихори осорхонаи мо ин коллексияи тангаҳои мисии давраи Сомониён мебошанд, ки фалс ном до-

ранд. Ин тангаҳо дар муомилоти ҳаррӯза дар сарзамини мо иштирок доштанд ва дар зарробхонаҳои мутаъадид (то 48 адад буданд) зарб зада мешуданд. Шояд дар Тоҷикистон осорхонаи мо ягона ҷое бошад, ки тангаҳои фулус аз ҷамаи шоҳони сомони мавҷуд ҳастанд. Мо гуфта метавонем, ки тангаҳои сомони дар тақдири давлатҳои дигар ҳам нақши бузург

бозиданд. Тангаҳои давлати Сомониён ба хориҷ аз қаламрави давлатдории онҳо ба Булғору, Аврупои шарқӣ ва Киеви Рус хориҷ мешуданд ва метавон гуфт, ки чун пулҳои байналмилалӣ хизмат мекарданд. Ман дар назар дорам, дирҳамҳои ба номи Исмоили Сомониро, ки сифати бисёр баланд доштанд ва аз 90 то 100 фоизашон нуқраи холис буданд. Дар мамлакатҳои Аврупои шарқӣ

ва хусусан дар Руси қадим чун дар он ҷо нуқра вучуд надошт, тангаҳои сомониро мегирифтанд ва дар муомилоти пулии худ истифода мебарданд. Барои ҳамин қисми зиёди тангаҳои нуқрагӣ аз Осиёи Миёна берун рафтанд. Ин тангаҳо бештар дар Аврупои шарқӣ бозёфт мешаванд. Аҷиб аст, ки ҳанӯз дар охири асри 19 дар қазираи Ҷотланди Шветсия дафинае пайдо кардаанд, ки 36 ҳазор тангаҳои мусулмони аз ҷумла, сомони аз он ҷо ба даст омадаанд. Ин бисёр як воқеаи нодир аст. Дар Осиёи Миёна то имрӯз чунин дафинаи бузург ёфт нашудааст. Ин ифтихори бузурги мост.

— ЁДГОРИҶОИ ОСОРХОНА ПЕШ АЗ ТАШКИЛИ ОН ДАР БОНКИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН МАВҶУД БУДАНД Ё ТАНҶО БАЪДИ ТАШКИЛИ ОСОРХОНА ҶАМЪОВАРӢ ШУДАНД?

— Ҳанӯз аз рӯзҳои аввали қорам дар Бонки милли ба таърих ва тангашиносӣ шавқу рағбати беандоза доштам ва то он вақт ҳатто як коллексияи шахсии тангау пулҳои қадимаро ҷамъоварӣ намуда будам. Ба ғайр аз ин, вақте ки одамон ба Бонки милли тангаҳои қадимаро ба фурӯш меоварданд, ман ба масъулин пешниҳод мекардам, ки барои харидорӣ на-

мудани онҳо иҷозат диҳанд. Як миқдори начандон зиёд тақрибан дар ҳудуди 30-40 дона солҳои 2001-2003 харидорӣ шуда буданд ва ҷамаи онҳо ҳоло ҳамчун асоси осорхона маҳфузанд.

— ШУМО ГУФТЕД, КИ ҲОЛО ЯКЕ АЗ ТАНҶАҶОИ ҚАДИМТАРИН АЗ ДАВРАИ ЕВТИДЕМ - ПОДШОҶИ ЮНОНУ БОХТАР ДАР ОСОРХОНА МАҶФУЗ АСТ. ИН ТАНҶА ЧӢ ТАЪРИХЕ ДОРАД ВА ЧӢ ГУНА ДАР ОСОРХОНАИ БМТ ПАЙДО ШУД?

— Тавре ишора кардам, қисми зиёди тангаҳои

Таҷрибаи тақрибан яксолаи фаъолияти осорхонаи тозабунёди мо нишон дод, ки меҳмонон зимни ташрифи худ дар бораи таърихи муомилоти пулии халқи тоҷик иттилоъ гирифта, бо як таассуроти наву рӯҳи болида баромада мераванд.

нодир, ки дар осорхонаи БМТ нигоҳдорӣ мешаванд, албатта харидорӣ шуданд. Таърихи ин чунин аст. Ман ба ҳар тариқ маълумот медодам, ки барои Бонки милли тангаҳои қадимӣ ва таърихӣ лозим аст. Бисёр вақт ба ман муроҷиат мекарданд ва мегуфтанд, ки ин ё он танга ба шумо лозим аст ё не. Рӯзе як сокинони Ҳисор, ки ўро ба ман як ҳамшаҳриаш муаррифӣ

кард, ҳамон тангаро барои фуруҳтан овард ва ман онро ба мудирӣ Осорхонаи давлатӣ нишон додам. Онҳо бисёр таваҷҷуҳ карданд ва гуфтанд, ки агар шумо инро ба мо фурушед мо бо нархи баланд мегирем. Дар ҷавоб гуфтам, ки ин тангаро мо аллакай харидаем ва алҳол танҳо гап дар бораи муайян кардани асолати он меравад. Ҳамин тавр, тангаи нодир ба ҳазинаи Осорхонаи мо ворид шуд.

— ЯЪНЕ, ШУМО ХУДАТОН ҲАМ ЯК МИҚДОР ТАНҒАЮ ПУЛҶОРО ҶУСТУҶӢ ВА ПАЙДО МЕКАРДЕД?

— Вақте, ки соли 2012 роҳбарияти БМТ ба ман ташкил намудани осорхонаро супориш доданд, тасмим гирифтам, ки тамоми кормандони БМТ-ро ба ин қор ҷалб намоям. Бо ин мақсад барои саҳм гузоштан дар ташкили осорхона ба онҳо ба таври шифоҳӣ ва хаттӣ муроҷиат мекардам. Бархе аз ҳамкории даъвати моро пазируфтанд ва баъди бозгашт аз сафарҳои хизмати чанд намунаи пулҳои хориҷиро оварда тақдим мекарданд. Вале дар маҷмӯъ бояд гӯям, ки дар Тоҷикистон тангашиносӣ ҳанӯз дар сатҳи зарурӣ рушд наёфтааст ва шумораи ками одамон ба он рағбат доранд. Шояд дар амал нафароне ҳастанд,

ки сиккаҳои гуногун дошта бошанд, вале нархи онҳоро муайян карда наметавонанд. Фақат он ки ин ё он сиккаи таърихӣ ҳаст, дар назари онҳо миллионҳо сомони бояд нарх дошта бошад, дар ҳоле, ки ин як чизи оддист. Бинобар ин, кӯшиш намудам тамоми тангаҳои бостониро худам ҷамъоварӣ намоям ва танҳо баъди нархгузорӣ гардидан аз қониби комиссияи БМТ, харидорӣ мешуданд.

— ОЁ НАМУНАИ ТАНҒАҶОИ ХОТИРАВИИ БМТ НИЗ ДАР ОСОРХОНА БА НАМОИШ ҶУЗОШТА ШУДААҶД?

— Бале, намунаи тамоми тангаҳои хотиравӣ нигоҳдорӣ мешаванд. Солҳои охир Бонки миллии Тоҷикистон тангаҳои хотиравии зиёд ин-

тишор намуд ва онҳо бисёр зебою нотакрор мебошанд. Дар ин хусус мо як муаррифиномае таҳти унвони “Тангаҳои хотиравии Бонки миллии Тоҷикистон”-ро тайёр кардем ва барои намоиши онҳо як гӯшаи алоҳида бахшида шудааст.

— БА НАЗАРИ ШУМО ТО КУҶО ЁДГОРИҶОИ ОСОРХОНАИ БМТ ТАЪРИХИ МУОМИЛОТИ ПУЛИРО ДАР ТОҶИКИСТОН ИНЪИКОС МЕКУНАҶД?

— Бояд дар бораи сохтори осорхона каме маълумот диҳам. Осорхона аз 24 витрина иборат аст, ки дар онҳо намунаи тамоми тангаву пулҳо аз давраи Сомониёну давлати Юнону Бохтар сар карда, то пулҳои давраи аморати Бухоро, Русияи

подшоҳию замони шӯравӣ ва давраи истиқлолияти ҷумҳурии мо ҷой дода шудаанд. Бинобар ин, метавон гуфт, ки осорхона таърихи муомилоти пулии халқи тоҷикро бо далелҳои мушаххас инъикос мекунад. Тибқи санадҳои расмӣ таърихӣ бонкдорӣ дар Тоҷикистон соли 1925 оғоз шудааст. Ҳарчанд, ки дар таърихи давлатдорӣ тоҷикон дар давраи Сомониён аҷдодони мо ҳангоми анҷом додани мумилоти молӣ аз чекҳо истифода мебарданд. Ба ибораи дигар ғӯем, шахсе аз ягон кас мол ё пул мегирифт, бар ивазаш бо мазмуни зайл як чек менавишт, ки ман аз фалон кас ин қадар пул ё мол гирифтам, шумо дар Миср (ё ҷойи дигар) ба вай ин қадар пул ё мол диҳед. Инро як шакли муомилоти пулӣ ё бонкӣ дар ватани мо гуфтан мумкин аст. Аммо аввалин муассисаи бонкӣ дар Тоҷикистон дар соли 1925 пайдо шуд ва бо номи Контораи душанбегии Бонки давлатии ИҶШС ба фаъолият шурӯъ намуд. Солҳои минбаъда бонкҳои соҳавии шӯравӣ дар ҷумҳурии фаъолият мекарданд. Аммо баъд аз ба даст омадани истиқлолият таърихи бонкдорӣ давлати мустақили Тоҷикистон оғоз шуд. Дар Тоҷикистон дар

ин давра ду бор ислоҳоти пулӣ - солҳои 1995 ва 2000 бо ворид намудани пулҳои “рублҳои тоҷикӣ” ва “сомонӣ” гузаронида шуд, ки намунаи тамоми ин пулҳо дар осорхонаи мо ҷой дода шудаанд.

— **БА АНДЕШАИ ШУМО, МЕҶМОНОНИ БОНКИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН БАЪДИ ТАМОШОИ НИГОРАҶОИ ОСОРХОНА ЧӢ ТААССУРОТЕ БО ХУД МЕБАРАНД?**

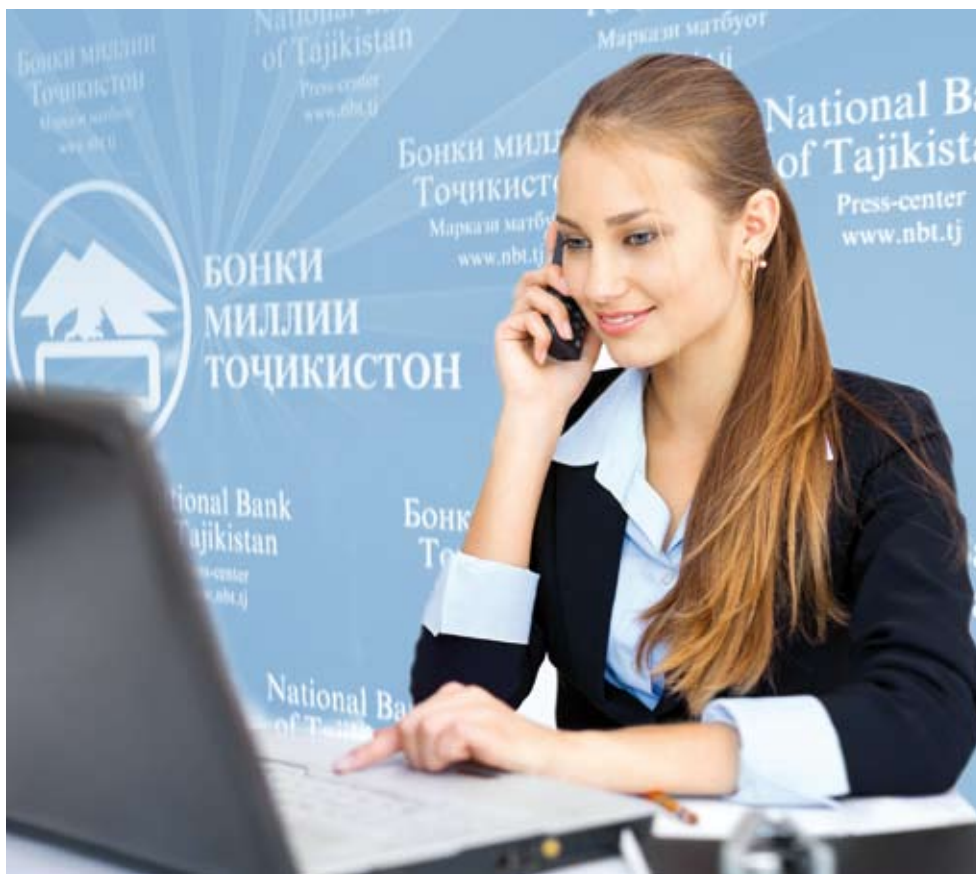
— Бидуни муболиға метавон гуфт, ки меҷмонони Бонки миллии Тоҷикистон бо камоли хушнудӣ ва рағбати беандоза аз осорхонаи мо дидан мекунанд. Таҷрибаи тақрибан яксолаи фаъолияти осорхонаи тозабунёди мо нишон дод, ки меҷмонон зимни ташрифи худ дар бораи таърихи муомилоти пулии халқи тоҷик иттилоъ гирифта, бо як таассуроти наву рӯҳи болида баромада мераванд. Масалан, муаллимоне, ки барои гузаронидани семинарҳои байналмилалӣ аз Олмон ба БМТ меоянд, ҳамаашон аз осорхона дидан менамоянд, ҳатто баъзеашон такрор ба такрор ба тамошои осорхона меоянд. Бояд гуфт, ки хоҳишмадони дидани осорхона бисёр ҳастанд. Боварӣ дорем, ки дар оянда ин имконият барои ҳаводорони тамошои осорхонаи БМТ фароҳам оварда хоҳад шуд.

— **ҲОЛО БАРОИ ҶАНИТАР НАМУДАНИ ОСОРИ ОСОРХОНА ЧӢ НАҚШАҶО ДОРЕД?**

— Тавре болотар қайд кардем, ташкили осорхона ҳанӯз аввали кор аст. Ман фикр мекунам, ки осорхона бояд таърихи муомилоти пулии моро ба таври васеъ ва пурратар инъикос карда тавонад. Нигораҳои нодир, аз ҷумла аз давраи шӯравӣ ҳам бояд бештар ҷамъ оварда шаванд. Ба ғайр аз ин, меҳоҳем, ки дар осорхона пулҳои хориҷӣ - пулҳои давлатҳои Осиё, Аврупо, Африқо, давлатҳои маҳдудаи ИДМ дар шакли ҷолиб пешниҳод шаванд. Имрӯз намунаи пулҳои баъзе аз ин давлатҳоро дар даст дорем.

Мусаллам аст, ки яке аз вазифаҳои асосии осорхона баланд бардоштани савияи маърифати молиявии мардум ба шумор меравад. Дар робита ба ин, мо нақша дорем, дар оянда рӯзҳои дарҳои кушодро барои донишҷӯён ва мактаббачагон ва қишрҳои дигари аҳоли дар осорхона ташкил кунем, то мардум аз нигораҳои осорхона дидан кунанд ва донишу ҷаҳонбинии худро дар бораи таърихи муомилоти пулии халқамон мукамал намоянд.

Мусоҳиб:
Аслам Мӯминов, БТҶ

ПОЛИТИКА УПРАВЛЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫМИ РЕЗЕРВАМИ НБТ СООТВЕТСТВУЕТ ДЕНЕЖНО-КРЕДИТНОЙ ПОЛИТИКИ ГОСУДАРСТВА

Ответы на вопросы общественно-политической газеты «Азия-Плюс»

Несмотря на трудную ситуацию, складывающуюся на валютном рынке, Национальный банк Таджикистана воздержался от введения, каких-то не было административных ограничений на покупку и продажу наличных долл. США.

На настоящий момент курс национальной валюты стабилизировался. Можете ли Вы сказать, что стало основным фактором такой стабилизации? Если это определённые действия Национального банка Таджикистана, то какие именно?

— Наблюдаемый относительно устойчивый курс национальной валюты в последнее время с одной стороны, служит следствием снижения совокупного спроса, потребления и экономической активности в экономике страны, вызванного влиянием внешних факторов, и с другой стороны стабилизацией курса российского рубля к доллару США по сравнению с прежними месяцами.

Чтобы подробно ответить на данный вопрос необходимо рассмотреть факторы, которые способствовали и привели к снижению курса национальной валюты по отношению к доллару США, в период, начиная с конца 2014 года по февраль 2016 года.

Среди основных можно назвать следующие факторы:

- чрезмерное снижение мирового спроса на сырьевые товары и как следствие обвальное падение цен на нефть и укрепление курса доллара США, которое привело к возникновению трудностей в экономике и финансах государств-производителей и обесценению их национальных валют, в особенности, российского рубля;

- одновременное обострение геополитической ситуации в мире и связанное с ним дальнейшее

ухудшение финансово - экономического положения стран основных торговых партнёров.

- снижение заработка и уменьшение объёмов их денежных переводов в Республику Таджикистан;

- имеющиеся нарушения валютного законодательства, установленных правил и порядка при осуществлении валютно-обменных операций и использовании иностранной валюты во внутреннем денежном обращении республики;

- влияние сезонного, спекулятивного и психологическо-поведенческих факторов.

Изменения и улучшение положения и показателей в каждом из выше-названных факторов, наряду с целенаправленной реализацией комплекса мер денежно-кредитной и валютной политики Национального банка Таджикистана способствовали стабилизации ситуации на внутреннем валютном рынке и нормализации процесса изменения курса национальной валюты к доллару США в феврале-марте месяце текущего года.

Тем не менее, основным фактором нынешней стабилизации ситуации считаем снижение спроса на наличные доллары США, вследствие изменения его составляющих элементов, таких как:

- оплата импорта (резкое снижение объёмов в последние месяцы);

- ограничение использования наличных долларов США при оплате крупных покупок внутри республики (вследствие постоянной работы оперативных совместных групп правоохранительных органов и НБТ);

- возможность погашения долларовых кредитов физическими лицами в национальной валюте – сомони;

- ограничение возможности населения делать сбережения, вследствие падения их доходов.

Вместе с тем, роль Национального банка Таджикистана в данном процессе стабилизации национальной валюты ощутима, поскольку принятые и реализуемые превентивные меры служат серьезным барьером сдерживания необоснованных спекуляционных давлений и смягчения влияния внешних рисков исходящих из волатильности иностранных валют.

В частности, переход к практике конвертации и выдачи денежных переводов трудовых мигрантов в национальной валюте, и как следствие увеличение спроса на сомони и предложения иностранной валюты способствовало данной тенденции.

Немаловажное значение на процессы закрепления устойчивости национальной валюты, оказывает развитие и поддержка безналичных сегментов рынка купли продажи иностранной валюты и более быстрой адаптации индивидуальных предпринимателей к работе с кредитными учреждениями посредством открытия банковских счетов и конвертации их наличной выручки в сомони на безналичные доллары США.

Продолжаются реформы в области активизации межбанковского рынка,

в частности введены в эксплуатацию новые автоматизированные механизмы электронной купли продажи и оценки спроса на иностранную валюту «Томсон Ройтерс». Осуществляется всесторонняя поддержка безналичных расчётов внутри страны, а также расширение возможности взаиморасчётов с торговыми партнерами в национальных валютах. Национальный банк Таджикистана с пониманием относится, что любые нововведения требуют объективный период адаптации, как для банковской системы, так и для населения страны, способствуя при этом более быстрой интеграции введенных механизмов.

Впервые за многие годы валютный обменный курс коммерческих банков ниже, чем официальный курс, установленный НБТ. Чем Вы можете объяснить такой феномен? Не является ли это индикатором определённой проблемы, и какие у такой ситуации могут быть последствия?

— Следует отметить, что такое положение не является феноменом и считается нормальным процессом развития ценообразования факторов рынка (спрос и предложения) на валютном рынке. Обменный курс на наличном сегменте рынка определяется исключительно спросом и предложением наличных долларов США, настроением и ожиданиями населения и устанавливается кредитными учреждениями самостоятельно.

Официальный курс доллара США к сомони устанавливается НБТ на основе среднего значения средневзвешенных курсов покупки и продажи безналичных долларов США на

внутрибанковском (банк-клиент) и межбанковском (банк-банк) сегментах внутреннего валютного рынка и может быть выше или ниже курса покупки и продажи наличных долларов США.

Кредитные учреждения имеют право устанавливать курс наличных сделок доллары США/сомони по своему усмотрению, имея в виду, что курс продажи не может превышать значение официального курса на 1,5%.

Национальный банк Таджикистана считает нынешнюю ситуацию с курсом наличных сделок долларов США, основанных на рыночных факторах, нормальным. Рынок будет регулировать эту ситуацию самостоятельно.

Как утверждают клиенты многих таджикских банков, у них ощущается острая нехватка наличности в национальной валюте. Есть затруднения с обналичиванием средств на расчётных счетах организаций и ещё больше жалоб на проблемы снятия наличных в банкоматах. Что, по Вашему мнению, является причиной проблем с ликвидностью?

— Утверждения о том, что многие банки ощущают острую нехватку наличности в национальной валюте, на наш взгляд преувеличены, не соответствуют действительности, и являются лишь только слухами.

Некоторые банки столкнулись с временными трудностями с мгновенной ликвидностью, причиной которой является влияние финансового кризиса и слабый управленческий контроль в экстренных ситуациях. Со своей стороны Национальный банк Таджикистана проводит мониторинг

Продолжаются реформы в области активизации межбанковского рынка, в частности введены в эксплуатацию новые автоматизированные механизмы электронной купли продажи и оценки спроса на иностранную валюту «Томсон Ройтерс».

кредитных организаций, в частности с задержкой при выдаче наличности. В случае острой необходимости и неспособности банков своевременно выполнять свои обязательства, Национальный банк Таджикистана в рамках своих полномочий предоставляет кредитным организациям средства для поддержания текущей ликвидности на основе установленным требованиям.

В связи с этим, поводов для беспокойства не должно возникать.

Существует мнение, что периодически НБТ использует так называемую практику «монетарного сжатия», т.е. намеренно сокращает объём денежной массы в обороте, чтобы таким образом влиять на курс. Как Вы можете это прокомментировать?

— Следует отметить, что монетарное сжатие денежной массы в экономике не является целью и реально достижимой задачей Национального банка Таджикистана. В международной практике и теории расширение или сжатие денежной массы монетарными властями является нормой и обоснованной в рамках реализации эффективной денежно-кредитной политики при достижении своей основной цели. Целевыми ориентирами применения того или иного монетарного метода могут выступить:

контроль над предложением денег (денежной массы), уровнем процентной ставки и обменным курсом национальной валюты.

Под влиянием внешнеэкономических независимых от Таджикистана факторов, наблюдалось относительное снижение темпов роста отдельных денежных агрегатов. В связи с возросшими рисками со стороны изменения обменного курса и его влияния на цены импортируемых товаров и продукции, Национальный банк Таджикистана, как центральный банк, основной целью которого законодательно является поддержание стабильности цен, вполне резонно оставляет за собой право проводить последовательную денежно-кредитную политику в целях минимизации последствий кризиса на макроэкономическую ситуацию и финансовую систему.

Несмотря на это, Национальный банк Таджикистана, исходя из существующего спроса в экономике, способствует тому, чтобы регулирование денежной массы в обращении было направлено на обеспечение стабильного роста денежного предложения для достижения стабильности уровня цен.

Объективные монетарные показатели свидетельствуют об устойчивом уровне денежной массы в экономике, а проявляемый дефицит национальной валюты в отдельных банках,

свидетельствует лишь о сдерживании в обороте объёма накопленных иностранных валютных резервов и пассивном участии банков, в создаваемых Национальным банком Таджикистана механизмах монетарных и финансовых операций.

В частности, по состоянию на 31 марта 2016 года по предварительным данным объём резервных денег или монетарной базы, как операционная цель монетарной политики по сравнению с началом года увеличился на 5,8%. Объём наличных денег в обращении по состоянию на 31 марта 2016 года по сравнению с аналогичным периодом предыдущего года увеличился на 7,0%.

Какими ресурсами на сегодняшний день располагает НБТ для возможного поддержания курса сомони? Каков объём золотовалютных резервов Таджикистана и как он изменился за последний год (менее важный вопрос)?

— Политика управления международными резервами Национального банка соответствует денежно-кредитной политике государства и направлена на обеспечение в первую очередь ликвидности, а далее уже доходности данных резервов.

По итогам 2015 года Национальный банк Таджикистана смог увеличить уровень монетарного золота в составе международных резервов более чем на 39% (в физическом выражении).

В настоящее время НБТ с целью увеличения международных золотовалютных резервов осуществляет ряд операций, в частности НБТ продолжает увеличивать объёмы мо-

нетарного и немонетарного золота, осуществляет покупку иностранной валюты на межбанковском рынке в периоды благоприятного внутреннего и внешнего фона, а также развивает и создаёт инфраструктуру, которая позволяет НБТ эффективно управлять международными резервами. Все эти шаги способствуют увеличению объёма совокупных международных резервов. В результате их уровень в отчетном периоде (на 31

Точиксодиротбанк и Агроинвестбанк являются системообразующими банками республики и за их деятельностью ведется пристальный надзор со стороны Национального банка, также разработан план мероприятий по улучшению их финансового состояния.

марта 2016 года) составил 2,01 месяцев покрытия импорта против 1,51 месяцев импорта в аналогичном периоде 2015г.

В прошлом году и начале текущего года некоторые микрокредитные организации прекратили свою деятельность. По Вашему мнению, это следствие экономического спада в Таджикистане или ошибок в управлении этими организациями?

— Следует отметить, что Национальный банк Таджикистана не принимает решений о прекращении деятельности какой-либо кредитной

организации без всяких оснований и убедительных доказательств. Наоборот, плохое финансовое положение и несоответствие требованиям установленных норм, вынуждает некоторых кредитных организаций прекратить свою деятельность в данных условиях.

В частности, в 2015 году с целью упорядочения и регулирования деятельности микрокредитных организаций, микрокредитных депозитных организаций и микрозаёмных фондов Национальным банком Таджикистана были внесены изменения в инструкции, согласно которым кредитные организации для обеспечения конкурентоспособности в установленные сроки должны были увеличить свой уставной капитал до определенной нормы.

За этот период некоторые кредитные организации пополнили свой уставной капитал, а часть из них путем слияния с другими кредитными организациями стали приравнивать уставной капитал до установленной суммы. К сожалению, наблюдаются случаи, когда некоторые кредитные организации из-за не выполнения положений инструкций Национального банка Таджикистан обращаются в Национальный банк Таджикистана с просьбой о добровольном прекращении деятельности.

Национальный банк Таджикистана ежедневно на своем официальном сайте публикует всю информацию относительно банковской системы страны. К сожалению, информация о прекращении деятельности нескольких кредитных организаций в стране, была освещена необъективно и предвзято за последние месяцы в ряде СМИ республики.

В связи с этим, сообщаем, что до сегодняшнего дня в банковской системе страны всего у 16 микрокредитных организаций и 1 микрозаёмного фонда отозваны лицензии и свидетельства на проведение банковских операций на основании заявлений о добровольной ликвидации.

Для подтверждения этих слов предлагаем читателям следующую информацию. В 17 вышеупомянутых организациях работало 38 человек, и каждая из этих организаций имела всего два или три работника. С таким количеством специалистов невозможно осуществлять одновременно несколько банковских операций. Здесь не стоит говорить даже о высоком уровне обслуживания клиентов. Некоторые из этих организаций не имели точного адреса и рабочего офиса, а те, которые имели рабочий кабинет, то оказывали финансовые услуги в не очень хороших условиях. Можно сказать, что в большинстве из этих организаций долгое время не проводились банковские операции. Их доля в общем объеме банковской деятельности микрокредитных организаций была незначительной.

В последнее время этими организациями даже не были предприняты меры для увеличения уставного капитала.

Как Вы в целом оцениваете положение банков и других финансовых структур в Таджикистане? Что Вы можете сказать по поводу финансового положения двух крупных банков – Точиксодиротбанка и Агроинвестбанка? Какие действия предпринимаются, чтобы справиться со сложившейся ситуацией?

— В соответствии с нормативно-правовыми актами Национального банка Таджикистана (НБТ) все коммерческие банки предоставляют ежемесячные и ежеквартальные отчеты, по которым НБТ следит за финансовым состоянием банков. При нарушении или ухудшении какого-нибудь норматива коммерческим банком, НБТ принимаются оперативные исправительные меры и меры воздействия. Данные меры направлены на

Республика Таджикистан является членом МВФ с 1993 года и одна из важнейших функций МВФ заключается в предоставлении кредитов государствам-членам, сталкивающимся с фактическими или потенциальными трудностями в области платежного баланса.

осуществление целей и задач НБТ, в число которых входят поддержание стабильности банковской системы государства, защита интересов вкладчиков, кредиторов и создание благоприятных условий для защиты интересов потребителей услуг банковской системы.

А также, следует отметить, что с целью защиты прав и законных интересов вкладчиков был принят Закон Республики Таджикистан «О страховании сбережений физических лиц».

Точиксодиротбанк и Агроинвестбанк являются системообразующими банками республики и за их деятель-

ностью ведется пристальный надзор со стороны Национального банка, также разработан план мероприятий по улучшению их финансового состояния.

Ситуация с «Точиксодиротбанком» вызывает существенные опасения у экспертов и населения. Не возникла ли сейчас ситуация, когда банк может быть объявлен банкротом?

— Как было отмечено выше, разработан план мероприятий по оздоровлению финансового состояния банка и выполнение ряда поставленных задач постепенно стабилизируют положение банка. В настоящее время продолжаются переговоры с другими международными финансовыми организациями, которые направлены на поддержку данного банка.

Как складывается сейчас ситуация с выдачей переводов в российских рублях в таджикской национальной валюте?

— На основании письма НБТ от 2 февраля 2016 года, все поступившие денежные переводы без открытия счета в российских рублях, должны выдаваться только в национальной валюте, т.е. Сомони. Данная антикризисная и стабилизационная мера была применена с целью повышения статуса национальной валюты в качестве единственного платежного инструмента в пределах республики, а также регулирования рынка наличности иностранной валюты, что также привело к стабилизации обменного курса. С уверенностью можно сказать, что все коммерческие банки, которые производят выдачу денеж-

ных переводов, имеют достаточную ликвидность в национальной валюте, чтобы полноценно и без перебоев обслуживать население республики. Стоит так же отметить, что НБТ предпринимает различные антикризисные меры во благо стабилизации экономического благосостояния страны и делает все возможное, чтобы каждый гражданин получал максимальную выгоду.

Также ранее сообщалось, что Национальный банк Таджикистана планирует создать единую систему, к которой должны подключиться все системы переводов, работающие с таджикскими банками. Официально НБТ не опроверг эту информацию, тем самым косвенно подтвердив, что единая система всё же будет. Расскажите об этом подробнее. То есть, таким образом, Вы пытаетесь стабилизировать рынок переводов?

— Для улучшения инфраструктуры финансового сектора Национальным банком Таджикистана будет реализовано несколько проектов, одним из которых является создание на базе Национального банка Таджикистана платежной платформы по денежным переводам. С 2006 года кредитные организации активно сотрудничают с международными системами денежных переводов, предоставляя населению страны услуги по переводу денег. С тех пор количество международных систем денежных переводов, которые работают на территории страны, увеличилось в несколько раз. Также за этот период на рынке появлялись системы, ненадежное функционирование которых подвергало риску финансовую стабильность

Платформа обеспечит прозрачность финансовых потоков, улучшит формирование статистических данных и будет способствовать эффективной реализации монетарной политики Национального банка Таджикистана.

в стране. Поэтому одно из целей создания Платформы является упорядочивание работы платежных систем (в том числе, систем международных денежных переводов) на территории республики, который позволит решить следующие задачи:

- повышение доступности услуг денежных переводов для граждан республики путем создания дополнительных каналов по переводу денежных средств из разных источников с дальнейшим получением их в различной форме. Как один из примеров новых сервисов можно рассматривать денежные переводы на территории страны, когда любой гражданин сможет перевести денежные средства через любую кредитную организацию, подключенную к Платформе. Все расчеты между участниками системы будут осуществляться мгновенно, в режиме реального времени;

- снижение финансовых рисков кредитных организаций в случае банкротства систем денежных переводов. Как пример, можно рассмотреть банкротство крупных систем денежных переводов, в результате которого банки Таджикистана понесли значительный ущерб. Исполь-

зование страхового депозита, в рамках которого будут производиться операции с системами денежных переводов, снизят эти риски до минимума.

- контроль финансовых операций (переводов) в соответствии с процедурами и политикой противодействия легализации доходов полученных преступным путем и финансирование терроризма AML/CFT, что соответствует законодательству Республики Таджикистан.

Национальный банк Таджикистана не ставит целью получение прибыли в рамках функционирования Платформы. НБТ не предполагает взимать те или иные комиссии или дополнительные платы за использования Платформы со стороны участников (кредитные организации и систем денежных переводов), что не отразится на расходах конечных пользователей продуктов.

Самое главное, создание Платформы повысит конкуренцию между кредитными организациями при предоставлении ими услуг по денежным переводам. Платформа обеспечит прозрачность финансовых потоков, улучшит формирование статистических данных и будет способствовать эффективной реализации монетарной политики Национального банка Таджикистана. Реализация проекта значительно улучшит инфраструктуру платежной системы республики и сделает ее более прозрачной и эффективной.

Ранее сообщалось, что Таджикистан намеревается просить у Международного валютного фонда (МВФ) порядка \$500,0 млн. для поддержки экономики республики в условиях кризиса.

На что предполагается направить данные средства, если они будут предоставлены? На каких условиях вообще возможно предоставление запрашиваемых средств, и на какой стадии находятся переговоры по данному вопросу?

— Как известно, Республика Таджикистан является членом МВФ с 1993 года и одна из важнейших функций МВФ заключается в предоставлении кредитов государствам-членам, сталкивающимся с фактическими или потенциальными трудностями в области платежного баланса. Эти финансовые ресурсы выдаются с целью поддержки платежного баланса странам, стремящимся пополнить свои международные резервы, стабилизировать свои валюты, продолжать оплачивать импорт и восстановить условия для активного экономического роста одновременно с принятием мер по исправлению первоначальных вопросов. В отличие от банков развития, МВФ не предоставляет кредиты на конкретные проекты.

Экономика Таджикистана демонстрирует существенные кризисные проявления, отражающиеся и на банковский сектор. В частности, экономика и финансовый сектор сталкиваются с рисками и отрицательными внешними эффектами, исходящими от: а) затяжного периода отрицательного роста в России, в сочетании с возможным замедлением роста в Китае; б) неблагоприятной экспортной конъюнктуры, особенно мировых цен на хлопок и алюминий; и в) уязвимости банковской системы к шокам.

Государство-член может обратиться за финансовой помощью МВФ,

если у него есть потребность (фактическая или потенциальная) в финансировании платежного баланса, то есть оно не может найти достаточного финансирования на доступных условиях для покрытия чистых международных платежей (например, по импорту, для погашения внешнего долга) при сохранении достаточных резервов на будущее. Кредит от МВФ обеспечивает резервные возможности, облегчающие проведение мер стабилизации и реформы, которые

НБТ не предполагает взимать те или иные комиссии или дополнительные платы за использования Платформы со стороны участников (кредитные организации и систем денежных переводов), что не отразится на расходах конечных пользователей продуктов.

страна должна осуществить для исправления проблемы платежного баланса и восстановления условий для активного экономического роста.

Кредитование Таджикистана данной международной организацией находится на стадии обсуждения, при этом кредитная линия ожидается на льготных условиях, в случае если принимается решение о достижения договорённости с этим финансовым институтом.

Россия и Таджикистан обсуждают возможность отказа от долларов во взаимных расчётах

и перейти на национальную валюту. На какой стадии переговоры по данному вопросу и когда вообще это будет возможно?

— Одним из перспективных направлений Национальный банк Таджикистана рассматривает создание на базе Межгосударственного банка механизма безрисковых трансграничных расчетов по расчетным и конверсионным операциям на пространстве СНГ в национальных валютах государств – участников СНГ, в частности операций в паре сомони – российский рубль, в зависимости от потребностей партнеров.

Межгосударственный банк предлагает центральным (национальным) банкам стран СНГ увеличить объемы расчетных и конверсионных операций в национальных валютах. Ряд центральных банков выразили заинтересованность в проведении сделок СВОП (в паре российский рубль - национальная валюта).

Также одним из направлений сотрудничества НБТ с банками стран СНГ в национальных валютах является развитие торгового финансирования. Предпосылками развития торгового финансирования в национальных валютах служат: развитие взаимной торговли в рамках СНГ, позиция государственных структур о необходимости расширения взаимной торговли в нацвалютах и заинтересованность коммерческих банков в таких операциях и развитии комплексного сопровождения экспортно-импортных операций, которые будут способствовать снижению коммерческих рисков для участников внешнеэкономической деятельности.

Источником финансирования торговых операций между странами

СНГ может стать специальный фонд в национальных валютах, формируемый в Межгосударственном банке за счет взносов стран-участниц. Данный фонд может служить эффективным механизмом использования национальных валют (краткосрочные кредиты и линии по финансированию торговли, структурное финансирование и пр.).

В настоящее время данный вопрос находится на стадии обсуждения и подготовки соответствующих предложений.

Американское агентство Bloomberg причислило Таджикистан к пяти странам мира, которые ослабились из-за чрезмерного валютного регулирования. Что Вы думаете по поводу этой оценки?

— В международной практике, проведение новых реформ в банковской системе, денежно-кредитной и в частности курсовой политики, ориентированных на совершенствование эффективности реагирования Национального банка Таджикистана не может быть незамеченным за рубежом. Современная валютная политика представляет важное место в условиях проникновения валютных шоков извне, а также широкого размаха спекуляционных давлений в стране.

Перечисленные факторы способны оказать разрушительный ущерб национальной экономике, что потребует длительного периода восстановления. В сложившихся условиях, Национальный банк Таджикистана развивает новые более эффек-

тивные подходы, направленные на долгосрочное и стабильное развитие экономики страны и банковской системы в целом, в рамках разработанного и принятого Стратегического плана оздоровления деятельности Национального банка Таджикистана на 2015-2019 годы.

На наш взгляд оценка Bloomberg дана исходя из одного показателя-разницы между официальным курсом доллара США и его курсом на неофициальном наличном, так называемом «чёрном» рынке. Но этот показатель не означает, что в нашей республике валютное регулирование

является чрезмерным.

Официальный курс не является курсом, по которому покупается или продаётся иностранная валюта, и Национальный банк Таджикистана не имеет обязательств покупать или продавать её по этому курсу.

Официальный курс предназначен для бухгалтерского учёта инвалютных средств на балансах юридических лиц в национальной валюте, а также для оплаты в национальной валюте обязательных платежей (налогов, сборов, пошлин), установленных в инвалюте.

Существующая разница между официальным курсом и курсом наличного доллара США на рынке, начиная с начала февраля текущего года, снижена менее чем, на 2%. По состоянию на 29.03.2016 г. эта разница составляет 0,4%, и в дальнейшем она будет сохраняться в пределах до +2%.

Несмотря на трудную ситуацию, складывающуюся на валютном рынке, Национальный банк Таджикистана воздержался от введения, каких-то не было административных ограничений на покупку и продажу наличных долл. США. Покупка и продажа иностранной валюты по-прежнему осуществляется без ограничения сумм, целей и назначения. Также не приняты новые ограничения на вывоз наличности и перевод иностранной валюты за рубеж.

Официальный курс не является курсом, по которому покупается или продаётся иностранная валюта, и Национальный банк Таджикистана не имеет обязательств покупать или продавать её по этому курсу.

Пресс-служба
НБТ

Насби терминалҳои электронӣ дар марказҳои савдову хизматрасонӣ ва дигар ташкилоту муассисаҳои ҷумҳурӣ, ки ба хариду фурӯши молу амвол ва дигар намудҳои хизматрасонӣ машғул мебошанд, аз 1 январи соли 2017 ҳатмӣ мегардад.

Такмили низоми пардохт ва дар ин замина рушду тақомули бозори қортҳои пардохтӣ дар кишвар яке аз омилҳои муҳими ҳалли масъалаи кам кардани ҳаҷ-

декси ҳуқуқвайронкунии маъмурии Ҷумҳурии Тоҷикистонро таҳия намуданд, ки он аз тарафи Парлумони мамлакат дастгирӣ ёфта, аз қониби Президенти ҷумҳурӣ ба имзо расид. Қайд кардан бамаврид аст, ки тибқи санади номбурда барои саркашӣ намуდან аз насби терминалҳои электронӣ ва рад кардани истифодабарии қортҳои пардохтии бонкӣ ҳангоми ҳисоббаробаркуниҳо нис-

Шветсия —

ТАҶРИБАИ ПЕШҚАДАМИ ШВЕТСИЯ ШОИСТАИ ИБРАТ АСТ

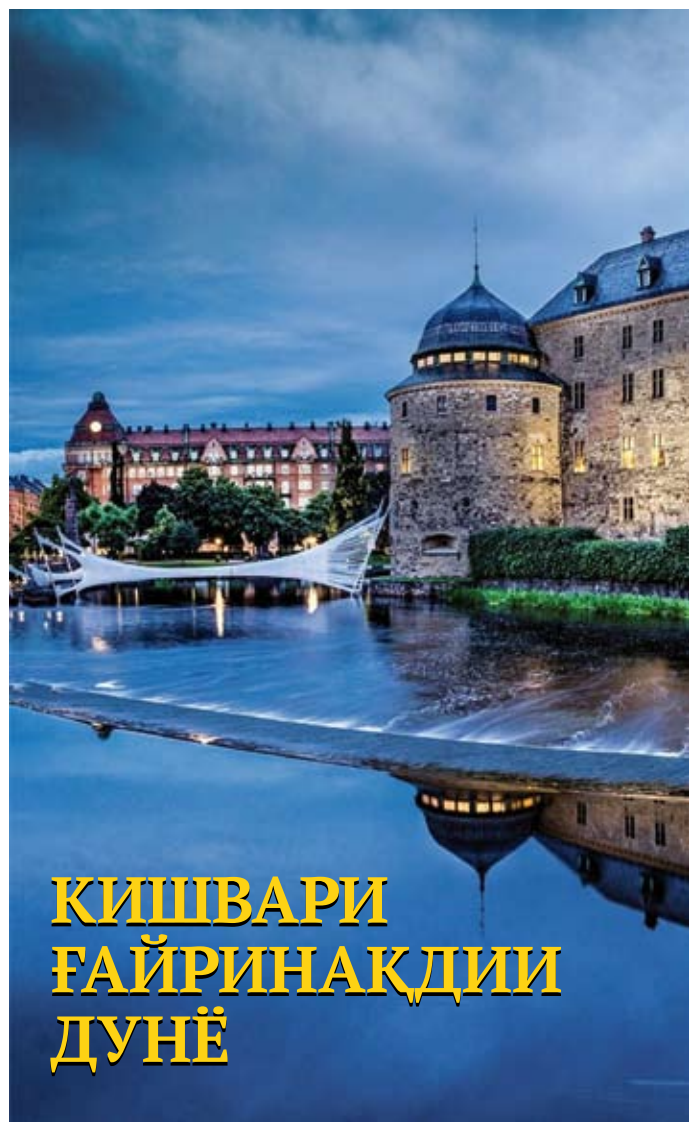
ми ҳисоббаробаркуниҳо бо пули нақд ҳангоми анҷом додани амалиётҳои тиҷоратӣ ва расонидани хизматрасониҳо ба ҳисоб меравад. Ва бешубҳа, ин тақозои замон ба шумор меравад.

Маҳз бо мақсади тезонидани муҳлати иҷрои Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон "Оид ба тадбирҳои вусъат додани ҳисоббаробаркунии ғайринақдӣ тавасути қортҳои пардохтии бонкӣ" вазорату идораҳои марбутаи кишвар лоиҳаи тағйиру иловаҳо ба Ко-

бат ба муассисаҳои савдою хизматрасонӣ муҷозот муқаррар гардидааст.

Аммо муҳимтар аз ҳама ин аст, ки инфрасохтори хизматрасонии қортҳои пардохтӣ бояд дар тамоми қаламрави ҷумҳурӣ ташкил дода шаванд, зеро он алҳол асосан дар шаҳри Душанбе бештар ба назар мерасад, вазъ дар минтақаҳои дигари кишвар бошад, таваҷҷуҳи бештарро талаб мекунад.

Агар мо ба амалияи байналмилалии истифодаи пули нақд ва ҳисоббаро-

КИШВАРИ ҒАЙРИНАҚДИИ ДУНЁ

баркуниҳои ғайринақдӣ ҳангоми пардохти арзиши молу хизматрасонӣ назар андозем, бароямон маълум мегардад, ки кишварҳои пешрафтаи олам даҳсолаҳо пеш шакли ғайринақдӣ пардохтро амалӣ кардаанд ва ҳамасола онро такмил медиҳанд. Барои мисол

Бонкҳои Nordea, Handelsbanken, SEB, Danske Bank ва Swedbank дар якҷоягӣ замиаи низоми пардохти Swish-ро ташкил намуданд.

вард, аз коғазӣ ғафс сохта шуда, бо нишонаҳои обӣ, муҳр ва якчанд имзоҳо аз тақаллубкорӣ ҳимоя карда мешуданд. Ба наздикӣ силсилаи пулҳои нав бо расмҳои шведҳои машҳури асри XX – Астрид Линдгрэн, Грети Гарбо ва Ингмар Бергман ба муомилот бароварда шуданд. Вале мардуми таҳҷой ба пулҳои нақдӣ хеле кам зарурат доранд.

«Ман, — мегӯяд як сокини ҷавони Стокгоlm, — дигар пулҳои нақдиро истифода намебарам». Ӯ дер боз онҳоро бо худ намегардонад. Ҳатто барои харидорӣ намудани рӯзнома дар кӯча вай аз корти кредитӣ ё смартфон истифода мебарад.

Шветсияро мегирем.

Хабарнигори аврупоии рӯзномаи The Guardian Ҷон Хенли дар мақолаи худ овардааст, ки як замоне Шветсия аз аввалинҳо шуда пули коғазиро чоп карда буд. Пулҳои коғазие, ки Stockholms Banco соли 1661 ба муомилот баро-

Автобусҳо дар Шветсия ва метрои Стокгоlm аллакай чанд сол аст, ки ҳангоми пардохти роҳкиро пули нақдро қабул намеkunанд. Ба соҳибони мағозаҳо расман иҷозат дода шудааст, ки ҳангоми додугирифт пулҳои коғазӣ ва тангаҳоро қабул наkunанд. Тибқи маълумоти «Riksbank»-и Бонки марказии Шветсия, танҳо 2 фоизи тамоми пардохтҳо бо пули нақд анҷом дода мешаванд. Интизорӣ меравад, ки то соли 2020

ин нишондиҳанда то 0,5 фоиз коҳиш хоҳад ёфт. Дар мағозаҳо нақдина дар 20 фоизи ҳолатҳо истифода мешавад. Яъне, назар ба панҷ соли пештар, ин рақам ду баробар камтар шудааст. Рақами мазкур назар ба нишондиҳандаи миёнаи 75 фоиз, ки дар ҷаҳон ба қайд гирифта шудааст, хеле ночиз аст.

Аз 1600 дафтарҳои бонкии мавҷуда дар ин кишвар қариб 900-тои он пули нақдро нигоҳ намедоранд

Маълумотҳои оморӣ аз он шаҳодат медиҳанд, ки танҳо 2 фоизи пардохтҳо бо пули нақд анҷом дода мешаванд. Дар назар аст, ки то соли 2020 ин нишондиҳанда то 0,5 фоиз поин равад.

ва тамоман онро аз муштариён қабул намекунад. Ва қисмати зиёди онҳо, бахусус дар ноҳияҳои деҳот дигар банкомат надоранд. Гардиши солони кронаи шведӣ аз 106 млрд. то 80 млрд. крона кам шудааст.

Ба андешаи Никлас Арвидссон, коршиноси донишқадаи шоҳии технологияи Стокгоlm, Шветсия дар панҷ соли оянда амалан метавонад ба ҷамъияти ғайринақдӣ мубаддал гардад. Номбурда бар ин назар аст, ки оғози ин кор ба солҳои 1960-ум рост меояд. Аллакай ҳамон солҳо бонкҳо корфармоёнро водор мекарданд, ки музди маошро дар шакли транзаксияҳои рақамӣ пардохт намоянд. Ин кор баъди роҳандозӣ шудани кортҳои пардохтӣ идома ёфт ва ташкилотҳои қарзӣ барои анҷом додани амалиётҳо ба чекҳои шахсӣ гирифтани ҳаққи назаррасро шурӯъ намуданд.

Бино ба маълумоти Visa, дар айни замон кортҳо ба воқеаи асосии тамоми ҳисоббаробаркуниҳо дар Шветсия мубаддал гаштаанд. Дар соли 2015 сокини миёнаҳои шоҳигарӣ назар ба сокини миёнаҳои Аврупо се маротиба зиёдтар аз кортҳо истифода бурдааст. Дар вақтҳои охир вазни қиёсии пардохтҳо аз телефонҳои мобилӣ бо

суръати баланд зиёд шуд. Тавре зикр кардем, бонкҳои Nordea, Handelsbanken, SEB, Danske Bank ва Swedbank дар якҷоягӣ низоми пардохти Swish-ро ташкил намуданд. Ин низом имконият медиҳад, ки дар реҷаи воқеӣ аз як ҳисоби бонкӣ ба ҳисоби дигари бонкӣ пул гузаронида шавад ва ин дар навбати худ шурӯати онро дар назди шведҳо баланд кард.

Swish ҳақиқатан пулҳои нақдиро сарқӯб кард, — меғӯяд Никлас Арвидссон. Замимаи зикршуда тамоми хусусиятҳои пули нақдро доро мебошад. Масалан, имконияти гузаронидани ҳисобу китоб дар реҷаи воқеӣ, ба мисли истифодаи пули нақд аз ҷумлаи онҳост. Swish аллакай қариб нисфи сокинони кишварро ба худ ҷалб кард. Ҳар моҳ ба он 9 млн. пардохт рост меояд.

Соҳибони мағозаҳои сариҳои Стокгоlm хеле базудӣ низоми iZettle-ро аз худ карданд. Ин низоми содда ва арзони коркарди олимони шведӣ имконият медиҳад, ки бо истифода аз дастгоҳи хурдҳаҷми ба телефони мобилӣ пайваштшуда аз корт ва замимаҳои мобилӣ маблағситонида шавад.

Исбот гардидааст, ки ба туфайли низоми iZettle ҳаҷми фурӯш дар мағозаҳои

тоҷирони сариҳои тақрибан 30 фоиз зиёд шудааст.

● БАРОИ ГУЗАШТАН БА ҶОМЕАИ ҒАЙРИНАҚДӢ ҚАРОРИ СИЁСӢ ЗАРУР АСТ

Тавре маълум аст, ҳама гуна пешравию тараққиёт ҷанбаи манфӣ низ дорад. Нашрияти The Guardian менависад, ки шумораи қаллобии электронӣ тайи даҳсолаи охир ду баробар зиёд шудааст. Аксарияти мунаққидон ба худ савол медиҳанд, ки оё пардохтҳои рақамӣ, ки ҳар яке дар ҷое сабт мешавад, сабабгори мудоҳила ба ҳаёти шахсӣ намегардад? Муаллимон аз он изҳори нигаронӣ мекунад, ки ҷавонон ба сарфи маблағҳои шурӯъ хоҳанд кард, ки дар воқеият дар ихтиёри худ надоранд.

Бинобар ин, маҳз бо сабабҳои хусусияти иҷтимоӣ дошта, коршиносон бовар доранд, ки агар ҳамаи сокинони Шветсия ба ҳисоббаробаркуниҳои электронӣ гузаранд ҳам нақдина ба тамоми аз байн намеравад. «Барои гузаштан ба ҷомеаи ғайринақдӣ қарори сиёсӣ зарур аст. Мафкураи истифодаи пули нақд ҳатто дар Шветсия низ ниҳоят пуртаъсир боқӣ мемонад», таъкид менамояд Никлас Арвидсон.

Таҳияи
Абдуғаффор Курбонӣ, БТҶ

POWERING UP CENTRAL AND SOUTH ASIA

● CAN ONE COUNTRY'S ELECTRICITY SURPLUS BE ANOTHER COUNTRY'S GAIN?

The opening ceremonies in Dushanbe, Tajikistan starting Wednesday for construction works on the CASA-1000 project mark an important milestone. The project could bring a trade in sustainable electricity between Central and South Asia; address energy shortages in Afghanistan and Pakistan; and will provide financing for new investments and

improve winter energy supplies for Central Asian countries.

● THIS AMBITIOUS PROJECT, COSTING \$1.17 BILLION, IS BASED ON A SIMPLE IDEA

In the summer months, the Kyrgyz Republic and Tajikistan have more electricity than they need as their hydropower dams fill to the brim with water from melting mountain snow. Much of this excess water simply overflows and is not used to generate

electricity. Once built, the Central Asia South Asia Electricity Transmission and Trade Project (CASA-1000) will generate 1,300 megawatts of electricity from this surplus summer supply and send it through transmission lines to Afghanistan and Pakistan from May to September.

● CASA-1000 HAS BENEFITS FOR ALL

For Afghanistan and Pakistan, CASA-1000 will ease electricity shortages during the peak summer season when demand is highest. A shortage of energy is cited as the main and most binding constraint to business operation, expansion, and job creation. CASA-1000 will also help reduce the countries' dependency on costly, polluting oil-based power generation. Both countries have major gaps between what they generate and what they currently use in electricity. CASA-1000, while not solving their problem completely, will go some way toward making this problem a smaller one.

In addition to reducing energy shortages in Afghanistan, CASA-1000 also has another important benefit for that country. It could help establish Afghanistan as a viable transit country, initially for electricity and perhaps later for other exchanges, as the transmission lines will cross through its territory into Pakistan. This could improve the country's growth and stability prospects by

◆ **Annette
Dixon,**
World
Bank Vice
President for
the South
Asia Region

strengthening ties to neighbors and the wider region.

For Kyrgyz Republic and Tajikistan, the project could provide financing for new investments, including for infrastructure and improved services. It will also improve winter energy, because Kyrgyz Republic and Tajikistan will be able to import electricity through the line in winter from other Central Asian countries and Russia.

● BOOSTING ENERGY SECURITY AND IMPROVING CONNECTIVITY

CASA-1000 will give a much-needed boost to energy security, improved connectivity and trade across the two regions at a critical time. The project is the first step towards creating the Central Asia-South Asia Regional Electricity Market (CASAREM), leveraging Central Asia's significant energy resources to help alleviate South Asia's energy shortages on a mutually beneficial basis.

As a transformational project, CASA-1000 demonstrates the power of regional cooperation through four countries reaching agreement on a project that is a win-win for all involved. The project also helps to revive the Silk Road, the ancient route linking East and West, in a region that used to be separated by hard borders. Like all such ventures, CASA-1000 is not without risk. But the risks are worth taking as the gains for Central and South Asia could be immense.

In the summer months, the Kyrgyz Republic and Tajikistan have more electricity than they need as their hydropower dams fill to the brim with water from melting mountain snow. Much of this excess water simply overflows and is not used to generate electricity.

FA EURO 2016

“

Дар ин лаҳзаҳои фараҳангез
Криштиану Роналду эҳсосоти
худро идора карда натавониста,
боз ҳам ашк мерехт ...

Португалия ва Роналду –

ЧЕМПИОНИ АВРУПО

Мусобикаи имсолаи футбол барои Ҷоми Аврупо пешгуинашаванда ва ғайричашмдошт буд ва футбол ҳам маҳз бо ҳамин вижагиаш зебою дилрабоист. Ҳамин аст, ки сол аз сол моҳ аз моҳу рӯз аз рӯз таваҷҷуҳи оламиён ба футбол бештар мегардаду сафи дӯстдорон ва маҳбубияти онҳо ба ин намуди варзиш зиёдтар.

Инак, мусобикаи Аврупо оид ба футбол анҷом ёфта, бо ин рӯйдоди муҳим хотирмон буд, ки бори нахуст дар таърих дастаи мунтахаби Португалия ба ғалабаи бузург ноил гардид. Фаронсавиҳо ва бисёриҳо итминони комил доштанд, ки ин дафъа ҳам Фаронса чемпион мешавад. Зеро тибқи анъана ҳар 14-18 сол, ки фаронсавиҳо мизбони мусобиқоти Аврупо ё ҷаҳон мешаванд, бояд ҳатман чемпион шаванд, чуноне ки дар соли 1984 ва сипас дар соли 1998 ҳамин тавр буд. Фаронсавиҳо аз соли 1960 инҷониб дар марҳалаҳои ниҳии чемпионатҳо дар майдони худ ҳамеша ғолиб омадаанд. Охири маротиба онҳо 56 сол қабл дар Чемпионати Аврупо - 1960 дар марҳалаи нимниҳой аз дастаи Чехословакия мағлуб шуда буданд. Аз ин пас онҳо дар майдони худ бозиро ба касе набохтаанд.

Мусобикаи соли 2016 низ ба ҳамин минвол ҷараён гирифта, дастаи мунтахаби Фаронса ҳамаи марҳалаҳоро сарбаландона паси

сар намуд ва чунин ба назар мерасид, ки ғалабаи фаронсавиҳо ногузир аст. Вале дар охири марҳала дастаи мунтахаби Португалия сарсахтона нишон дод ва нагузошт, ки афсонаи некфарҷом ё хушанҷом (ҳэппи энд)-и фаронсавиҳо амалӣ гардад.

Ҳанӯз аз давраҳои аввали ин мусобиқаи пуршукӯх, ки ҳамаи ҳаводорони футбол бодикқат ҳар як бозиро пайгирӣ мекарданд, коршиносону мухлисони ашаддӣ дар рӯйхати пешакии худ барои чемпионӣ дастаҳои Олмон, Фаронса Италия, Англия, Испанияро дохил мекарданд, вале касе гумон намекард, ки дастаҳои Португалия, Полша, Уэлс, Белгия, Исландия ба бозиҳои ¼ ниҳой роҳ меёбанд. Аз ҷумла, ман ҳам ба ин бовар будам, ки дастаи дӯстдоштаам – Олмон чемпион мешавад, ҳарчанд ҳусни тавачҷуҳам ба дастаи Хорватия низ зиёд буд ва бисёр мехостам, ки ин дастаи заҳматкашу шоиста ҳам як бор ба мақоми чемпионӣ ноил гардад. Аммо футбол футбол аст

карда, вақти асосӣ бо ҳисоби 0:0 анҷом ёфт, аммо дар вақти иловагӣ ба дастаи Португалия муяссар гардид, ки ҳисобро кушода, ғолибият ба даст орад ва ба даври 1/4 ниҳой роҳхат бигирад. Дар даври 1/4 ниҳой вақти асосӣ ва иловагии бозии Португалия бо Полша бо ҳисоби 1:1 ба итмом расид. Вале дар қисмати зарбаҳои ёздаҳметрӣ ситораи толеъи дастаи Португалия дурраҳшиду бо ҳисоби 5:3 дастболо шуд ва ба даври нимниҳой роҳ ёфт. Дар ин давр футболбозони дастаи Португалия бо дастаи хеле муваффақи ин чем-

Чароҳат гирифтани Роналду мухлисони португалиро ноумеду рӯҳафтада намуда, бо изтиробу нигаронӣ бозиро тамошо мекарданд . . .

ва ҳадсу тахминҳову хостахову гуфтаҳо на ҳама вақт ба воқеият рост меоянд.

Дастаи мунтахаби Португалия дар даври аввал бозиро бо дастаи Исландия 1:1, бо Австрия 0:0, бо Венгрия 3:3 карда, бо азоб ба даври навбатӣ роҳхат гирифт ва мухлисонашро навмеду рӯҳафтада намуд. Дар даври 1/8 ниҳой дастаи Португалия бо дастаи Хорватия бозӣ

пионат - дастаи Уэлс вохӯрда, бо ҳисоби 2:0 ғолиб гардиданд ва ниҳоят ба даври ниҳой (финал) роҳхат гирифтанд, ки ин ҷо онҳоро мизбони чемпионат, дастаи хеле нерӯманд – дастаи Фаронса интизор буд.

Даври ниҳоии чемпионати Аврупо таърихи 10 июли соли 2016 дар майдони “Стад де Франс”-и шаҳраки Сен-Дени, на дуртар аз шаҳри Париж баргузор гашт. Аз дақиқаҳои аввал дастаи Фаронса бозии суръатнокро тарҷех дода, бо ҳамлаҳои тезтунд бозиро шуруъ намуд ва якҷанд имкониятҳо низ пай-

до кард. Дар дақиқаи 8-уми бозӣ капитан ва нишонзани беҳтарини дастаи мунтахаби Португалия, футболбози маҳбуи хазорҳо мухлисон - Криштиану Роналду ҳангоми бархурд бо ҳамлагари фаронсавӣ Димитри Пайет ҷароҳати ҷиддӣ бардошт. Сарфи назар аз ин, Роналду кӯшиш ба харҷ дод, ки бозиро идома диҳад, зеро намерост ин имконияти нодири ба чемпионӣ муваффақ намудани дастаи миллии худро аз даст диҳад. Вале ҳангоми давидан ба ҷониби дарвозаи дастаи Фаронса дарди тоқатфарсо дигар имкон надод, ки ӯ бозиро идома диҳад. Мухлисонро ҳаводорони футбол хуб медонанд, ки Роналду мисли як наврас дили нозуку ҳассос дорад ва номаду нокомиро хеле саҳт қабул мекунад. Дар ин лаҳзаҳо низ дарду алам дар ниҳоди ӯ боло гирифт ва Криштиану ба замин нишаста, ашк мерехт. Ин ашкӣ ҳасрат буд, ин ашкӣ надомат буд. Ашкӣ Роналду аз он буд, ки бо ҳама он нерӯмандӣ ва бо ҳама тавоноии худ қудрати кӯмак кардан ба дастаи худро надорад.

Ҳамин тариқ, дар дақиқаи 25-ум Криштиану Роналду Рикарду Куарежма иваз намуд. Ҷароҳат гирифтани Роналду мухлисони португалиро ноумеду рӯҳафтада намуда, бо изтиробу нигаронӣ бозиро тамошо мекарданд. Вале футболбози дигари пурмаҳорат Пепе нақл

мекунад, ки баъди ҷароҳат бардоштани Роналду мо бо ҳамдастаҳоямон қавл додем, ки ба хотири Роналду бо қуввату нерӯи дучанд бозӣ мекунем.

Дар қисми дуюми бозӣ мураббии дастаи Португалия Фернанду Сантуш ду футболбози дигарро иваз намуда, ба майдон Жуан Моутиню ва Эдер ворид шуданд. Дар ин қисми бозӣ низ ҳисоб кушода нашуд ва сипас вақти иловагӣ дода шуд. Ниҳоят дар вақти иловагӣ шеваи бозии дастаи Португалия тағйир ёфта, ҳамлаҳои он зиёдтар мешуданд. Роналду бо пойи маҷрӯҳ дар як ҷой нишаста натавониста, бесаброна бидуни ихтиёр дар назди хатти майдон ин сӯю он сӯ ҳаракат мекард ва бо овози баланд ба ҳамдастаҳояш дастуру маслиҳатҳо меод. Дар ин лаҳзаҳо ӯ гӯё нақши мураббиро бозӣ мекард ва Роналдуи иззатманду соҳибэҳтиромро на доварону на мураббӣро на нозирон чизе намегуфтанду эрод намегирифтанд, ки ин аз нуфузу эътибори хеле баланди ӯ шаҳодат меод.

Оқибат кӯшишу заҳматҳо ва дастуру нишондодҳои Роналду ва Фернанду Сантуш самар доданду дар дақиқаи 109-ум Эдер бо як зарбаи хеле зебо тӯбро ба кунҷи рости дарвозаи Уго Лорис ворид сохт ва ҳисоби бозиро тағйир дод. Мураббии дастаи Фаронса Диде Дешам дар 10 дақиқаи охир ҳамлагар Антони Марсьяло ба майдон ворид

намуда, хост рафти бозиро ба нафъи дастаи худ тағйир диҳад, аммо ин кӯшишҳо натиҷа надованд. Бозӣ бо ҳисоби 1:0 хотима ёфт.

Вақте ки ҳуштоки довари майдон аз анҷоми бозӣ огаҳӣ медод, тамоми мураббӣёну футболбозони эҳтиётиву қормандони хизматрасони дастаи Португалия бо шӯру шавқи зиёд ва садоҳои пурнишоту фараҳафзо ба дохили майдон давида, аз фарти масаррату хурсандӣ ҳамдигарро ба оғӯш мегирифтанду шодбош мегуфтанд.

Дар ин лаҳзаҳои фараҳангез Криштиану Роналду эҳсосоти худро идора карда натавониста, боз ҳам ашк мерехт. Вале ин ашкӣ шодӣ буд, ашкӣ масаррат буд, ашкӣ саодат буд. Охир, ниҳоят орзуи деринтизори ӯ чомаи амал пӯшид. Португалия бори нахуст дар таърих чемпиони Аврупо шуд. Роналдуе, ки дар ҳайати дастаҳои футбол ба ҳамаи дастовардҳо сарфароз гашта буд, орзуи онро дошт, ки дар ҳайати дастаи мунтахаби Меҳани азизаш чемпион шавад. Оқибат чемпион шуд, магар ин дастоварди бузург нест? Аҳсант Роналду ва ҳумоюн бод ин зафари беназир!

Бархе бар он андешаанд, ки дастаи Португалия шоистаи чемпионӣ нест, зеро аксари бозихоро мусовӣ кардааст. Ҳатто дар марҳалаи аввал соҳиби се хол шуда буду танҳо бо шарофати қоидаҳои нав аз ҷойи сеюм

ба даври навбатӣ роҳхат гирифт. Мусаллам аст, ки фаронсавиҳо ҳам на камтар аз португалиҳо сазовори ғалаба буданд. Диде Дешам дастаи хеле хубу тавоноро ташкил дода, футболбозони беҳтарини даста - Антуан Гризманин, Оливе Жиру ва Димитри Пайе тасбит намуданд, ки бозигарони беҳтарин ва дараҷаи олии мебошанд.

Аммо, вале, лекин бо ман розӣ шавед, дӯстон, ки дастаи Португалия тӯли солҳои зиёд барои ба даст овардани унвони чемпионӣ заҳмати зиёд каши-

да, лоиқтару шоистатар буд. Ин қабл аз ҳама самараи рӯҳияи шикастнопазири меъмори нахустин нусрати бузурги португалиҳо - Фернанду Сантуш мебошад, ки гуфтааст: "Ман ба аҳли хонаводаам ваъда додам, ки 11 июл, баъди финал бармегардам ва ба ваъдаам вафо кардам. Ман ба аҳли даста гуфтам, ки мо бояд дар финал дар Сен-Дени бошем, ин хеле душвор аст, вале мо метавонем! Онҳо даъвати маро пазируфтанд, ба ин бовар карданд ва мо ғалаба кардем".

Албатта, бидуни истодагариву матонати Пепе, Нани, Эдер ва футболбози умедбахш Ренату Санчеш, ки ҳамагӣ 18 сол доираду футболбози ҷавонтарини бозиҳои ниҳони Аврупо гардид ва инчунин футболбозони дигари даста, аз ҷумла Руй Патрисиу, Седрик, Жозе Фонте, Рафаэл Геррейро, Вилиям Карвалю, Адриен Силва, Жоау Мариу, Рикарду Куарежма, Жоау Моутиню ва ғайраҳо ғалабаи португалиҳо имконнопазир буд. Месазад, ки ин ғалабаи таърихи ба қахрамони португалӣ сами-

мона табрик бигӯем. Офарин, чемпионҳо!

Бо ин ҳама диловарию фидокории аҳли даста, бе ягон шакку райб саҳми ситораи тобони футболи ҷаҳонӣ - Криштану Роналду дар ин музаффарияти Португалия хеле бузург аст. Ҳарчанд ки ӯ дар финал бозӣ карда натавонист, аммо роҳи пурмашаққат ба сӯи финалро бидуни Криштиану Роналду тасаввур кардан имкон надорад. Оқибат меҳнату заҳматҳои пайвастаи ӯ самараи нек доданд ва бархилофи ситораи дигари ҷаҳонӣ, футболбози дӯстдоштаи мухлисони сершумор – Лионел Месси, ки дар финали бозиҳои Ҷоми Амрико-2016 дар ҳайати дастаи мунтахаби Аргентина бозиро бохту ба нокомӣ дучор гардид, ин дафъа бахт ба рӯи Роналду хандид ва ӯ чемпиони Аврупо шуд.

Оқибат кӯшишу заҳматҳо ва дастуру нишондодҳои Роналду ва Фернанду Сантуш самар доданду дар дақиқаи 109-ум Эдер бо як зарбаи хеле зебо тӯбро ба кунҷи рости дарвозаи Уго Лорис ворид сохт ва ҳисоби бозиро тағйир дод.

Зимнан, перомуни Роналду ва Месси баҳсҳои тӯлониву беохирӣ мухлисони пайваста идома доранд. Ҳар гоҳ, ки номи Роналдуро ба забон меоранд, ҳатман номи Месси низ ба хотир оварда мешавад ё баръакс ва баъд сар мешаванд муқоисаву мубоҳисаҳои бепоёни мухлисони ашаддӣ дар хусуси он, ки кӣ беҳтару кӣ зӯртар. Ин баҳсҳо дар сӯҳбатҳои нишастҳо ва сомонаҳои иҷтимоӣ чандин рӯз давом мекунанду ҳатто маншаи дашному таҳқири тарафҳо мешаванд ва ҳар яке кӯшиш мекунад бартарии футболбози маҳбуи худро собит намояд.

Вале воқеият ин аст, ки ин ду футболбози маъруфу машҳур ҳақиқатан ҳам ситораҳои муҷаллои футболанд, шахсиятҳои беназиру нотакроранд ва варзишгарони дараҷаи олии сатҳи ҷаҳонианд, ки барои дастаҳои худ ва барои миллати худ хидмати хеле бузург кардаанд. Аз ин хотир месазад, ки ба ин ду футболбози беҳтарини ҷаҳон арҷ гузорему эҳтироми фаровон қоил бошем ва аз онҳо омӯзему ба онҳо пайравӣ намоем.

Қобили қайд аст, ки Криштиану Роналду дар баробари футболбози нотакрор буданаш, инчунин инсонии хайрхоҳу хайрандеш ва саҳию ҳимматбаланд аст. Баъди чемпионат дар Воситаҳои ахбори омма иттилоъ пахш шуд, ки футболбози беҳтарини дастаи мунтахаби

Португалия Криштиану Роналду чоизаи ғалабаи худро, ки 275000 Евроро ташкил меод, ба суратҳисоби Ҳазинаи мубориза бо бемориҳои кӯдакони саратон интиқол додааст. Роналду қаблан низ мукофотпулии ғалаба дар Лигаи чемпионҳо - 2015/16-ро низ ба Ҳазинаи табобати кӯдакон аз саратон эҳдо намуда буд. Соли 2014 волидаине, ки фарзанди 10-моҳаашон – Эрик Ортез-Руис бемори вазнин буд, ба Роналду муроҷиат карда, аз ӯ хошиш намуданд, ки бутсиҳои худро ба онҳо тӯхфа намояд, то онро дар музояда фурӯхта, пули ҷарроҳии писарашонро супоранд. Роналдуи раҳмдилу инсонпарвар фавран ҳам маблағи ҷарроҳӣ ва ҳам маблағи табобати он тифлро, ки тақрибан 78 ҳазор Евроро ташкил меод, ба онҳо пардохт намуд.

Дар маҷмӯъ, Криштиану Роналду бештар аз 10 миллион Евро хайр кардааст ва аз рӯи ин нишондиҳанда дар байни варзишгарон мақоми якумро

ишғол менамояд. Хайру саховатро Роналду шеваи зиндагии худ ихтиёр кардааст. Вай аксар вақт бо кӯдакони бемор мулоқот мекунад ва дар иқдомҳои хайриявӣ пайваста ширкат меварзад. Дар бораи амалҳои хайрхоҳонаю инсондӯстонаи Роналду дар рӯзномаю маҷаллаҳо маълумотҳои хеле зиёд нашр шудаанд ва ин ҷо зикри ҳар яки онҳоро зарур намешуморем.

Боре дар як матлабам навишта будам, ки дар рӯзгори кунунии мо футбол маъмултарину машҳуртарин нави варзиш буда, имрӯз футбол болотар аз футбол аст, болотар аз бозист, имрӯз футбол ҷузъи иҷтимоӣ, ҷузъи иқтисод, ҷузъи тиҷорат, ҷузъи сиёсат ва ниҳоят ҷузъи зиндагист.

Хушбахтона, солҳои охир бо дастури Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷаноби Олӣ Эмомалӣ Раҳмон ба рушди варзиш тавачҷуҳи махсус зоҳир карда шуда, дар тамоми ғушаву канори киш-

вар чандин талору майдонҳои варзишӣ бунёд гардидаанд ва барои гузаронидани мусобиқаҳою омода кардани варзишгарони касбиву хирфай шароити мусоид фароҳам оварда шудааст.

Бинобар ин, ҳар як шаҳрванди Тоҷикистон бояд аз сатҳи оила шурӯъ намуда, баҳри тарғибу ташвиқ ва рушди равнақи варзиш, бахусус футболи милли ва оммавияту маҷбубияти бештар пайдо кардани он миёни кӯдакону наврасону ҷавонон ба қадри имконияту тавоноии хеш кӯшиш ба харҷ диҳад ва саҳми шоистаи худро гузорад.

Умеду орзуи ҳамешагии мо ин аст, ки як замоне Мессихову Роналдуҳои тоҷик парвариш ёбанду ба камол расанд ва боиси иртиқои сатҳи футболи тоҷику ифтихори Тоҷикистони азиз гарданд.

Бўстонали Холиқов,
мухлиси футбол

By Maureen O'Hare, CNN

'MOST EXCELLENT' AIRLINES for 2016

Its star-studded safety videos show the airline making happy customers of everyone from hulking sports stars to pocket-sized hobbits. But Air New Zealand isn't just leading the way in viral hits.

Australia-based website AirlineRatings.com has named Air New Zealand the 2016 Airline of the Year in its prestigious Airline Excellence Awards. The "industry trendsetter" was praised for its award-winning inflight innovations, operational safety and environmental leadership.

It's the third time in a row it's won the title, and this year it scored another triple with wins in the Best Premium Economy Class and Best Economy Class categories.

AIRLINERATINGS.COM'S TOP 10 AIRLINES FOR 2016

1. Air New Zealand
2. Qantas
3. Etihad
4. Cathay Pacific
5. Singapore Airlines
6. Emirates
7. EVA Air
8. Virgin Atlantic / Virgin Australia
9. All Nippon Airways
10. Lufthansa

AirlineRatings credited Air NZ advances like the Premium Economy Spaceseat, designed so the person in front can't lean into a passenger's space, and the Skycouch, a row of three economy seats with footrests that lift up to create a flexible space for young families or couples.

QANTAS HAS DOUBLED SIZE OF ECONOMY MEALS

Also showing passengers a good time is Australian airline Qantas. Having led the way by installing showers in its lounges several decades ago, Qantas cleaned up in the Best Lounges, Best Catering and Best Domestic Service categories.

AirlineRatings.com was impressed by the new Qantas lounges in Los Angeles and

Hong Kong. There was also praise for the Aussie carrier's robust broadband Internet access — something a lot of other carriers fell down on.

Some 90% of Qantas passengers fly economy and the airline hasn't forgotten that the way to the customer's heart is through the stomach. It offers a choice of four main meal options and has doubled the size of meals.

BEST LUXURY TRAVEL

If you're looking for a premium experience, AirlineRatings.com says Etihad Airways and Singapore Airlines are the way to go.

Abu Dhabi-based Etihad was named Best First Class and Singapore Airlines' "subtle, elegant, functional and very cozy" Business Class stole the top prize in its category.

Singapore Airlines won the award for Best In-Flight Entertainment for its 1,000 on-demand options.

Virgin Australia and partner airline Virgin Atlantic won Best Cabin Crew for the second year in a row, and Virgin

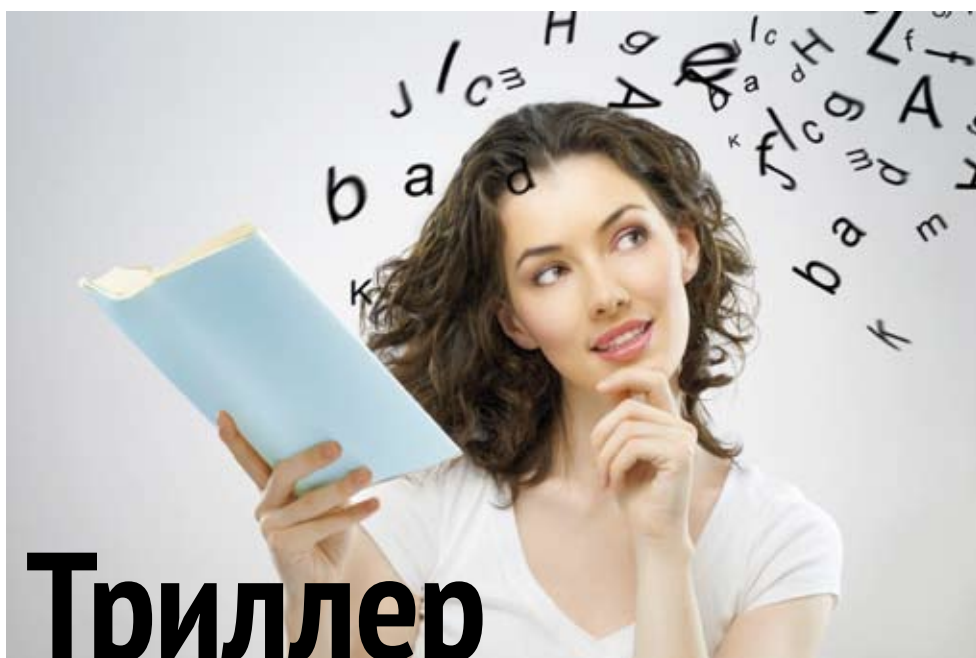
Australia was named Best New World Carrier.

LOW COST AND LONG HAUL

For value and safety in the Low Cost Airline sector the AirlineRatings.com team gave the honors to Virgin America (Americas), Norwe-

gian (Europe), Kulula.com (Africa/Middle-East) and Scoot for Asia/Pacific.

For excellence in Long Haul, the winners were Delta Air Lines (Americas), Lufthansa (Europe), Etihad (Middle East/Africa) and Cathay Pacific Airways for Asia/Pacific.

Триллер

О ДЕРИВАТИВАХ: что читать о личных финансах этим летом

■ РБК СОСТАВИЛ ПРОГРАММУ ЛЕТНЕГО ЧТЕНИЯ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ ГРАМОТНОСТИ.

Литература, посвященная финансовой грамотности, не должна исчерпываться сухими пособиями по ведению личного бюджета, говорит финансовый советник Наталья Смирнова. РБК изучил книжные магазины в поиске литературных новинок, способных не только повысить финансовую грамотность, но и занять вас во время летнего отпуска на пляже. В подборку вошли книги, впервые изданные в 2016 году. Среди них — новый шедевр от авторов нашумевшей «Фрикономики», фантазия на тему финансового менеджмента и «Игры престо-

лов» и документальный триллер о деривативах. Что еще читать про финансы этим летом?

■ «КОГДА ГРАБИТЬ БАНК И ДРУГИЕ ЛАЙФХАКИ»

Авторы: Стивен Дж. Дабнер, Стивен Д. Левитт.

Издательство: «Альпина Паблишер»

Журналист Стивен Дабнер и профессор Чикагского университета Стивен Левитт успели заслужить славу главных хулиганов от экономической науки после издания их первой совместной книги «Фрикономи-

ка». Она стала бестселлером во всем мире. В новом произведении авторы остаются верны себе, доказывая, что экономика — это прежде всего наука о жизни, которая способна находить ответы даже на философские вопросы и объяснять любые бытовые казусы. Сборник «Когда грабить банки и другие лайфхаки» состоит из эссе, анекдотов, мини-интервью. В них Дабнер и Левитт анализируют самые разные явления — от ценообразования продуктов питания до развлекательных программ. Например, можно найти ответ на вопрос, как связаны подорожные бензина и рост смертности. Авторы действительно время от времени делятся на ее страницах финансовыми лайфхаками — например, когда лучше грабить банк или как бесплатно прокатиться на электричке в Мумбаи. Польза от этих советов неочевидна, но развлечение неплохое.

ЦИТАТА: «Я ничего не имел против пенни (монета в один цент). Да, в качестве валюты пенни — вещь ненужная. Но оказывается, что необязательно сдавать их в утиль: они хороши в качестве полного покрытия! Пол из одноцентовиков сделали в ресторане Standard Grill отеля Standard в Нью-Йорке. В отеле утверждают, что использовали 250 монет на квадратный фут, а всего — 480000 монет. Значит, если вы подумываете о ремонте дома, такой настольный материал обойдется в \$2,5 на квадратный фут. Это гораздо дешевле, чем стеклянное покрытие (\$25), полированный мрамор (\$12), фарфоровая плитка (\$4) и даже ореховый паркет (\$5).

Пожалуй, это говорит нечто о бесполезности одноцентовиков в качестве валюты: хотя формально они деньги, половое покрытие из них дешевле, чем из других материалов».

■ «ИГРА ПРЕСТОЛОВ. УРОКИ ДЛЯ ЖИЗНИ И БИЗНЕСА»

Авторы: Тим Филлипс,
Ребекка Клэр
Издательство:
ООО «Олимп-Бизнес»

Культовый сериал «Игра престолов» — это идеальное пособие по менеджменту и тимбилдингу. Так посчитали журналист Тим Филлипс и бизнес-тренер Ребекка Клэр — авторы «Уроков для жизни и бизнеса». В своей книге они предлагают читателям поучиться лидерству и финансовому планированию у героев саги. На примере эпизодов и ключевых сюжетных линий сериала Филлипс и Клэр разбирают шумевшие кейсы в корпоративном управлении, сравнивая, к примеру, взлет и падение дома Ланнистеров с историей британской сети супермаркетов Tesco, а военные успехи Дейенерис Таргариен — со стратегией компании Netflix. По мнению авторов, и Роберт Баратеон, и топ-менеджмент Tesco допустили одну и ту же ошибку, поверив в свое баснословное богатство, что привело к тяжелым последствиям для обоих. В книге неоднократно подчеркивается, что в любой корпорации, равно как и в средневековом королевстве, ответственность за финансо-

вые вопросы всегда лежит на руководителе. Использование «Игры престолов» в книге по менеджменту выглядит исключительно маркетинговым приемом, но знакомые персонажи делают это пособие для начинающего лидера более наглядным.

ЦИТАТА: «В настоящих историях есть то, что Крис Андерсон, человек, который придумал конференции TED, называет «моментом «ага!» — когда мы до чего-то додумываемся сами, когда понимаем что-то без подсказки. Так устроены шутки, беседы. Так случается, когда вы входите в бар и выбираете пиво. Так происходит и в «Игре престолов». А вот в презентациях PowerPoint ничего подобного нет, потому что те, кто готовит презентации, как правило, не удосуживаются об этом подумать. Вот почему вы гораздо больше узнаете о бизнесе из «Игры престолов», чем из дюжины семинаров по командообразованию».

■ «ОПАСНЫЕ ИГРЫ С ДЕРИВАТИВАМИ ПОЛУВЕКОВАЯ ИСТОРИЯ ПРОВАЛОВ ОТ CITIBANK ДО BARINGS, SOCIETE GENERALE И AEG»

Автор: Лоран Жак
Издательство:
«Альпина Паблишер»

В своей книге французский финансист Лоран Жак не просто рассказывает читателю о том, что такое деривативы и как с ними работать. Он развенчивает миф о необычайной сложности этих инструментов. И открывает читателю темную сторону срочного рынка, показывая, как

неумелое обращение или махинации с фьючерсами, опционами и свопами может привести к настоящей катастрофе. В книге описана история развития рынка производных инструментов и приведены самые драматические случаи злоупотребления ими, которые закончились крахом для ряда компаний из финансового и нефинансового сектора. Каждая глава посвящена одному крупному инциденту. Особое внимание уделяется роли деривативов в мировом финансовом кризисе 2008 года. Лоран Жак подробно рассматривает случай компании AIG, которая продавала дефолтные свопы без создания необходимых резервов и в итоге понесла убытки, превысившие \$150 млрд. Простой язык повествования, обилие захватывающих кейсов и полезных советов от автора делают книгу настоящим учебником для начинающего инвестора без специального образования.

ЦИТАТА: «Однако можно ли утверждать, что деривативы создают стоимость и увеличивают богатство народов? Не являются ли крупные инциденты, связанные с деривативами и с завидной регулярностью происходящие в лучших мировых компаниях, доказательством разрушения, а не создания богатства? Ведь совокупные убытки от зарегистрированных неудачных сделок с деривативами превышают \$25 млрд, а с учетом AIG приближаются к \$200 млрд. Ответ отрицателен в обоих случаях: деривативы — игра с нулевым итогом. Убыток одной из сторон контракта означает прибыль другой стороны».

■ «ДЕНЬГИ ЕСТЬ ВСЕГДА. КАК ПРАВИЛЬНО ТРАТИТЬ ДЕНЬГИ, ЧТОБЫ ХВАТАЛО НА ВСЕ И ДАЖЕ БОЛЬШЕ»

Автор: Роман Агрошкоков
Издательство: «Эксмо»

Эксперт по управлению финансами Роман Агрошкоков, по сути, предлагает своим читателям очередную учебник по финансовой грамотности. В частности, Агрошкоков обещает научить читателя грамотно расходовать деньги, избавляться от долгов, достигать долгосрочных материальных целей, увеличивать доходы и зарабатывать на инвестициях. При этом особое внимание автор уделяет необходимости рациональных трат, подчеркивая, что любого дохода может оказаться недостаточно, если исполнять все свои сиюминутные желания. Грамотная экономия, пожалуй, является краеугольным камнем в книге Агрошкокова. Большое количество примеров из жизни, практические методы планирования и рассказы об основных финансовых инструментах, позволяющих сберечь средства, делают эту книгу альтернативой школьным учебникам по личным финансам.

ЦИТАТА: «Люди говорят: «Хочу денег». А на самом деле хотят более высокого качества жизни. Большую часть денег мы тратим на эмоции. Расходы на выживание у нас минимальные. Мы хотим не гречку или вермишель быстрого приготовления, а стейк с кровью и брендовую одежду. Согласны?»

Мы хотим положительных эмоций. Когда деньги потрачены, а эмоций недостаточно, мы грешим на свои доходы. Но удвоение доходов нам не поможет. У нас низкий КПД перевода денег в качество жизни! Даже если увеличивать доход хоть до 500 тыс. руб. в месяц. Я знаю людей, которым мало и этих доходов. И так до бесконечности».

■ «КАКЕВО. ЯПОНСКАЯ СИСТЕМА ВЕДЕНИЯ СЕМЕЙНОГО БЮДЖЕТА»

Издательство:
«Альпина Паблицер»

Эта книга для настоящих зануд. Она посвящена kakebo — японской системе учета индивидуальных расходов, позволяющей избегать ненужных трат и делать накопления. Эта методика, разработанная еще в 1940-х годах, основана на ежедневном подсчете потраченных средств и избавлении от привычки к транжирству. Сама книга представляет собой ежедневник с многочисленными таблицами по ведению личного бюджета. При этом в ней есть что почитать. Главный герой книги, Экономный Поросенок, то и дело дает советы по управлению личными финансами, попутно сражаясь со своим антагонистом — Волком Транжирой. Все рекомендации умного поросенка подкреплены практическими заданиями. Интерактивность kakebo делает эту систему удобным способом привить финансовую дисциплину не только взрослым, но и детям. Если у вас хватит моральных сил заставить их и себя читать ее.

ЦИТАТА: «Иногда недостатки могут приносить пользу: быть рассеянным иногда даже полезно. В конце месяца перетрясите все сумки и бумажники, проверьте карманы, загляните за диванные подушки. Дома полно «черных дыр», поглощающих деньги. Количество найденных монет, конечно, всякий раз будет разным, но все равно это приятный сюрприз, согласитесь».

– ВЫБОР ЭКСПЕРТОВ –

Профессор, директор программы «Мастер финансов» РЭШ Алексей Горяев, автор учебника по финансовой грамотности, помимо своего пособия советует читать книги замдиректора СРО МФО «МирР» Андрея Паранича, в том числе «Личный финансовый план: инструкция по составлению». Иностранские книги по личным финансам также могут быть полезны, но только с точки зрения мотивации, а не практического применения — сказываются культурные и экономические различия между Россией и другими странами, убежден Горяев. Финансовый советник Наталья Смирнова также отмечает, что российские читатели, которые пытаются следовать рекомендациям американского «гуру мотивации» Роберта Кийосаки, чаще всего теряют свои сбережения. Однако многие из иностранных книг полезны для расширения кругозора в сфере личных финансов, добавляет она. Личный выбор Смирновой: «Вышел хеджер из тумана» Бартон Биггса, «Эпоха потрясений» Алана Гринспена, «Слишком большие, чтобы рухнуть» Эндрю Росса Соркина и «Черный лебедь» Нассима Талиба.

“

АСЪОРИ ЗАХИРАВЇ
НАМЕТАВОНАД ТО ИН АНДОЗА
БА МИСЛИ РУБЛ ЗУД-ЗУД
ТАҒЙИРЁБАНДА БОШАД

26
саҳ.

Оё доллари ИМА чун асъори
захиравӣ боқӣ мемонад?

Таҳияи
ройғони
мақолаҳои
таблиғоти
барои маҷалла
таъмин
менамоём

Реклама
барои мо
кори саҳл нест.
Шумо дар
ҷойи аввал
хоҳед буд

Мо
муштарӣни
хос дорем:
соҳаи бонкӣ
ва мизоҷони
онҳо

Ороиши
ройғони
саҳифаҳо
ба мизоҷон
пешниҳод
мекунем

Бонқдорӣ Тараққиёт Чаҳонишавӣ

Умедворем
РЕКЛАМАИ
худо дар маҷаллаи мо
ҷойгир хоҳед кард.

majalla@nbt.tj

Мо ягона
маҷаллае
мебошем, ки
бо се забон
нашр
мешавад

Мо аз ҳама
зиёдтар
ҷамъшавии
хонандагони
бахши
корпоративӣ
дорем

Маҷаллаи мо
ба кормандон
ва мизоҷони
500 филиали
бонқҳо
дастрас аст

Хонандагони
мо дорои
қобилияти
баланди
харидорӣ
мебошанд